

Belgische Senaat

Gewone Zitting 2000-2001

2-75

Plenaire vergaderingen
Donderdag 9 november 2000

Ochtendvergadering

Handelingen

Sénat de Belgique

Session ordinaire 2000-2001

Annales

Séances plénières
Jeudi 9 novembre 2000

Séance du matin

2-75

De **Handelingen** bevatten de integrale tekst van de redevoeringen in de oorspronkelijke taal. Deze tekst werd goedgekeurd door de sprekers. De vertaling – *cursief gedrukt* – verschijnt onder de verantwoordelijkheid van de dienst Verslaggeving. Van lange uiteenzettingen is de vertaling een samenvatting.

De nummering bestaat uit het volgnummer van de legislatuur sinds de hervorming van de Senaat in 1995, het volgnummer van de vergadering en de paginering.

Voor bestellingen van Handelingen en Vragen en Antwoorden van Kamer en Senaat:
Dienst Publicaties Kamer van volksvertegenwoordigers, Natieplein 2 te 1008 Brussel, tel. 02/549.81.95 of 549.81.58.

Deze publicaties zijn gratis beschikbaar op de websites van Senaat en Kamer:
www.senate.be www.dekamer.be

Afkortingen - Abréviations

AGALEV	Anders Gaan Leven
CVP	Christelijke Volkspartij
ECOLO	Écologistes
PRL-FDF-MCC	Parti Réformateur Libéral – Front Démocratique des Francophones – Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	Parti Socialiste
PSC	Parti Social Chrétien
SP	Socialistische Partij
VL. BLOK	Vlaams Blok
VLD	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU-ID	Volksunie-ID21

Les **Annales** contiennent le texte intégral des discours dans la langue originale. Ce texte a été approuvé par les orateurs.

Les traductions – *imprimées en italique* – sont publiées sous la responsabilité du service des Comptes rendus. Pour les interventions longues, la traduction est un résumé.

La pagination mentionne le numéro de la législature depuis la réforme du Sénat en 1995, le numéro de la séance et enfin la pagination proprement dite.

Pour toute commande des Annales et des Questions et Réponses du Sénat et de la Chambre des représentants: Service des Publications de la Chambre des représentants, Place de la Nation 2 à 1008 Bruxelles, tél. 02/549.81.95 ou 549.81.58.

Ces publications sont disponibles gratuitement sur les sites Internet du Sénat et de la Chambre:
www.senate.be www.lachambre.be

Inhoudsopgave

Vraag om uitleg van mevrouw Iris Van Riet aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid over «gelijke kansen voor vrouwen op het vlak van arbeid en werkgelegenheid» (nr. 2-242)	4
Vraag om uitleg van mevrouw Sabine de Bethune aan de eerste minister en aan de minister van Justitie over «het geweld tegen vrouwen» (nr. 2-243)	4
Vraag om uitleg van mevrouw Anne-Marie Lizin aan de eerste minister over «de tenuitvoerlegging door België van de doelstellingen die tijdens de internationale vrouwenmars zijn geformuleerd» (nr. 2-248).....	4
Vraag om uitleg van mevrouw Nathalie de T' Serclaes aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de wereldvrouwenmars en de verdere ontwikkelingen in dit verband» (nr. 2-251)	4
Vraag om uitleg van mevrouw Magdeleine Willame-Boonen aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de toegang tot de gezondheidszorg voor vrouwen» (nr. 2-250).....	4
Vraag om uitleg van mevrouw Clotilde Nyssens aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de oprichting van een Dienst voor de uitbetaling van onderhoudsgeld» (nr. 2-249).....	4
Vraag om uitleg van mevrouw Meryem Kaçar aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de oprichting van een Dienst voor de uitbetaling van onderhoudsgeld» (nr. 2-252).....	4
Vraag om uitleg van mevrouw Meryem Kaçar aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid, aan de vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie en aan de minister van Justitie over «het beleid inzake de armoede bij vrouwen» (nr. 2-253).....	5
Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie over «de armoede bij alleenstaande moeders» (nr. 2-256)	5
Berichten van verhindering.....	50

Sommaire

Demande d'explications de Mme Iris Van Riet à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi sur «l'égalité des chances pour les femmes dans le domaine du travail et de l'emploi» (n° 2-242)	4
Demande d'explications de Mme Sabine de Bethune au premier ministre et au ministre de la Justice sur «la violence à l'encontre des femmes» (n° 2-243)	4
Demande d'explications de Mme Anne-Marie Lizin au premier ministre sur «la mise en oeuvre en Belgique des objectifs qui ont été formulés lors de la marche internationale des femmes» (n° 2-248).....	4
Demande d'explications de Mme Nathalie de T' Serclaes au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «la marche mondiale des femmes et ses prolongements» (n° 2-251)	4
Demande d'explications de Mme Magdeleine Willame-Boonen au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «l'accès à la santé des femmes» (n° 2-250)	4
Demande d'explications de Mme Clotilde Nyssens au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «la création d'un Office de paiement des créances alimentaires» (n° 2-249).....	4
Demande d'explications de Mme Meryem Kaçar au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «la création d'un Office de paiement des créances alimentaires» (n° 2-252).....	4
Demande d'explications de Mme Meryem Kaçar au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi, au vice-premier ministre et ministre du Budget, de l'Intégration sociale et de l'Économie sociale et au ministre de la Justice sur «la politique en matière de pauvreté chez les femmes» (n° 2-253)	5
Demande d'explications de Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au vice-premier ministre et ministre du Budget, de l'Intégration sociale et de l'Économie sociale sur «la pauvreté chez les mères célibataires» (n° 2-256)	5
Excusés.....	50

Voorzitter: de heer Jean-Marie Happart, ondervoorzitter
(De vergadering wordt geopend om 10.00 uur.)

Vraag om uitleg van mevrouw Iris Van Riet aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid over «gelijke kansen voor vrouwen op het vlak van arbeid en werkgelegenheid» (nr. 2-242)

Vraag om uitleg van mevrouw Sabine de Bethune aan de eerste minister en aan de minister van Justitie over «het geweld tegen vrouwen» (nr. 2-243)

Vraag om uitleg van mevrouw Anne-Marie Lizin aan de eerste minister over «de tenuitvoerlegging door België van de doelstellingen die tijdens de internationale vrouwenmars zijn geformuleerd» (nr. 2-248)

Vraag om uitleg van mevrouw Nathalie de T' Serclaes aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de wereldvrouwenmars en de verdere ontwikkelingen in dit verband» (nr. 2-251)

Vraag om uitleg van mevrouw Magdeleine Willame-Boonen aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de toegang tot de gezondheidszorg voor vrouwen» (nr. 2-250)

Vraag om uitleg van mevrouw Clotilde Nyssens aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de oprichting van een Dienst voor de uitbetaling van onderhoudsgeld» (nr. 2-249)

Vraag om uitleg van mevrouw Meryem Kaçar aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en

Présidence de M. Jean-Marie Happart, vice-président
(La séance est ouverte à 10 h 00.)

Demande d'explications de Mme Iris Van Riet à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi sur «l'égalité des chances pour les femmes dans le domaine du travail et de l'emploi» (n° 2-242)

Demande d'explications de Mme Sabine de Bethune au premier ministre et au ministre de la Justice sur «la violence à l'encontre des femmes» (n° 2-243)

Demande d'explications de Mme Anne-Marie Lizin au premier ministre sur «la mise en oeuvre en Belgique des objectifs qui ont été formulés lors de la marche internationale des femmes» (n° 2-248)

Demande d'explications de Mme Nathalie de T' Serclaes au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «la marche mondiale des femmes et ses prolongements» (n° 2-251)

Demande d'explications de Mme Magdeleine Willame-Boonen au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «l'accès à la santé des femmes» (n° 2-250)

Demande d'explications de Mme Clotilde Nyssens au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l'Emploi et au ministre de la Justice sur «la création d'un Office de paiement des créances alimentaires» (n° 2-249)

Demande d'explications de Mme Meryem Kaçar au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de

minister van Werkgelegenheid en aan de minister van Justitie over «de oprichting van een Dienst voor de uitbetaling van onderhoudsgeld» (nr. 2-252)

Vraag om uitleg van mevrouw Meryem Kaçar aan de eerste minister, aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid, aan de vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie en aan de minister van Justitie over «het beleid inzake de armoede bij vrouwen» (nr. 2-253)

Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge aan de vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid en aan de vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie over «de armoede bij alleenstaande moeders» (nr. 2-256)

De voorzitter. – Ik stel voor deze vragen om uitleg over de armoede en het geweld waarvan vrouwen het slachtoffer zijn, samen te voegen. (*Instemming*)

Mevrouw Iris Van Riet (VLD). – Een hele tijd geleden zong John Lennon: “Woman is the nigger of the world”. Sedertdien is er weinig veranderd.

Onlangs verklaarde Kofi Annan, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, in zijn openingstoespraak voor de 23ste buitengewone algemene vergadering van de Verenigde Naties dat de genderkloof op economisch vlak nog breder wordt.

Het wereldverslag over de menselijke ontwikkeling bevestigt deze uitspraak en vermeldt dat 70% van de armen, ongeveer 1,3 miljard mensen, vrouwen zijn.

Armoede in onze Westerse wereld is niet vergelijkbaar met armoede in de derde wereld. Het Wereldnatuurfonds heeft berekend dat westerlingen vijf keer meer natuurlijke rijkdommen verbruiken. Indien alle burgers van de wereld hetzelfde leefpatroon hadden, zouden er drie aardes nodig zijn.

Overall ter wereld worden vrouwen vaker door armoede getroffen dan mannen. “Woman is the nigger of the world”. Dit geldt nog steeds. Het fenomeen van de armoede moet in een genderdimensie worden aangepakt.

In de categorie van personen met lage of ontoereikende inkomens zijn in ons land de vrouwen in de meerderheid. Omdat zij oververtegenwoordigd zijn in de lagere inkomensklassen, bevinden vrouwen zich nog vaak in armoedesituaties, die op hun beurt een neerwaartse spiraal van sociale uitsluiting veroorzaken. Eenoudergezinnen, meestal alleenstaande vrouwen met kinderen, scoren hoog wanneer men spreekt over manifeste armoedesituaties. Het

l’Emploi et au ministre de la Justice sur «la création d’un Office de paiement des créances alimentaires» (n° 2-252)

Demande d’explications de Mme Meryem Kaçar au premier ministre, à la vice-première ministre et ministre de l’Emploi, au vice-premier ministre et ministre du Budget, de l’Intégration sociale et de l’Économie sociale et au ministre de la Justice sur «la politique en matière de pauvreté chez les femmes» (n° 2-253)

Demande d’explications de Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge à la vice-première ministre et ministre de l’Emploi et au vice-premier ministre et ministre du Budget, de l’Intégration sociale et de l’Économie sociale sur «la pauvreté chez les mères célibataires» (n° 2-256)

M. le président. – Je vous propose de joindre ces demandes d’explications sur la pauvreté et la violence dont sont victimes les femmes. (*Assentiment*)

Mme Iris Van Riet (VLD). – *John Lennon chantait en son temps : « Woman is the nigger of the world ». Peu de choses ont changé depuis. Récemment, Kofi Annan a déclaré que le fossé économique entre hommes et femmes continue à se creuser. Quelque 70% des pauvres de par le monde sont des femmes, mais la pauvreté en Occident n’est pas comparable à celle des pays du Tiers Monde.*

Il convient d’aborder la pauvreté dans sa dimension discriminatoire entre les hommes et les femmes. Dans notre pays, les femmes constituent la majorité des personnes à faibles revenus, ce qui les entraîne dans la spirale de l’exclusion. Le fait que 60% des minimexés sont des femmes seules avec enfants à charge ne fait que confirmer cette situation.

Le travail des femmes est souvent caractérisé par des statuts défavorables, le temps partiel et des conditions de travail précaires. Elles sont sous-représentées aux postes de décision économiques, sociaux et politiques.

Le Sénat a fait un pas important en déposant une proposition de révision de la Constitution relative au droit des femmes et des hommes à l’égalité et favorisant leur égal accès aux mandats électifs et publics. Nous mettrons tout en œuvre pour discuter rapidement cette proposition, comme le demande le Comité d’avis pour l’égalité des chances entre les femmes et les hommes.

La marche mondiale des femmes du 14 octobre 2000 soulignait l’importance de l’insertion socio-professionnelle dans le combat contre la pauvreté. Il faut donc développer

feit dat 60% van de bestaansminimumtrekkers alleenstaande vrouwen met kinderen zijn, bevestigt dit gegeven.

Vrouwen komen vaak terecht in sectoren met slechte statuten, deeltijdse arbeid en onzekere arbeidsvoorwaarden.

Een andere vaststelling is de terugkerende ondervertegenwoordiging van vrouwen in de besluitvorming, zowel op economisch, sociaal als politiek gebied.

In dit verband werd onlangs een belangrijke stap gezet door het indienen in de Senaat van een voorstel tot grondwetsherziening betreffende het recht van vrouwen en mannen op gelijkheid en de bevordering van de gelijke toegang tot door verkiezing verkregen openbare mandaten. Het Adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen dringt aan op een spoedige bespreking van dit ontwerp. Wij zullen alles in het werk stellen om hiervoor te zorgen.

Het eisenplatform van de wereldvrouwenmars van zaterdag 14 oktober 2000 vermeldt dat de sociaal-professionele inschakeling van primordiaal belang is in de strijd tegen de armoede. De factor arbeid is de sleutel tot zelfrespect en maatschappelijk respect, tot het verwerven van een inkomen en betere huisvesting, vaak ook tot gezinseenheid en studiemogelijkheden. In dit kader moet dus worden gestreefd naar de ontwikkeling van kwalitatief hoogstaande jobs die een behoorlijk inkomen en een statuut opleveren die het mogelijk maken waardig te leven. Dit veronderstelt uiteraard de gelijkschakeling van de lonen van mannen en vrouwen bij de uitoefening van hetzelfde werk. Studies hebben uitgewezen dat voltijds werkende vrouwen nog steeds 7,5% minder verdienen dan hun mannelijke collega's.

De nog steeds patriarchale ingesteldheid van bepaalde mannen ten opzichte van het gezinsleven – de hoofdmoot van het huishouden blijft gereserveerd voor de vrouwen – heeft eveneens repercussies op de arbeidspositie van de vrouw en de daaruit eventueel voortvloeiende armoedesituatie.

De maatschappij knikt instemmend wanneer moeders werken, maar eist dat het moederschap dit werk niet beïnvloedt. Daarom werkt 41% van de vrouwen halftijds, terwijl slechts 7% van de mannen hiervoor opteren. Zolang vrouwen vrijwel alleen de hoofdverantwoordelijke blijven voor de combinatie van werk en gezin, blijven zij steeds voor een dilemma staan. De meeste buitenshuis werkende vrouwen hebben naast hun professionele bezigheden ook nog een tweede dagtaak, namelijk het huishouden en de opvoeding van de kinderen. Het fenomeen huisman blijft een uitzondering. Meer dan 90% van de aanvragen tot ouderschapsverlof is afkomstig van vrouwen, een bewijs dat het tij helemaal nog niet gekeerd is.

Om de armoede uit te roeien moeten we ons niet bezighouden met symptoombestrijding maar met syndroombestrijding. Daarom zijn economische en sociale maatregelen onontbeerlijk en is het van het allerhoogste belang dat die maatregelen genomen worden in nauw overleg met de sociale partners.

Tegen de tweede helft van 2001 komen er voor het eerst actieplannen voor de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Dat kwamen de EU-ministers van Sociale Zaken overeen op 17 oktober jongstleden.

Onderzoeken en analyses zijn een conditio sine qua non om

des emplois de haute qualité générant des revenus et un statut qui permettent de vivre dignement. Cela suppose bien entendu la mise sur pied d'égalité des salaires des hommes et des femmes pour le même travail.

La mentalité toujours patriarcale de certains hommes a également des répercussions sur le travail des femmes et dès lors sur la situation de pauvreté de celles-ci.

La société approuve le travail des femmes mais exige que la maternité ne l'influence pas. C'est pourquoi 41% des femmes travaillent à mi-temps, contre 7% des hommes. Pour les femmes qui travaillent, le ménage et l'éducation des enfants constituent un deuxième emploi à plein temps. C'est d'elles qu'émanent plus de 90% des demandes de congé parental. C'est bien la preuve que les mentalités sont encore loin de changer.

Pour éradiquer la pauvreté, nous devons prendre des mesures économiques et sociales en étroite concertation avec les partenaires sociaux. Á la mi-2001, les ministres européens des Affaires sociales lanceront pour la première fois des plans de lutte contre la pauvreté et l'exclusion sociale.

Il convient de trouver les raisons pour lesquelles l'accès au marché de l'emploi est différent pour les hommes et les femmes. L'égalité d'accès aux systèmes de protection sociale doit être garantie et il faut favoriser l'emploi des femmes.

Le gouvernement partage les préoccupations de la quatrième Conférence mondiale des femmes. Il entend réduire la pauvreté de moitié en dix ans. Le Parlement européen souhaite pour sa part que la Commission pour l'égalité des chances examine les résultats de 25 ans de politique européenne pour l'égalité des chances ainsi que la situation de la femme au sein de l'Union et des pays candidats à l'adhésion. Cette étude pourrait servir de base à une stratégie globale à long terme.

C'est dans ce cadre qu'il convient de situer le questionnaire que le Conseil des ministres des Affaires sociales a envoyé aux États membres. Ce questionnaire doit permettre de rédiger un rapport qui chiffre les progrès effectués dans la liaison vie familiale et activité professionnelle.

La ministre a-t-elle connaissance de ce questionnaire ? Dans l'affirmative, y a-t-on déjà répondu ?

Le rapport du gouvernement relatif aux objectifs de la quatrième Conférence mondiale des femmes en termes de combinaison des vies professionnelle et privée ne mentionnait que l'interruption de carrière. D'autres mesures sont-elles prévues ?

Le plan d'embauche des jeunes a-t-il un impact sur l'emploi des femmes ? Dans l'affirmative, convient-il de le modifier ?

Quelles mesures ont été prises en application de la directive 97/81/EG du 15 décembre 1997, qui a pour objectif de mettre un terme à la discrimination dont pâtissent les travailleurs à temps partiel ?

Quand disposerons-nous de l'avis du Conseil national de l'emploi sur la diminution des différences de salaire entre hommes et femmes ? A-t-on demandé aux partenaires sociaux d'être attentifs à ce problème lors des négociations en cours sur un accord interprofessionnel ?

de oorzaken en gevolgen van armoedesituaties voor vrouwen te bestrijden.

Er moet worden onderzocht waarom vrouwen en mannen op verschillende wijze toegang hebben tot de arbeidsmarkt en een afdoend antwoord worden geformuleerd op de oorzaken van dat verschil. De gelijke toegang voor mannen en vrouwen tot sociale beschermingssystemen moet worden verzekerd. De werkgelegenheid voor vrouwen moet worden bevorderd.

Uit het verslag van de regering over het beleid inzake de doelstellingen van de Vierde Wereldvrouwenconferentie blijkt dat de regering de bekommernissen van de conferentie deelt.

In de federale beleidsverklaring "Het vertrouwen verder versterken" besteedt de regering aandacht aan de verdere uitbouw van de actieve welvaartstaat. De armoede halveren in tien jaar is een van de ambitieuze doelstellingen van de regering-Verhofstadt.

Ook op Europees niveau is er oog voor deze problematiek. Volgens het Europees Parlement zou de Commissie voor gelijke kansen uitgebreid onderzoek moeten doen naar de resultaten van 25 jaar Europees beleid voor gelijke kansen en de situatie van de vrouw in de EU en in de kandidaat-landen. Dit zou dan als uitgangspunt kunnen dienen voor een omvattende strategie op langere termijn.

In dit kader kunnen we de vragenlijst situeren die de Raad van ministers van Sociale Zaken aan de lidstaten heeft verstuurd. In deze vragenlijst wordt het verband nagegaan tussen gezinsleven en beroepsactiviteit. Het is de bedoeling naderhand een verslag op te stellen over indicatoren om de vooruitgang te becijferen.

Heeft de minister kennis van de vragenlijst inzake gezinsleven en beroepsactiviteit die door de Raad werd verstuurd aan alle lidstaten? Indien ja, hoever staat het met het beantwoorden van deze lijst?

In het verslag van de regering over het beleid inzake de doelstellingen van de Vierde Wereldvrouwenconferentie van september 1995 in Peking wordt, in verband met de combinatie van beroeps- en privé-leven, enkel melding gemaakt van de loopbaanonderbreking. Worden nog bijkomende of andere maatregelen genomen in dit verband?

Zijn er reeds gegevens bekend waaruit blijkt dat het startbanenplan een impact heeft op de vrouwelijke werkgelegenheid? Zo ja, is er een bijsturing nodig?

Welke maatregelen werden getroffen in toepassing van de richtlijn 97/81/EG van 15 december 1997, die een einde wil maken aan de discriminatie van deeltijdwerkers?

Wanneer zal het advies van de Nationale Arbeidsraad over de vermindering van de loonverschillen tussen mannen en vrouwen beschikbaar zijn? Wordt er een aanbeveling gericht aan de sociale partners om aan dit probleem aandacht te besteden bij de aan de gang zijnde onderhandelingen over een interprofessioneel akkoord?

Mevrouw Nathalie de T' Serclaes (PRL-FDF-MCC). – Ik had graag dat mijn reeds aanwezige vrouwelijke collega's snel versterking kregen, vooral dan van collega's die hebben aangedrongen op dit debat.

Mme Nathalie de T' Serclaes (PRL-FDF-MCC). – Je voudrais commencer cette demande d'explications par un souhait : que mes collègues féminines présentes en séance soient rapidement rejointes par d'autres, et notamment par

Op 14 oktober jongstleden hebben we samen met duizenden andere vrouwen in de straten van Brussel deelgenomen aan een manifestatie in het kader van de wereldmars tegen de armoede en het geweld waarvan vrouwen het slachtoffer zijn.

Ik vind het belangrijk om de gevoelens van deze vrouwen in deze assemblee te vertolken en samen met de ministers na te gaan hoe het staat met de eisenbundel die bij die gelegenheid werd neergelegd. Een delegatie waarvan ik deel uitmaakte, heeft vice-eerste minister Onkelinx kunnen ontmoeten. De eerste minister had haar gevraagd de eisenbundel in ontvangst te nemen.

Ik zal het vooral hebben over twee punten uit de eisenbundel: enerzijds het probleem van de onbetaalde alimentatiegelden en anderzijds het geweld waarvan vrouwen het slachtoffer zijn, meer in het bijzonder wanneer het gaat om mensenhandel. In de maand juli hebben we reeds het verslag besproken dat een subcommissie hierover opstelde ten behoeve van de commissie voor de Binnenlandse Zaken.

Voorals doordat vrouwen zich in een economisch zwakke positie bevinden, worden ze het slachtoffer van armoede. De analyse van de armoedecijfers leert ons dat alleenstaande vrouwen met kinderen de meest kwetsbare bevolkingsgroep vormen.

Dit fenomeen is hoofdzakelijk te wijten aan de moeilijkheden die vrouwen ondervinden als zij alimentatiegeld vorderen voor henzelf en hun kinderen.

Op dat stuk moet koste wat het kost vooruitgang worden geboekt. Het eerste wetsvoorstel terzake werd reeds ingediend in 1974. Het dossier ligt dus al zeer lang ter studie op politiek vlak. Er werd onvoldoende vooruitgang geboekt. Voor vrouwen die instaan voor de opvoeding van hun kinderen, is het levensbelangrijk dat zij na een gerechtelijke uitspraak dat recht ook effectief kunnen uitoefenen.

Onze samenleving moet zich resoluut inspannen opdat deze vrouwen effectief het geld ontvangen waarop ze recht hebben voor de opvoeding van hun kinderen.

Een aantal voorstellen werden ingediend zowel in de Kamer als in de Senaat.

Ik richt me tot de minister van Justitie want het gaat om de uitvoering van gerechtelijke beslissingen. Hij weet hoe moeilijk dat is. Vandaag staat hij trouwens voor nog complexere dossiers betreffende de erkenning van de rechten van personen wier kinderen in het buitenland verblijven. In dezelfde geest moeten we ijveren voor de feitelijke erkenning van de rechten van deze vrouwen.

Ik zou het standpunt van de regering willen kennen ten aanzien van de voorstellen die al sinds enige tijd zijn ingediend. Mogen we een betekenisvolle doorbraak verwachten in deze zittingstijd?

Het geweld tegen vrouwen gaat van ongewenst seksueel gedrag over verkrachting tot prostitutie en vrouwenhandel. In onze samenleving bestaat nog veel geweld tegen vrouwen, meer bepaald in gezinsverband. Dit fenomeen is niet specifiek Belgisch, want het doet zich spijtig genoeg wereldwijd voor.

Van een bezoek dat ik samen met andere parlementsleden aan Zweden bracht, herinner ik me dat ook daar het geweld tegen vrouwen een probleem vormt. Nochtans is de situatie van de

celles qui ont suscité ces demandes d'explications.

Nous étions quelques-unes, le 14 octobre dernier, à déambuler, avec des milliers d'autres femmes, dans les rues de Bruxelles, dans le cadre de la marche mondiale organisée en réaction à la pauvreté et à la violence faite aux femmes.

Il me semblait important de relayer le sentiment de ces femmes dans cette assemblée et de faire le point, avec les ministres, sur la base du cahier de revendications déposé à cette occasion. Une délégation – dont je faisais partie – a rencontré la vice-première ministre, Mme Onkelinx, déléguée par le premier ministre pour recevoir le cahier en question.

Je m'attacherai plus particulièrement à deux points de ce cahier : d'une part, le problème des créances alimentaires et, d'autre part, celui de la violence faite aux femmes dans le cadre plus particulier de la traite des êtres humains et du rapport établi par la sous-commission à l'intention de la commission de l'Intérieur, rapport débattu en juillet dernier.

Leur fragilité économique est une des raisons essentielles pour lesquelles les femmes sont victimes de la pauvreté. Lorsqu'on analyse les chiffres globaux en termes de pauvreté, on constate que les femmes seules avec enfants à charge constituent la population la plus précaire.

Ce phénomène est essentiellement dû au fait que de nombreuses femmes éprouvent des difficultés à voir reconnaître – pour elles-mêmes mais aussi et surtout pour leurs enfants – leurs droits en matière de pension alimentaire.

Il est essentiel de progresser dans ce domaine. La toute première proposition de loi déposée à ce sujet date de 1974. Ce dossier, qui concerne pourtant un grand nombre de femmes, se trouve donc à l'étude, sur le plan politique, depuis fort longtemps. Les progrès enregistrés restent insuffisants. Il est vital que les femmes ayant à charge l'éducation de leurs enfants puissent obtenir ce droit, acquis au terme d'une procédure judiciaire.

Notre société doit s'engager plus résolument afin de permettre à ces femmes de toucher réellement les sommes auxquelles elles ont droit pour l'éducation de leurs enfants.

Un certain nombre de propositions ont été déposées et sont à l'étude, à la Chambre mais aussi au Sénat. Il semble que vous soyez particulièrement interpellé, monsieur le ministre, puisqu'il s'agit de décisions judiciaires qu'il faut faire exécuter concrètement. Vous savez combien c'est difficile. Vous êtes aux prises, aujourd'hui, avec des dossiers encore plus complexes en ce qui concerne la reconnaissance des droits des personnes dont les enfants sont à l'étranger. Nous devrions adopter la même philosophie dans le cas qui nous occupe afin que les droits de ces femmes soient reconnus dans les faits et débouchent sur une aide réelle.

J'aimerais connaître l'attitude du gouvernement face aux diverses propositions qui sont faites depuis un certain temps. Peut-on espérer une avancée significative durant cette législature ?

Par ailleurs, il nous faut aborder la problématique de la violence à l'égard des femmes, un phénomène qui va du harcèlement sexuel en passant par le viol, la prostitution et la traite des êtres humains. Dans notre société, la violence à l'égard des femmes, notamment intra-familiale, reste

vrouw in dit zeer egalitaire land heel wat beter dan in andere landen. De Zweedse overheid heeft belangrijke maatregelen getroffen en een zeer ambitieuze wetgeving aangenomen, waarvoor de onze meer dan eens model stond.

Bijzondere aandacht moet uitgaan naar ongewenst seksueel gedrag in sectoren waarin vrouwen in de minderheid zijn. Over de situatie bij de politie en het leger heb ik de ministers Flahaut en Duquesne reeds ondervraagd. Zij beloofden maatregelen te nemen, maar ik zou graag willen dat de minister van Justitie in de regering deze bekommernis tot de zijne maakt.

In juli jongstleden hebben we in aanwezigheid van de minister van Binnenlandse Zaken een debat gehouden over de mensenhandel. Ons land heeft de mensenhandel steeds bestreden. Onlangs werd nog een subcommissie opgericht in de commissie voor de Binnenlandse Zaken.

De commissie zal op deze weg voortgaan en zodoende druk blijven uitoefenen.

Als senator heb ik begin oktober kunnen deelnemen aan een vergadering van de OVSE op Cyprus. Een van de commissies behandelde er de mensenhandel. De Oost-Europese landen zijn erg verontrust over dit probleem, evenals landen zoals Italië, Griekenland en Oostenrijk. Het fenomeen breidt zich immers steeds verder uit.

Ons land draagt een grote verantwoordelijkheid en, zoals de aanbevelingen van de subcommissie het suggereren, wensen wij dat de mensenhandel een van de hoofdthema's wordt onder het Belgisch voorzitterschap, in het tweede semester van volgend jaar. Wij rekenen meer bepaald op u, mijnheer de minster, om op Europees niveau tot een betere harmonisering van de wetgevingen te komen.

Ik wil nu twee meer concrete vragen stellen betreffende dit dossier.

Mijnheer de minister, u zelf en sommige van uw collega's hebben meermaals verklaard dat in een financiering van de opvangcentra was voorzien. Er bestaat echter nog altijd geen structurele financiering voor deze centra, tenzij dit recent zou zijn veranderd.

Op internationale vergaderingen wordt nochtans beklemtoond dat de opvang van de slachtoffers en hun deelname aan de gerechtelijke procedures de beste manier zijn om het fenomeen te bestrijden.

Er bestaan opvangcentra, maar het is onaanvaardbaar dat ze nog steeds niet over middelen beschikken, te meer daar voor zaken die mijns inziens van ondergeschikt belang zijn, wel aanzienlijke bedragen worden uitgegeven.

De tweede concrete vraag gaat over de mensenhandel. In het verslag van onze commissie hebben wij de nadruk gelegd op de noodzaak aan samenwerking tussen politie en gerecht. Zo hebben wij gerefereerd aan de 'col.12'-richtlijn, die volgens de magistraten in september zou worden geëvalueerd. Het is nu november. Heeft die evaluatie plaatsgevonden en kunnen we tot een betere samenwerking komen?

Om de mensenhandel efficiënt te bestrijden, moeten de nodige middelen ter beschikking worden gesteld van de onderzoekers en van het gerecht. In uw nota over het veiligheidsplan staat dat u de mensensmokkel en -handel wil vervolgen in het kader

importante. Ce n'est pas spécifique à la Belgique, puisque ce phénomène est malheureusement constaté dans le monde entier.

Je me souviens d'un voyage en Suède où je m'étais rendue avec d'autres parlementaires. Ce pays très égalitaire où la situation des femmes est bien meilleure que dans d'autres pays, y compris sur le plan politique, connaît pourtant des problèmes de violence à l'égard des femmes. Cette question fait l'objet des préoccupations du gouvernement. Les autorités ont pris des mesures importantes et ont adopté des législations très ambitieuses à cet égard, des législations qui, il faut le souligner, s'inspirent parfois des nôtres. L'essentiel est de mener une action collective face aux violences faites aux femmes.

Un point particulier de cette problématique doit retenir notre attention : le harcèlement sexuel dans les secteurs où les femmes sont minoritaires. J'ai déjà eu l'occasion d'interroger vos collègues en ce qui concerne la police et l'armée. MM. Duquesne et Flahaut ont promis que des mesures seraient prises, mais je souhaite que vous relayiez cette préoccupation au sein du gouvernement.

J'en viens à la traite des êtres humains. Un débat a eu lieu en juillet dernier, en présence du ministre de l'Intérieur. Dans notre pays, le problème de la traite des êtres humains a toujours été pris à bras-le-corps, notamment et plus récemment, par la sous-commission de la commission de l'Intérieur.

Celle-ci poursuivra dans cette voie, afin de maintenir la pression à cet égard.

J'ai eu l'occasion, en tant que membre du Sénat, de participer début octobre à une réunion organisée par l'OSCE à Chypre. Une des commissions était consacrée à la traite des êtres humains. J'ai remarqué que ce problème inquiète fortement les pays de l'Est et que les pays qui se trouvent en première ligne, comme l'Italie et la Grèce, ou d'autres pays proches, comme l'Autriche, sont également très préoccupés par ce phénomène qui, malheureusement, ne fait que croître et embellir. Notre pays porte une grande responsabilité et, comme le suggèrent les recommandations de la sous-commission, nous souhaitons que ce thème de la traite des êtres humains soit l'un des points majeurs inscrits à l'agenda de la présidence belge, au deuxième semestre de l'année prochaine. Nous comptons plus particulièrement sur vous, monsieur le ministre, pour qu'au niveau européen, nous puissions avancer dans la voie d'une meilleure harmonisation des législations en la matière. J'estime qu'il n'est pas inutile de le répéter dans le cadre du suivi de la marche mondiale des femmes.

J'en arrive à deux questions plus concrètes concernant ce dossier. D'abord les centres d'accueil. À maintes reprises, vous-même, monsieur le ministre, et certains de vos collègues nous avez dit qu'un financement était prévu pour les centres d'accueil. Mais en réalité, à ce jour, à moins que les choses n'aient évolué, ce financement structurel n'existe toujours pas et les centres travaillent toujours au moyen de bouts de ficelle. Or, dans les réunions internationales, on souligne que la clé du système est l'accueil des victimes et le fait qu'elles puissent être partie prenante dans les procédures judiciaires, afin d'attaquer le phénomène à la base. Les centres d'accueil

van de georganiseerde criminaliteit. Hoe ver staat het met dit voornemen?

Welke bijkomende maatregelen werden genomen en wat kunnen we van de regering verwachten?

Naast de strijd tegen de georganiseerde netwerken is de preventie in de herkomstlanden een van de sleutels in de strijd tegen de mensenhandel. Of het nu gaat om verre landen als de Filippijnen, Thailand of de Dominicaanse Republiek, of dichterbij gelegen landen in Oost-Europa, in het bilaterale ontwikkelingsbeleid moet bijzondere aandacht worden besteed aan de vrouwen, die een kwetsbare groep zijn.

Uit de gesprekken met de staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking bleek spijtig genoeg dat deze criteria niet altijd prioritair zijn. Er moeten programma's komen die speciaal op de vrouwen zijn gericht, vooral de vrouwen die het slachtoffer van mensenhandel zijn. In veel landen, vooral in Afrika, zijn de vrouwen de enigen die hun familie onderhouden. Ze komen dikwijls alleen uit financiële noodzaak in prostitutienetwerken terecht.

Reeds vele jaren wordt op internationaal vlak gesproken over het belang van samenwerkingsprojecten voor vrouwen. Er werden micro-projecten uitgewerkt. De uitvoering laat echter nog te wensen over. Nochtans zijn vrouwen geen minderheid, ze maken de helft van de wereldbevolking uit. Voor deze helft moeten méér inspanningen worden gedaan. Dit is onze verantwoordelijkheid. Deze dag biedt ons de gelegenheid om een stand van zaken op te maken opdat ons land zijn inspanningen voortzet.

existent mais il est inacceptable qu'ils ne disposent toujours pas de moyens, surtout quand on sait les sommes que l'on dépense pour des points qui me paraissent bien moins importants.

Ensuite, j'en viens au deuxième élément. Dans le rapport de notre commission, nous avons insisté sur la nécessaire coordination en matière de traite des êtres humains, tant au niveau policier qu'au niveau judiciaire. Nous avons plus particulièrement fait référence à la directive « col.12 » dont les magistrats nous ont dit qu'elle ferait l'objet d'une évaluation au mois de septembre. Nous sommes au mois de novembre. Je suppose que cette directive a donc été évaluée et que des corrections ou des correctifs y seront apportés. Je souhaiterais savoir, monsieur le ministre, si cette évaluation a effectivement été faite et si nous pouvons progresser vers une meilleure coordination.

J'en arrive aux moyens à mettre à la disposition des enquêtes et de la justice pour combattre de manière efficace la traite des êtres humains. Dans votre note relative au plan de sécurité, vous avez indiqué votre volonté de poursuivre le trafic et la traite des êtres humains dans le cadre de la criminalité organisée. Où en est-on aujourd'hui ?

Quels sont les moyens supplémentaires que l'on a mis en place à cet égard ? Que peut-on attendre du gouvernement ?

Enfin, même si cette question ne s'adresse pas directement à vous-même, monsieur le ministre, on sait qu'une des clefs de la lutte contre la traite des êtres humains, à côté de la lutte contre les réseaux de criminalité organisée, est également la prévention dans les pays d'origine de ces femmes. Qu'ils s'agisse de pays lointains comme les Philippines, la Thaïlande, la République dominicaine, etc., ou de pays plus proches, comme les pays de l'Est, il y a lieu, dans le cadre d'une politique de coopération au développement internationale bilatérale, dans laquelle l'Europe doit être partie prenante, d'accorder une attention spécifique au public fragile que constitue celui des femmes.

Malheureusement, dans les discussions avec le ministre de la Coopération au Développement, les critères dans lesquels doivent s'inscrire ces politiques ne sont pas toujours des éléments prioritaires. Il est indispensable de prévoir des programmes ciblés sur les femmes, particulièrement celles qui sont des victimes potentielles de la traite des êtres humains. Dans beaucoup de pays, notamment en Afrique, les femmes sont les seuls soutiens des familles. Souvent, elles ne se retrouvent dans des réseaux de prostitution que parce qu'elles cherchent par tous les moyens à pouvoir soutenir financièrement leur famille.

Il faut absolument développer des projets de coopération ciblés sur les femmes. Depuis de nombreuses années, au niveau international, on parle de l'importance de cette question et on élabore des micro-projets. La mise en œuvre de ces derniers est toutefois insuffisante, alors que les femmes représentent la moitié de la population. Il faut répéter que les femmes ne sont pas une minorité mais constituent, à l'égal des hommes, la moitié de la population. Un effort beaucoup plus important doit être accompli en faveur de cette moitié de l'humanité. Cela relève de notre responsabilité et c'était aujourd'hui l'occasion de faire le bilan de cette marche mondiale et surtout, pour notre pays, de veiller à poursuivre

Mevrouw Magdeleine Willame-Boonen (PSC). – *Het verheugt mij dat de minister van Justitie aanwezig is want veel aspecten vallen onder zijn bevoegdheid. Ik wou het echter vooral hebben over de gezondheid van de vrouwen en betreur daarom dat de minister van Volksgezondheid afwezig is. Hopelijk zal de minister van Justitie haar mijn boodschap over dit belangrijk thema overbrengen.*

Wanneer we het hebben over de gezondheid van de vrouwen, moeten we met een positief punt beginnen: de gezondheidstoestand van de vrouwen in de Europese landen is goed. Dit geldt zowel voor de levensverwachting, die momenteel 82 jaar bedraagt, als voor het beeld dat de vrouwen over hun gezondheid hebben, aangezien 60% van de Europese vrouwen meent in goede gezondheid te verkeren.

Deze situatie is het resultaat van een gunstige evolutie over meerdere decennia: er is een algemene verbetering van de levensomstandigheden van de gehele bevolking opgetreden en een verbetering van de situatie van de vrouwen in het bijzonder.

Het rapport-Peers maakt een nogal positieve balans op van de evaluatie van de ziekteverzekering in ons land. De gezondheidszorg is goed georganiseerd en er wordt kwaliteitsgeneeskunde geleverd tegen redelijke prijzen. De ziekteverzekering dekt heel de bevolking en is gebaseerd op het solidariteitsprincipe.

Desondanks is er nog ongerustheid over de gezondheid van de vrouwen, omdat nieuwe vormen van discriminatie ontstaan.

Aangezien het beleidskeuzen betreft, zal ik stilstaan bij drie specifieke gezondheidsproblemen van de vrouwen, die de jongste jaren zijn ontstaan en die zich in de toekomst in alle scherpste zullen stellen. Het gaat over de gezondheid en veroudering van vrouwen, de gezondheid en armoede van vrouwen en de geestelijke gezondheid van vrouwen.

De verhoging van de levensverwachting, in het bijzonder van vrouwen, is op zich goed nieuws, maar toch roept zij ook een belangrijk gezondheidsprobleem in het leven. Aangezien zij langer leven en sommige problemen, zoals osteoporose, typisch vrouwelijk zijn, treft dit probleem in het bijzonder de vrouwen. Langer leven betekent niet noodzakelijkerwijze in betere gezondheid verkeren. Krachtige economische, sociale, politieke en culturele factoren hebben een invloed op de wijze waarop vrouwen ouder worden en hebben diepgaande gevolgen op de gezondheid en de levenskwaliteit, alsook op de kosten van de gezondheidszorg. De ongelijkheid die gedurende heel het leven heeft bestaan, worden aldus in de laatste periode van het leven van de vrouwen nog versterkt.

Vanaf 2010 zal het aantal bejaarden en dus ook het aantal bejaarde vrouwen sterk toenemen. We moeten vanaf nu maatregelen nemen om de gezondheidsproblemen aan te pakken. Hoe staat het met de instelling van een zelfredzaamheidsverzekering voor allen binnen het systeem van de solidaire en verplichte ziekteverzekering?

Het grootste gewicht van de armoede rust op de vrouwen en dit gaat ten nadele van hun gezondheid. Een ernstige of chronische ziekte van de moeder of van een kind kan grote financiële moeilijkheden veroorzaken in gezinnen die in

notre action dans ces différentes matières.

Mme Magdeleine Willame-Boonen (PSC). – *Je suis ravie de vous voir parmi nous ce matin, monsieur le ministre de la Justice, parce que beaucoup de sujets dépendent de votre département. Comme j'ai particulièrement choisi de parler de la santé des femmes, je regrette que la ministre de la Santé publique ne vous ait pas rejoint ce matin. J'espère que vous serez le porte-parole de mes propos car ce sujet est très important.*

Lorsque l'on parle de la santé des femmes, je pense qu'il faut commencer par faire un constat positif : l'état de santé des femmes dans l'ensemble des pays européens est bon quant à l'espérance de vie, laquelle est actuellement de 82 ans, ainsi qu'en ce qui concerne l'idée que les femmes se font de leur santé puisqu'en moyenne 60% des femmes en Europe se considèrent comme étant en bonne santé.

Cette situation est le résultat de plusieurs décennies d'évolution positive de la santé des femmes, grâce en partie à l'amélioration générale des conditions de vie de l'ensemble de la population ainsi qu'à l'amélioration de la condition de la femme en particulier.

Pour notre pays, le rapport Peers, que nous avons examiné voici quelques mois, tire un bilan plutôt favorable de l'évaluation de l'assurance soins de santé. Les soins de santé sont bien organisés dans notre pays. Ils fournissent une médecine de qualité à des prix raisonnables. Il n'existe pas de file d'attente, ni de rationnement. L'assurance maladie couvre toute la population et se base sur le principe de la solidarité.

Malgré cela, la santé des femmes suscite encore des inquiétudes parce qu'on constate que de nouvelles formes de discriminations apparaissent.

Comme il faut bien procéder à des choix lorsqu'on fait de la politique, permettez-moi de m'attarder sur trois problèmes spécifiques, touchant à la santé des femmes, ayant émergé durant les dernières années et risquant de se poser de façon aigüe à l'avenir. Il s'agit de la santé et du vieillissement des femmes, de la santé et de la pauvreté des femmes et, enfin, de la santé mentale des femmes.

J'évoquerai tout d'abord le vieillissement et la santé des femmes.

Si l'augmentation de l'espérance de vie, en particulier pour les femmes, est une bonne nouvelle en soi, elle a aussi pour conséquence la reconnaissance de la santé des femmes très âgées risquant de poser un important problème de santé. Ce problème affecte plus particulièrement les femmes parce que, statistiquement, elles vivent plus âgées et que certains problèmes, par exemple l'ostéoporose, sont spécifiquement féminins.

Vivre plus longtemps ne signifie pas nécessairement être en meilleure santé. Des facteurs économiques, sociaux, politiques et culturels puissants influencent la façon dont les femmes vieillissent et ils ont des conséquences profondes sur la santé et la qualité de la vie ainsi que sur les coûts qui en résultent pour les systèmes de soins de santé. Des inégalités qui ont existé durant la vie entière se retrouveront donc de manière accentuée dans la dernière période de la vie des femmes.

precaire omstandigheden leven, vooral dan eenoudergezinnen. Volgens het verslag-Peers bereikte het persoonlijk aandeel in de kosten in sommige gevallen de grenzen van het aanvaardbare. Dat aandeel steeg van 22% in 1983 tot 30% in 1998. De minister van Sociale Zaken kondigde een maximum op het remgeld aan. Dat is goed, maar moeten er geen andere maatregelen worden getroffen om de toestand van de alleenstaande ouder te verbeteren en te voorkomen dat die in de armoede verzeilt wanneer onverwachte gezondheidsproblemen opduiken?

Wanneer men de mentale problemen bestudeert, stelt men vast dat vrouwen meer dan mannen het slachtoffer zijn van welomschreven mentale aandoeningen. Angst en aanverwante problemen en de depressie zijn de meest voorkomende.

Studies van de WHO en het Hoger Instituut voor de Volksgezondheid tonen aan dat depressies bij vrouwen in de eerste plaats voortvloeien uit sociologische oorzaken. Bij vrouwen die in slechte sociale en milieu-omstandigheden leven, een laag opleidingsniveau en een laag inkomen hebben en moeilijke familiale en gezinsrelaties kennen, is het gevaar voor mentale aandoeningen veel groter.

Die geestelijke gezondheidsproblemen blijven een taboe. Wellicht willen de vrouwen ze zelf niet erkennen, omdat dat een bekentenis van zwakheid zou zijn.

Het is echter een reëel probleem en het lijkt me essentieel de aanbevelingen van de WHO te volgen en voor ons land, ook regionaal en zelfs per gemeenschap van herkomst, de socio-culturele, economische, juridische, infrastructurele en omgevingsfactoren te omschrijven die de geestelijke gezondheid van de vrouwen beïnvloeden. Die gegevens zouden het de vrouwen mogelijk maken hun actiemogelijkheden in te schatten, hun gedrag aan te passen en beter om te gaan met ongecontroleerde handelingen.

Wetenschapsmensen en beleidsmensen moeten daarbij rekening houden met het standpunt van de vrouwen en hun ervaringen. Anders zouden het onderzoek en het beleid niet beantwoorden aan de prioriteiten, de problemen en de behoeften van de vrouwen inzake mentale gezondheid.

Ik kende graag het standpunt van de minister voor Volksgezondheid en van de eerste minister over die drie voor de vrouwen specifieke gezondheidsproblemen en over mijn suggesties.

On sait que, dès l'année 2010, le nombre de personnes âgées et donc de femmes âgées va augmenter de façon très importante. C'est dès à présent qu'il faut prendre les mesures afin de pouvoir assumer les problèmes de santé des personnes plus âgées. J'en arrive à la question que j'aurais souhaité poser à la ministre de la Santé : qu'en est-il de la création d'une assurance de type autonomie pour tous, organisée au sein de l'assurance soins de santé obligatoire et solidaire ?

Le deuxième thème que je souhaite aborder concerne la pauvreté et la santé des femmes.

C'est sur les femmes que pèse la plus grande partie du poids de la pauvreté au détriment de leur santé. Pour les familles précarisées – et je pense ici en particulier aux familles monoparentales où les mères élèvent seules un ou plusieurs enfants – la maladie grave et chronique de la mère ou d'un enfant peut parfois conduire à de grandes difficultés financières.

Le rapport Peers montrait que la quote-part personnelle du patient atteignait, dans un certain nombre de situations, les limites de l'acceptable. Elle est passée de 22% en 1983 à 30% en 1998.

Le Ministre des Affaires sociales nous annonce des mesures visant à prendre en compte ces situations particulièrement difficiles en limitant les frais à charge du patient par le principe de la « facture maximale ». Cette mesure semble bonne, mais je voudrais savoir s'il n'y pas lieu aussi de prendre une série d'autres mesures pour améliorer la situation du parent isolé et éviter qu'il ne bascule dans la pauvreté lorsque surgissent des problèmes de santé imprévus.

J'en arrive à mon troisième thème : la santé mentale des femmes.

Quand on étudie les problèmes mentaux, comportementaux et sociaux répandus dans la société, on constate que plus que les hommes – pour des raisons sur lesquelles je vais revenir – les femmes sont exposées à des troubles mentaux précis dont les plus courants sont : l'anxiété, les troubles connexes et la dépression.

Les études de l'OMS ainsi que celles de l'Institut supérieur de Santé publique ont également mis en évidence que la prévalence de la dépression chez les femmes s'explique d'abord par des causes sociologiques. Les femmes qui vivent dans de mauvaises conditions sur le plan social et environnemental – mes collègues l'ont déjà souligné – et avec un faible niveau d'instruction, un revenu bas et des relations familiales et conjugales difficiles sont beaucoup plus exposées que d'autres à des troubles mentaux.

Je pense que ces problèmes de santé mentale restent tabous et que, peut-être, les femmes elles-mêmes ne veulent pas les identifier parce que cela apparaîtrait comme une reconnaissance de faiblesse.

La situation est pourtant bien réelle. Il me semble donc qu'il serait essentiel de suivre les recommandations de l'OMS et d'établir pour l'ensemble du pays, mais aussi régionalement et même par communauté d'origine, la configuration des facteurs socioculturels, économiques, juridiques, infrastructurels et environnementaux qui affectent la santé mentale des femmes. De telles données permettraient aux femmes de faire la distinction entre leurs possibilités d'agir et

Mevrouw Clotilde Nyssens (PSC). – *De verbetering van het statuut van de vrouw vereist een permanente aandacht en strijd. Sinds 26 jaar dienen parlementsleden wetsvoorstellen in om de situatie te verbeteren van de feitelijk of uit de echt gescheiden echtgenoot die het onderhoudsgeld waarop hij recht heeft niet krijgt. In 1998 deed professor Bernadette Bawin-Legros van de Universiteit van Luik in haar studie over “de socio-economische problematiek van de onderhoudsvorderingen in België” interessante vaststellingen. Het aantal echtscheidingen blijft stijgen. Momenteel eindigen zes op tien huwelijken in een echtscheiding. De niet-betaling van onderhoudsgeld treft echter ook ongehuwde koppels. De echtscheiding veroorzaakt over het algemeen een verarming van één van beide partners, meestal de vrouw, of zelfs van de twee. Het kind is het voornaamste slachtoffer van de niet-betaling. Dikwijls verliezen de kinderen elke affectieve band met de ouder die zijn schuld niet betaalt. Op die manier ontstaan nieuwe precare situaties. Het vervallen tot armoede en uitsluiting kan dan snel gaan. Niet alleen vrouwen komen in zulke situaties terecht, maar zij ondergaan wel de ergste gevolgen. Volgens sommige enquêtes zouden slechts 59% van de vrouwen regelmatig het onderhoudsgeld voor hun kinderen ontvangen. Negentien percent zou het helemaal niet ontvangen en 22% gedeeltelijk of met vertraging. Ongeveer 40% van de vrouwen moet dus vechten om hun rechten en dat van hun kinderen te vrijwaren. Zij lopen daarbij het risico de procedurekosten te moeten dragen, maar vooral het risico in een precare situatie te verzeilen. Het probleem van niet-betaalde onderhoudsgeld heeft twee aspecten. Op de eerste plaats is er de niet-uitvoering van gerechtelijke beslissingen. In een rechtsstaat is dat ontoelaatbaar, maar het is wel een feit.*

Vele vrouwen die over een vonnis, een arrest of een rechtstitel beschikken, slagen er niet in die beslissingen te doen uitvoeren.

Heeft het ministerie van Justitie een overzicht van de situatie? Het zou interessant zijn om een overzicht te hebben van de niet uitgevoerde gerechtelijke beslissingen inzake onderhoudsgelden. Hoe zal de minister dit probleem aanpakken, indien het gemene beslagrecht niet volstaat? Moet men de dwangmiddelen van gemeen recht uitbreiden? Zal men door dwang erin slagen de vonnissen te laten uitvoeren? Het is een ingewikkeld probleem.

Er is ook een sociaal aspect aan verbonden. De niet-betaling doet bepaalde gezinnen in de armoede verzeilen. Nu tracht

de changer de comportement et de mieux gérer les actions qui échappent à leur contrôle.

Dans cette recherche, il faut que les scientifiques, mais aussi les décideurs, prennent en considération le point de vue des femmes et la signification qu'elles attachent à leurs expériences. Faute de quoi, les recherches et les données factuelles que celles-ci fourniraient ainsi que les politiques qu'elles inspireraient ne répondraient pas correctement aux priorités, aux problèmes et aux besoins des femmes en matière de santé mentale.

J'aimerais connaître le point de vue de la Ministre de la Santé et du Premier Ministre sur ces trois problèmes de santé spécifiques aux femmes ainsi que sur mes suggestions.

Mme Clotilde Nyssens (PSC). – *Se mobiliser pour améliorer le statut de la femme nécessite une vigilance et un combat permanents. Depuis 26 ans, des parlementaires déposent et défendent des propositions de loi visant à améliorer le sort du conjoint séparé ou divorcé à qui n'est pas payée la pension alimentaire dont il est créancier.*

En 1998, le professeur Bernadette Bawin-Legros de l'Université de Liège, dans son étude concernant la « problématique socio-économique des créances alimentaires en Belgique », faisait des constats intéressants. Le nombre de divorces ne cesse de croître. Actuellement, six mariages sur dix aboutissent à un divorce. Mais la situation de non-paiement des créances et des rentes alimentaires concerne également les couples non mariés. Le divorce entraîne, en général, un appauvrissement d'un des deux conjoints (le plus souvent de la femme), voire même des deux. L'enfant est la principale victime de la carence de paiement. En effet, souvent les enfants perdent tout lien affectif avec le parent qui ne s'acquitte pas de sa dette.

On voit dès lors se créer de nouvelles situations de grande précarité. Le basculement vers la pauvreté et l'exclusion peut être extrêmement rapide pour ces conjoints isolés avec ou sans enfants. S'il est vrai que la situation ne concerne pas exclusivement les femmes, ce sont malgré tout elles qui en subissent les pires conséquences. Certaines enquêtes estiment qu'aujourd'hui seulement 59% des femmes reçoivent régulièrement la pension alimentaire attribuée à leurs enfants. En revanche, 19% ne la reçoivent pas ou plus du tout. Et 22% des femmes reçoivent la pension de façon partielle ou en retard. Bref, près de 40% des femmes qui se trouvent dans cette situation doivent se battre pour faire valoir leurs droits et ceux de leurs enfants, au risque de devoir supporter les coûts et la charge de la procédure judiciaire, mais surtout au risque de connaître la précarité. Le contentieux du non-paiement des pensions alimentaires se présente sous deux aspects. Le premier est de nature judiciaire et concerne la non-exécution de décisions judiciaires. Dans un état de droit, c'est inadmissible mais pourtant bien réel.

De nombreuses femmes disposant d'un jugement, d'un arrêt ou d'un titre pour faire valoir leurs droits ne parviennent pas à faire exécuter les décisions prises.

Existe-t-il au niveau du ministère de la Justice un tableau de la situation ? Il serait peut-être intéressant d'établir un relevé des décisions judiciaires non exécutées par les débiteurs de pensions alimentaires « cachés derrière des frontières »

men via het OCMW de meest dramatische situaties op te lossen. Sinds 1 september 1989 kan de vader of de moeder, die op zijn minst twee maanden geen onderhoudsgeld voor de kinderen heeft ontvangen, een voorschot vragen aan het OCMW. Dat gaat echter gepaard met een inkomensonderzoek en dat geeft problemen. Het OCMW wordt dan in de rechten gesteld van de onderhoudsgerechtigde om de betaling te eisen. Ik ben verbaasd over het kleine aantal van dergelijke aanvragen bij het OCMW. Vele vrouwen zetten die stap niet, omdat hij tot onderdanigheid verplicht. Bovendien moeten er minstens twee achterstallige betalingen zijn en is een inkomensonderzoek vereist. Men weet hoe weinig gezinnen er prijs op stellen dat men snuffelt in hun privé-leven. Ook zal het OCMW er niet altijd in slagen de voorschotten terug te doen betalen door de schuldenaar.

Is er een kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie gebeurd van deze destijds op initiatief van minister Smet ingevoerde wet? Volgens mij blijven deze maatregelen onvoldoende. Beschikt men over gegevens om de onvolkomenheden van deze wet te evalueren wat de voorwaarden betreft om er van te kunnen genieten en wat de aanvraagprocedure en de betalingswijze betreft? Hoe groot is de slaagkans voor het OCMW om de voorschotten te recupereren? Ik zal aandachtig luisteren naar het antwoord van de regering, maar ik heb het gevoel dat dit systeem onvoldoende is. Dat blijkt ook uit een kort rechtsvergelijkend overzicht. In vele landen bestaat er op nationaal of federaal niveau een fonds, een dienst of een mechanisme om dat probleem aan te pakken. Ik geloof dat er in de Scandinavische landen een fonds voor onderhoudsschulden werd opgericht. In Frankrijk bestaat er een reeks sociale toelagen voor vrouwen in moeilijkheden. Ik heb de indruk dat ons land achterblijft. Ik kan me vergissen, maar ik had graag een reactie van de minister.

Dit systeem is te minimalistisch want het is enkel bedoeld voor de minst bedeeden en de zwakste gezinnen. Sommige gezinnen met een inkomen dat lichtjes boven de wettelijke grens ligt, krijgen het zeer moeilijk. Een groot deel van de bevolking leeft met een inkomen dat nauwelijks hoger is dan het bestaansminimum en dreigt in de armoede te geraken. De huidige wet viseert bovendien enkel het onderhoudsgeld voor kinderen en niet dat voor echtgenoten en maakt het evenmin mogelijk de tekortkomingen inzake de uitvoering van de gerechtelijke beslissingen te verhelpen.

We moeten realistisch en efficiënt handelen. Sommige beleids mensen menen dat de Staat zich niet in de plaats van de vader moet stellen. Ik denk daarentegen dat de Staat de gezinnen die met armoede worden geconfronteerd moet helpen, zij het met recuperatie bij de schuldenaar. De Staat kan niet afzijdig blijven met het argument dat dit een privé-zaak is. We moeten daarover geen moreel oordeel vellen. De Staat moet maatregelen nemen, wanneer een gerechtelijke beslissing niet wordt uitgevoerd en de onderhoudsgerechtigde in nood verkeert of zelfs onder de armoededrempel is geraakt. Het recht moet uiteraard bedrog bestrijden. Het is abnormaal dat onderhoudsplichtigen hun eigen onvermogen organiseren. Die schuldenaars leven van sociale uitkeringen of werken in het zwart. Vele vrouwen beschikken over gerechtelijke uitspraken, maar stuiten op de niet-uitvoering daarvan omdat de vader in het buitenland verblijft of in het zwart werkt. We moeten ook realistisch blijven over de kansen voor de

comme on dit couramment.

Comment le ministre de la Justice compte-t-il remédier à ce problème si le droit commun de l'exécution ne suffit plus ?

Je me suis penchée sur ce sujet et je m'interroge souvent sur le fait de savoir s'il convient de prendre des nouvelles dispositions. Serait-il utile de multiplier le système des astreintes en droit commun pour forcer les débiteurs d'aliments à l'exécution des décisions judiciaires ? Ce thème revient régulièrement sur le tapis. Parviendra-t-on, par la contrainte, à faire exécuter des jugements portant sur des dettes ? Ce problème est complexe.

Le second aspect est de nature sociale puisque le non-paiement de certaines rentes entraîne le basculement de certaines familles dans la pauvreté. Actuellement, c'est par le biais du CPAS que l'on essaie d'arranger les situations les plus dramatiques.

Depuis le 1er septembre 1989, le père ou la mère qui, depuis deux échéances au moins, n'a pas reçu du débiteur le paiement de la pension alimentaire pour les enfants, peut demander une avance au CPAS de sa commune. Ce droit est conditionné par une enquête sur les revenus, ce qui pose problème. Le CPAS est dès lors subrogé dans les droits du créancier pour exiger le paiement de la pension alimentaire par le débiteur.

En parcourant certains budgets de CPAS, je suis toujours frappée par le nombre réduit de demandes de ce genre. En fait, de nombreuses femmes ne font pas cette démarche qui demande beaucoup d'humilité. En outre, la législation n'est pas spécialement radicale : il faut avoir un non-paiement de deux échéances. Une enquête sur les revenus doit être faite et l'on sait combien, en droit social et en droit de l'aide sociale, les familles apprécient peu que l'on entre dans leur vie privée. Il est toujours gênant de conditionner une allocation à une enquête sur les revenus. Par ailleurs, si le CPAS est subrogé et peut récupérer les avances auprès du débiteur, il n'y parvient pas toujours.

Une évaluation quantitative et qualitative existe-t-elle depuis l'entrée en vigueur de la loi de 1989 prise à l'initiative de la ministre de l'époque, Mme Smet, et des arrêtés royaux qui adaptaient certains montants ? À mes yeux, le dispositif demeure toutefois insuffisant.

Dispose-t-on d'éléments permettant d'évaluer les insuffisances de cette loi au niveau des conditions pour en bénéficier, de la procédure de demande et de la procédure de paiement ?

Quels sont les taux de réussite de récupération de créances par les CPAS auprès des débiteurs de pensions alimentaires ?

J'écouterai avec attention les réponses du gouvernement mais mon sentiment est que ce système reste insuffisant. J'en veux pour preuve un rapide parcours en droit comparé. Dans de nombreux pays, on est plus loin dans cette matière. Il existe un fonds, ou un office, ou encore des mécanismes au niveau national ou fédéral qui prennent en charge ce problème. Je pense que dans les pays scandinaves, des fonds de créances alimentaires ont été mis sur pied ; en France, il existe une série d'allocations sociales en faveur de ces femmes en difficulté. J'ai l'impression que notre pays reste à la traîne dans ce domaine. Je peux me tromper mais je voudrais en

OCMW's om de voorschotten te recupereren.

Ik herinner aan onze voorstellen om die problemen op te lossen. Ik kende graag de reactie van de regering daarover. Er wordt sinds 26 jaar over de oprichting van een dienst voor onderhoudsschulden gepraat. Dit voorstel wordt elke nieuwe legislatuur door alle partijen onderschreven. In Kamer en Senaat worden voorstellen dienaangaande besproken en er bestaat een gunstig vooroordeel, maar de verwezenlijking stuit op vele problemen. Die dienst vereist een begroting en dus een echte politieke wil. Enkele jaren geleden werd na overleg tussen de ministers van Justitie en van Sociale Zaken een budget van 100 miljoen vrijgemaakt. Er moet ook worden beslist bij welk departement die dienst zal worden ondergebracht.

Het meest logische zou zijn die dienst onder te brengen bij het ministerie van Justitie, omdat het om de uitvoering van gerechtelijke beslissingen gaat. We moeten echter pragmatisch blijven. Het ministerie van Sociale Zaken kan meer aangewezen zijn, omdat het bevoegd is voor gezinstoeslagen en over een betere infrastructuur beschikt. Het belangrijkste is dat die dienst er op federaal niveau komt. De wetsvoorstellen bengen de dienst onder bij Justitie, Sociale Zaken of Financiën, maar dat is een ondergeschikt probleem, als de wil maar bestaat om de dienst in het leven te roepen.

Er moet ook worden nagedacht over de berekeningswijze van het onderhoudsgeld en het fiscale regime ervan. Juristen, sociologen en mensen die zich bezighouden met gezinsbeleid buigen zich over het probleem van de kost van een kind en het bedrag van het onderhoudsgeld. De mensen vragen dikwijls volgens welke criteria het onderhoudsgeld wordt vastgesteld. De wet bevat geen enkel criterium. Elke rechter heeft zijn rechtspraak. Er bestaan tabellen, aanknopingspunten in de rechtspraak en schema's. Moeten er geen wettelijke criteria worden vastgelegd? Als een dienst voor onderhoudsschulden wordt opgericht, moet het bedrag van het onderhoudsgeld meer aangepast en gecontroleerd worden.

Over dat alles moet in de parlementaire commissies worden gedebatteerd. Sedert twintig jaar zien we echter een pingpongspel tussen Kamer en Senaat en tussen de commissies voor Sociale Zaken en Justitie. Het wordt tijd een beslissing te nemen zodat we weten waar moet worden gediscussieerd en zodat ieder zijn politieke verantwoordelijkheid kan opnemen.

avoir un écho du côté ministériel.

Je pense que ce système est trop minimaliste car il ne s'adresse qu'aux moins nantis, aux familles particulièrement faibles. Il n'empêchera pas certaines familles, dont le revenu serait légèrement supérieur aux limites définies par la loi, de vivre très difficilement, voire de basculer dans la pauvreté. Je suis vraiment étonnée de voir toute une frange de la population vivre avec des revenus à peine supérieurs aux minimums vitaux et, pour un oui ou pour un non, basculer dans la pauvreté. Dans ce domaine, le problème est particulièrement délicat. La loi actuelle ne concerne que les créances alimentaires à l'égard des enfants ; les pensions dues aux conjoints ne sont pas visées. La loi ne permet pas de remédier aux insuffisances d'exécution des décisions judiciaires.

Je pense qu'il y a lieu de faire preuve de réalisme et d'efficacité. Certains responsables politiques estiment qu'il n'appartient pas à l'État de se substituer au père de famille. Je crois, au contraire, qu'il revient à l'État d'aider les familles confrontées à la pauvreté, quitte à récupérer auprès du véritable débiteur. L'État ne peut rester passif sous prétexte que cette matière relève de la vie privée. S'il convient d'écarter tout jugement d'ordre moral sur le rôle de l'État en lieu et place du créancier d'aliments, l'État se doit de prendre les mesures qui s'imposent lorsqu'une décision de justice n'est pas exécutée et que le créancier d'aliment est non seulement dans le besoin mais en dessous du seuil de pauvreté. Le droit doit, bien entendu, combattre les fraudes. Il est anormal que des débiteurs d'aliments organisent leur insolvabilité par le biais de formules leur permettant de ne plus jamais émarger à un quelconque statut salarié ou indépendant et d'échapper ainsi au recouvrement de leurs dettes. Ces débiteurs vivent d'allocations sociales, d'aides sociales ou travaillent au noir pour se protéger. Nombre de femmes obtiennent des décisions judiciaires relatives à des dettes alimentaires mais se heurtent à leur non-exécution car le père des enfants réside à l'étranger ou travaille au noir.

Il convient aussi d'être réaliste quant aux possibilités pour les CPAS ou un éventuel office de récupérer des avances.

Permettez-moi de rappeler ici les pistes de réflexion que nous avons initiées pour apporter des solutions à ces problèmes aigus. Je souhaiterais connaître les réactions du gouvernement à l'égard de ces propositions. La création d'un office des créances alimentaires est évoquée depuis 26 ans. La suggestion est reprise par tous les partis lors de chaque nouvelle législature. Des propositions de loi sont régulièrement discutées à la Chambre ou au Sénat. L'idée recueille un *a priori* favorable mais sa concrétisation pose divers problèmes. La création d'un office nécessite un budget et est donc tributaire d'une réelle volonté politique. Il y a quelques années, un premier budget de 100 millions avait néanmoins été dégagé à la suite d'une concertation entre les ministres de la Justice et des Affaires sociales de l'époque. En outre, il faut encore déterminer à quel département rattacher cet éventuel office.

À mon avis, la solution la plus logique serait de rattacher cet office au ministère de la Justice puisqu'il doit prendre en charge l'exécution de décisions judiciaires. Il convient bien entendu de se montrer pragmatique en cette matière et si l'on juge préférable de faire dépendre cet office du ministre des

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). - Het is erg comfortabel om later in het debat aan bod te komen. Zo hoef ik de algemene context ervan niet meer te schetsen. Ik betreur wel de geringe belangstelling van de vergadering voor dit thema.

Het is niet onze bedoeling het gelijkheidsstreven van de vrouw te isoleren. Integendeel. Wij willen de aandacht vestigen op de maatschappelijke problemen waarmee de helft van de bevolking, namelijk de vrouwen, af te rekenen heeft. In de opbouw van een kwaliteitsvolle samenleving is er ook voor de man een taak weggelegd. Hij kan actief meewerken aan de totstandkoming van de gelijkheid tussen man en vrouw, wat kan leiden tot een mentaliteitswijziging in onze samenleving.

Op 14 oktober jongstleden vond in Brussel de Europese slotmars plaats van de Wereldvrouwenmars, die op 17

Affaires sociales parce que ce dernier est compétent, par exemple, en matière d'allocations familiales et que son administration dispose d'une infrastructure plus adéquate, pourquoi pas ? Selon moi, peu importe que cet office soit rattaché à un ministère ou à un autre, pourvu qu'il soit créé et ce, à un niveau fédéral, j'insiste, puisqu'il devra veiller à l'exécution de décisions judiciaires.

Les propositions de loi déposées à nouveau par l'ensemble des partis rattachent cet office soit à la Justice, soit aux Affaires sociales, voire au ministère des Finances. Il s'agit là d'un problème mineur que nous pourrions certainement résoudre si une volonté politique existait pour créer cet office.

Une réflexion doit également être menée, d'une part, sur le mode de calcul des pensions alimentaires, calcul qui pourrait être établi sur une base forfaitaire correspondant au coût moyen de l'enfant et, d'autre part, sur l'adaptation du régime fiscal des pensions alimentaires. Ce problème se situe en amont. Il n'est pas seulement question de récupérer des pensions alimentaires qui ont été fixées et reconnues par jugement. Des juristes, des sociologues, des acteurs en matière de politique familiale se penchent actuellement sur le coût de l'enfant et sur le montant des pensions alimentaires. Les gens nous demandent trop souvent en vertu de quels critères les pensions alimentaires des enfants ont été fixées. La loi ne prévoit aucun critère. Chaque juge a sa jurisprudence. Il existe des tableaux, des points de repère issus de la jurisprudence ; parfois, on peut même recourir à des grilles.

Je voudrais savoir s'il ne conviendrait pas de s'employer à définir des critères légaux pour établir le calcul des pensions alimentaires. Les juges peuvent se référer à la jurisprudence, mais un effort pourrait en outre être accompli sur le plan législatif : si l'on crée un office de créances alimentaires, le montant des pensions alimentaires devra être plus adapté, mieux contrôlé.

Voilà des sujets à débattre dans les commissions parlementaires où des propositions de loi ont été déposées. Cependant, depuis vingt ans, nous assistons dans ces matières à un jeu de ping-pong entre la Chambre et le Sénat et entre les différentes commissions – Affaires sociales, d'un côté, et Justice, de l'autre. Il conviendrait dès lors de prendre enfin une décision pour savoir où discuter et d'oser prendre des responsabilités politiques à cet égard.

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – *Je regrette le manque d'intérêt de notre assemblée pour ce sujet.*

Nous n'avons pas l'intention d'isoler le combat des femmes pour l'égalité. Nous voulons au contraire attirer l'attention sur les problèmes sociaux auxquels la moitié de la population, à savoir les femmes, est confrontée. La tâche de l'homme consiste à collaborer à l'avènement de l'égalité entre les hommes et les femmes.

Une des exigences élaborées au niveau belge à la suite de la Marche mondiale des femmes est la création, par le ministère de la Justice, d'un fonds des créances alimentaires garantissant le droit de subsistance des femmes divorcées. En effet, 60% des minimexés sont des femmes isolées avec enfants qui sombrent dans la pauvreté à cause du non-paiement de leur rente alimentaire. Ce fonds serait dès lors chargé de percevoir et de verser toutes les rentes alimentaires

oktober in New York eindigde. Een van de twee hoofdthema's van dit wereldwijde initiatief is de armoedeproblematiek bij vrouwen. Ook op het Belgische niveau werd er rond dit thema een eisenplatform opgesteld. Een van de eisen is de oprichting van een fonds voor alimentatiekrediet teneinde het recht op levensonderhoud voor gescheiden vrouwen te vrijwaren.

Uit de cijfers blijkt dat 60% van de bestaansminimumtrekkers bestaat uit alleenstaande vrouwen met kinderen die onder meer door een gebrekkige regeling van het alimentatiegeld in de armoedeproblematiek terecht komen. In het eisenplatform wordt gewezen op de noodzaak om bij het ministerie van Justitie een fonds voor alimentatiekrediet te creëren, in plaats van die vrouwen van het OCMW te laten afhangen. Dit fonds zou dan belast worden met het ontvangen en storten van alle alimentatiekredieten, zodat bij een eventuele tekortkoming van de betalende ex-partner, de inkomenspositie van de ontvangende ex-partner toch niet in het gedrang komt. Het gaat hier met andere woorden om een subrogatie. Dit fonds kan in de plaats treden van de ontvangende ex-partner in eventuele rechtsgedingen tegen de betalende ex-partner.

Denkt de Minister van Justitie dat een dergelijk fonds voor het alimentatiekrediet realiseerbaar is? Zijn er hieromtrent eventueel reeds voorbereidende werkzaamheden gebeurd?

De minister voor maatschappelijke integratie lijkt mij het best geplaatst om de armoedeproblematiek in al zijn aspecten aan te pakken, met specifieke aandacht voor de vrouwen die er het meest onder lijden.

In de gezondheidsenquête die het Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid in 1997 uitvoerde, werd bijzondere aandacht besteed aan de financiële toegankelijkheid van de gezondheidszorg voor personen met een onzekere bestaanssituatie. Uit die enquête bleek dat een laag onderwijsniveau en een laag inkomensniveau belangrijke repercussies hebben op de betaalbaarheid van de zorgverstrekking en op het uitstellen ervan om financiële redenen.

Er zijn nog steeds mensen voor wie gezondheidszorg te duur is en die om financiële redenen een beroep op zorg uitstellen. Dat heeft uiteraard nadelige gevolgen voor hun algemene gezondheidstoestand. Daarom is de toegankelijkheid van de gezondheidssector voor armen, en dan in het bijzonder voor vrouwen, van cruciaal belang. De wijkgezondheidscentra en groepspraktijken kunnen een uiterst belangrijke rol vervullen bij de preventie, de voorlichting en de begeleiding van deze bevolkingsgroepen. Hiervoor zouden ze bijkomend kunnen worden vergoed, want voorkomen is tenslotte goedkoper en beter dan genezen.

Ook wat de tewerkstelling betreft, is de positie van de vrouw eerder nadelig. Eind juli jongstleden telde België 390.115 – ongeveer 11,2% van de beroepsactieve bevolking – volledig uitkeringsgerechtigde werklozen, waarvan 42% mannen en 58% vrouwen. Dit is des te opmerkelijker omdat de participatie van mannen aan de arbeidsmarkt toch nog altijd hoger ligt dan de participatiegraad van vrouwen.

Ik wens de minister daarover enkele concrete vragen te stellen.

Kan zij in het kader van haar bevoegdheden een specifiek

afin de garantir les revenus du créancier en cas de carence du débiteur.

Le ministre de la Justice estime-t-il un tel fonds réalisable ? A-t-on déjà entamé des travaux préparatoires ?

C'est le ministre de l'Intégration sociale qui me semble le mieux placé pour aborder le problème de la pauvreté.

Il y a encore des personnes pour qui le coût des soins de santé est trop élevé. En reportant les soins à plus tard, elles détériorent leur santé. Les maisons médicales devraient être mieux rétribuées pour leurs tâches de prévention et d'accompagnement.

La femme occupe également une position défavorable en matière d'emploi. Fin juillet, le groupe des chômeurs complets indemnisés comptait 58% de femmes.

Madame la ministre, pouvez-vous, dans le cadre de vos compétences, élaborer une politique spécifiquement axée sur la pauvreté des femmes ? Comment, selon vous, rendre les soins de santé financièrement accessibles aux plus pauvres, en particulier aux femmes ? Quelle place accordez-vous aux maisons médicales sur le plan de la prévention ? Quelle est votre politique face aux chiffres du chômage chez les femmes ?

beleid ontwikkelen voor de aanpak van de armoede bij vrouwen? Welke mogelijkheid ziet de Minister om de gezondheidszorg voor de armen, en in het bijzonder voor de vrouwen, financieel toegankelijker te maken? Geeft zij enige plaats en functie aan de wijkgezondheidscentra en groepspraktijken om terzake preventief te werken? Wat is haar beleid in verband met de tewerkstellings- en werkloosheidsverhoudingen met betrekking tot vrouwen?

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Mijnheer de Voorzitter, ik wil graag aan dit debat deelnemen en hulde brengen aan de vrouwenmars die voor ons land een groot evenement was. Ook voor ons, parlementsleden, was het een voorrecht eraan deel te nemen. Duizenden en duizenden vrouwen marcheerden vreedzaam door de hoofdstad. De manifestatie werd ondersteund door een platformtekst met een sterke inhoud en veelvuldige eisen. Het was een wereldgebeuren, maar de aandacht die de media in ons land eraan besteedden was helemaal niet in verhouding tot het belang van het evenement. Daarom doen wij een oproep aan alle media om in de toekomst meer aandacht te besteden aan dergelijke gebeurtenissen.

Eén van de hoofdthema's van de mars was "geweld en armoede". Een aantal collega's ging al op bepaalde aspecten van deze problematiek in. Het is passend dat deze materie in haar geheel in het parlement wordt behandeld. Dit kan zoals vandaag in de plenaire vergadering via een reeks samengevoegde vragen om uitleg, maar deze problematiek moet in de diverse bevoegde commissies aan bod komen. Wij, parlementsleden, moeten niet wachten op het antwoord van de regering, maar kunnen zelf het initiatief nemen om op een aantal van de eisen in te gaan en aansturen op een aangepast beleid. Het is positief dat minister Onkelinx een afvaardiging van de mensen die opstapten in de mars heeft ontvangen en een aantal beloften heeft gedaan. Het komt er nu natuurlijk op aan hoe deze beloften zullen worden geconcretiseerd. Dat is precies het voorwerp van deze discussieronde.

Ik wil meteen al aangeven waarover ik verontrust ben. Na één jaar beleid in deze legislatuur, stel ik vast dat het gelijkkansenbeleid weinig concrete gevolgen heeft. Graag wil ik dit even illustreren met een aantal voorbeelden. Nemen we het thema "vrouwen en besluitvorming" uit de eisenbundel van de vrouwenmars. Wij zijn blij met het regeringsontwerp van mevrouw Onkelinx en andere ministers over de pariteit, teneinde een evenwichtige deelname van vrouwen en mannen aan de politiek te verwezenlijken. De teksten bestaan, maar het politieke debat moet nog beginnen. De CVP-fractie is dit ontwerp gunstig gezind, maar ik betreurt dat tot nog toe enkel de kieswet is aangepast. Ofschoon dit een stap in de goede richting is, kan dit geenszins volstaan om een doorbraak van vrouwen in de politiek te bereiken. Daarvoor is een hele reeks begeleidende maatregelen nodig. Tot vandaag kregen we van de regering nog geen enkel signaal dat die maatregelen zullen worden genomen.

Ik denk ook aan het initiatief van de minister om voor de gemeente- en provincieraadsverkiezingen een "stem vrouw" campagne te organiseren. Wij zullen die campagne in het parlement evalueren. Ik heb honderden vrouwelijke kandidaten ontmoet: amper vijf of zes hadden een spoor opgemerkt van die "stem vrouw" boodschap. Die campagne was dus minstens voor de doelgroep niet zichtbaar.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Je rends hommage à la marche des femmes qui représente pour notre pays un événement important. Pour les parlementaires, c'était un privilège d'y participer. L'attention que les médias y ont accordée était malheureusement beaucoup trop faible.*

Un des thèmes de la marche, « violence et pauvreté », doit être traité non seulement en séance plénière, mais aussi au sein des commissions compétentes. Les parlementaires ne doivent pas attendre d'avoir une réponse du gouvernement pour agir. Nous pouvons prendre l'initiative de rencontrer une partie des exigences de la Marche. Mme Onkelinx a reçu une délégation de participants à la marche, ce dont nous nous réjouissons, et a fait des promesses. Il importe maintenant de vérifier dans quelle mesure ces promesses seront tenues.

Je m'inquiète qu'après un an de législature, la politique d'égalité des chances ait eu peu de répercussions concrètes. Nous nous réjouissons du projet du gouvernement sur la parité qui garantit une participation équilibrée des hommes et des femmes à la politique. Mais des mesures d'accompagnement sont nécessaires. Or, rien ne nous dit que ces mesures seront prises.

Je pense également à la campagne incitant à voter pour des femmes. Nous l'évaluerons au parlement. J'ai le sentiment que ni la campagne fédérale, ni la campagne flamande n'étaient visibles. Nous devons en tirer les conclusions en renforçant cette politique.

Ik heb de vraag ook gesteld aan vrouwenorganisaties uit de socio-culturele wereld en kom tot dezelfde vaststelling, namelijk dat noch de Vlaamse, noch de federale campagnes zichtbaar waren. De pariteit is in de verkiezingscampagne zeker geen *issue* geweest. We moeten daaruit conclusies trekken en in de toekomst een sterker beleid voeren.

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD). – In Limburg was de campagne duidelijk zichtbaar en degenen die ze wilden zien, konden ze ook zien. U beweert dat de regering geen inspanningen heeft geleverd. Deze regering heeft heel wat initiatieven genomen, wat van de vorige regering niet kan worden gezegd. De waarheid heeft haar rechten.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Ik verheug me erover dat de campagne in Limburg zichtbaar is geweest. Persoonlijk heb ik de indruk dat dit in Vlaanderen niet het geval was. Dit moet wetenschappelijk worden onderzocht. Ik vraag een evaluatie van de campagne gevolgd door een debat waaruit we conclusies kunnen trekken. Ik anticipeer niet op die conclusies, maar zeg alleen dat ik op mijn ronde van de arrondissementen heb vastgesteld dat voor onze beweging die campagne niet zichtbaar was. We kunnen daarover van mening verschillen.

Mevrouw Jacinta De Roeck (AGALEV). – Er waren drie gelijklopende campagnes rond vrouwen. Dat is niet goed. Eén goed gefundeerde campagne is veel beter. Maar ik spreek wel tegen dat de Vlaamse campagne niet gevolgd is. De Vlaamse campagne moest door de provincies worden opgevolgd. In Limburg heeft de provincie haar opdracht goed uitgevoerd. Dat weet mevrouw de Bethune ook, vermits ze dat twee weken geleden in Limburg zelf heeft kunnen vaststellen.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Dat ging niet over de campagne, maar over het mentorschap van vrouwelijke verkozenen.

Mevrouw Jacinta De Roeck (AGALEV). – De campagne was hiertoe de aanleiding. In de Limburgse vrouwenraad, waar de sociale wereld sterk is vertegenwoordigd, werden alle partners betrokken. De Vlaamse campagne was overal zichtbaar, op elke markt en bij iedereen thuis. Misschien schoten andere provincies te kort, maar in Limburg was dat zeker niet het geval. Limburg ging zelfs nog een stapje verder dan wat de Vlaamse campagne voorstelde. Bovendien wordt dit alles ook geïmplementeerd.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Er zijn ook gemeenten en vrouwengroepen, ook politieke vrouwengroepen, die een eigen campagne hebben gevoerd. Er is wel wat gebeurd, maar er was geen coördinatie. Er waren verschillende slogans voor eenzelfde boodschap. De overheids campagne was in mijn regio en in het algemeen ook in Vlaanderen niet zichtbaar.

Mevrouw Jacinta De Roeck (AGALEV). – Dat bewijst alleen maar dat de Limburgse vrouwen assertiever zijn.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Ik wens u daarmee geluk. Maar ik stel voor dit objectief te evalueren. We zullen daar dan de conclusies uit trekken.

Mevrouw Magdeleine Willame-Boonen (PSC). – *Wat de gemeenteraadsverkiezingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, hebben mevrouw Nyssens en ikzelf vastgesteld dat er van een echte stem vrouw-campagne geen sprake was.*

Mme Jeannine Leduc (VLD). – *Dans le Limbourg, cette campagne était clairement visible. Ceux qui voulaient bien la voir la voyaient. Contrairement à ce que vous affirmez, le gouvernement actuel a pris des initiatives. On ne peut pas en dire autant du gouvernement précédent.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Je me réjouis d'entendre que la campagne était visible au Limbourg. Je n'ai pas l'impression que c'était le cas en Flandre. Je demande une évaluation scientifique suivie d'un débat. Je n'anticipe pas les conclusions, je dis seulement que, lors de ma tournée des arrondissements, cette campagne n'était pas visible.*

Mme Jacinta De Roeck (AGALEV). – *Il y avait trois campagnes parallèles. Il aurait mieux valu n'avoir qu'une seule campagne. Mais je ne suis pas d'accord quand Mme De Bethune affirme que la campagne flamande n'a pas été suivie. Au Limbourg, la province a bien rempli sa mission. Mme De Bethune le sait puisqu'elle a pu le constater sur place il y a deux semaines.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Il ne s'agissait pas de la campagne mais du parrainage des femmes élues.*

Mme Jacinta De Roeck (AGALEV). – *Tous les partenaires du conseil limbourgeois des femmes ont été impliqués. La campagne flamande était visible partout, sur chaque marché et dans tous les foyers. Le Limbourg est allé un peu plus loin que la campagne flamande.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Il y a également des communes et des groupements de femmes qui ont mené leur propre campagne. Il y a eu des initiatives mais sans coordination. On a vu plusieurs slogans pour le même message. Dans ma région et en Flandre en général, la campagne officielle n'était pas visible.*

Mme Jacinta De Roeck (AGALEV). – *Cela prouve seulement que les Limbourgeoises sont plus assertives.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Tant mieux pour vous. Je propose toutefois d'évaluer cette campagne objectivement. Nous pourrions alors en tirer les conclusions.*

Mme Magdeleine Willame-Boonen (PSC). – *J'aimerais également apporter un témoignage en ce qui concerne la campagne électorale pour les élections communales. Mme Nyssens et moi nous présentions chacune dans une des 19*

Misschien waren wij teveel aanwezig op de markten en op straat...

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid. –...*Daar was ook uw plaats.*

Mevrouw Magdeleine Willame-Boonen (PSC). –...*om hoogte te krijgen van wat er leeft. Van busfolders en persoonlijke brieven, hebben wij niet veel gezien. Het is zeer belangrijk om hic et nunc eerlijk ons gedacht te zeggen over wat we hebben meegemaakt daar waar wij de verkiezingsstrijd hebben gevoerd.*

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid. – *Gedurende een verkiezingscampagne zijn we inderdaad op het terrein en hebben we geen tijd meer om naar de film te gaan, televisie te kijken of naar de radio te luisteren. Als we tijd hadden gehad, dan zouden we de boodschap hebben gehoord die onophoudelijk door de media werd uitgezonden, namelijk de uitnodiging om te stemmen voor mannen, maar ook voor vrouwen, met de specificatie 'vrouw'.*

Naast deze federale boodschap hebben ook de Gewesten en Gemeenschappen interessante specifieke acties gevoerd.

Ten slotte hebben ook de verschillende partijen initiatieven genomen om de aanwezigheid van vrouwen op de lijsten en het stemmen voor vrouwen te stimuleren.

Zoals u weet hebben wij onlangs, samen met onze collega's van de Gewesten en de Gemeenschappen die zich bezighouden met gelijke kansen, de pers uitgenodigd. Dat heeft resultaten opgeleverd. Het aantal verkozen vrouwen neemt aanzienlijk toe. Ik ben uiterst tevreden.

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). – *Natuurlijk ben ik het ermee eens dat de "stem vrouw" campagne moet worden geëvalueerd. In tegenstelling tot mevrouw de Bethune meen ik dat deze campagne wel degelijk zichtbaar was. Niet zozeer de campagne was belangrijk, maar wel het voorafgaand beleid en het voorbereiden van de vrouwen. De verdienste voor deze goede aanpak gaat zowel naar de federale en als naar de Vlaamse regering.*

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – *We verheugen ons natuurlijk allen over de toename van het aantal vrouwen in diverse politieke organen. Een derde van de gekozenen van onze partij zijn vrouwen. In absolute cijfers maken de vrouwelijke CVP-mandatarissen het overgrote deel uit van de vrouwelijke gekozenen in Vlaanderen.*

Met Vrouw en Maatschappij hebben we in de CVP een sterke campagne gevoerd om het stemmen op vrouwen te bevorderen. We hebben die echter zelf gevoerd, met onze eigen beweging. We werden hierbij spijtig genoeg niet gesteund door het beleid. Ik betreur het dat we er niet in zijn geslaagd om een gezamenlijke boodschap te brengen en dit gedurende een vol jaar, en niet alleen de twee weken vóór de verkiezingen. Laten we het in de toekomst beter doen. We moeten een evaluatie maken waarin de pro's en contra's tegen elkaar worden afgewogen zodat we tegen de volgende verkiezingen een stap vooruit kunnen doen.

communes de la Région bruxelloise. Nous avons ressenti toutes deux l'absence d'une véritable campagne pour les femmes. Peut-être étions nous trop présentes sur les marchés ou dans la rue...

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi. –... *C'est bien là qu'il fallait être.*

Mme Magdeleine Willame-Boonen (PSC). –... *pour être suffisamment attentives à tout ce qui se disait. En tous cas, en ce qui concerne les « toutes boîtes » et les écrits reçus, nous n'avons pas vu grand-chose. Il est très important de donner honnêtement nos sentiments, hic et nunc, par rapport à ce que nous avons vécu dans les endroits où nous nous battions.*

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi. – *Effectivement, pendant une campagne électorale, nous sommes sur le terrain et nous n'avons plus le temps d'aller au cinéma, de regarder la télévision ou d'écouter la radio. Si nous avions disposé de temps, nous aurions pu recevoir le message qui n'a cessé de passer dans les médias durant toute la campagne électorale, à savoir une invitation à voter pour des hommes, mais aussi pour des femmes avec la spécificité « femme ».*

En outre, à côté de ce message organisé au niveau fédéral, les Régions et Communautés ont eu des actions spécifiques intéressantes.

Enfin, dans les différents partis, des mesures particulières ont été prises tant pour la présence des femmes sur les listes que pour la publicité « femme ».

Comme vous le savez, nous avons fait récemment un point presse avec des collègues des Régions et des Communautés qui s'occupent de l'égalité des chances et nous avons pu constater les résultats. Le nombre de femmes élues est en progression remarquable et j'en suis amplement satisfaite.

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – *Je suis naturellement d'accord sur le fait que la campagne « votez femme » doit être évaluée. Contrairement à Mme de Bethune, j'estime que cette campagne était tout à fait visible. Ce n'est pas tant la campagne qui était importante, mais surtout la politique préalable et la préparation des femmes. Le mérite de cette approche judicieuse revient tant au gouvernement fédéral qu'au gouvernement flamand.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Nous nous réjouissons de l'augmentation du nombre de femmes dans divers organes politiques. Un tiers des élus de notre parti sont des femmes.*

Avec « Vrouw en Maatschappij », nous avons mené au CVP une importante campagne pour promouvoir le vote en faveur de femmes. Nous n'avons malheureusement pas été soutenues par le gouvernement. Je déplore que nous n'ayons pas réussi à diffuser un message commun pendant une année entière, plutôt que durant les deux semaines précédant les élections. Une évaluation doit être réalisée, de façon à améliorer les choses lors des prochaines élections.

Voici un an, nous avons débattu au Sénat de la présence de femmes dans les organes consultatifs et de gestion. Sur proposition du gouvernement, il a été décidé d'accorder un délai d'un an à la grande majorité des organes consultatifs qui n'atteignaient pas le nombre fixé d'un tiers de femmes dans les organes de gestion. Cette année est presque écoulée

Een jaar geleden hebben we in de Senaat gedebatteerd over de aanwezigheid van vrouwen in advies- en beheersorganen. Op voorstel van de regering werd beslist een jaar uitstel te verlenen aan het overgrote deel van adviesorganen die het vooropgestelde aantal van één derde aan vrouwen in de beheersorganen niet bereiken. Dat jaar is nu bijna om. Ik kijk dan ook uit naar de regeringsvoorstellen om tot een éénderde aanwezigheid van vrouwen in die organen te komen. Ook dit is een belangrijk onderdeel van de globale aanwezigheid van vrouwen in de politiek. Gisteren heeft een CVP-collega van het Vlaams Parlement nog aangeklaagd dat ook op dat niveau veel te weinig werk wordt gemaakt van maatregelen om deze wetgeving in de praktijk om te zetten.

Vice-eerste minister Onkelinx heeft vorig jaar een goed initiatief genomen met het oog op de diversiteit en het beleid ten aanzien van de verschillende doelgroepen van vrouwen. Ze heeft een zeer interessante studiedag over migrantenvrouwen georganiseerd. Ook hier kijken we uit naar de concrete gevolgen die aan deze studiedag worden gegeven. Ik hoop dat dergelijke initiatieven niet bij een interessant gesprek blijven, maar dat er ook beleidsmatig conclusies worden getrokken.

De genderdimensie is ook in de ontwikkelingssamenwerking zeer belangrijk. Ik wacht nog altijd op het rapport van staatssecretaris Boutmans betreffende de Peking-conferentie. Maanden geleden stelde hij naar aanleiding van een debat dat hij het ontwerp van dat rapport in handen had en dat hij het binnen enkele dagen in het Parlement zou indienen. We zijn nu enkele maanden verder en hebben nog altijd geen kopie ontvangen van het verslag van de staatssecretaris over zijn beleid inzake vrouwen en ontwikkeling.

Ik haal deze elementen alleen aan om erop te wijzen dat de voorbije maanden wel heel wat werd gezegd omtrent het beleid, maar dat er tot op heden weinig concrete resultaten uit de bus komen. Dit maakt me ongerust. Daarom vraag ik met aandrang naar de beleidsvoorstellen. Over opties, prioriteiten en slogans zijn we het eens; laten we nu het concrete werk aanvatten.

Een volgend onderwerp gaat over de actualiteit. Enkele weken geleden legde de eerste minister zijn beleidsverklaring af. De woorden "gelijke kansen" en "vrouw" komen er niet in voor, op die ene zin na waar het engagement wordt aangegaan het statuut van medewerkende echtgenotes en onthaalmoeders te verbeteren. Dat laatste stemt ons wel tevreden: laten we dat debat inderdaad aangaan in het Parlement. Er moet immers nog heel wat gebeuren voor medewerkende echtgenotes en onthaalmoeders. Maar er moet ook nog heel wat gebeuren voor gelijke kansen in het algemeen en dit werd niet expliciet opgenomen in de beleidsverklaring van de premier.

Ik had verwacht dat na de Peking+5-conferentie in New York en in de context van de vrouwenmars, in de nota van de eerste minister op zijn minst één paragraaf het politiek engagement van de regering terzake zou verwoorden. Minister Onkelinx had ons dit persoonlijk toegezegd. Het ware echter goed geweest zijn indien dit engagement was herbevestigd in de beleidsverklaring van de eerste minister en dat voor de wetgevende Kamers zou zijn aangegeven dat dit tot de prioriteiten van de regering behoort. Van de eerste minister had ik verwacht dat hij zou aangeven een beleid van resolute *mainstreaming* te zullen nastreven inzake gelijke kansen voor

et j'attends les propositions du gouvernement pour atteindre cet objectif.

Hier, une collègue CVP du Parlement flamand s'est encore plainte du fait que l'on ne prenait pas suffisamment de mesures pour mettre cette législation en pratique.

La vice-première ministre Onkelinx a pris une bonne initiative l'année dernière en matière de diversité et de politique par rapport aux différents groupes cibles de femmes, en organisant une journée d'étude sur les femmes immigrées. Ici aussi, nous attendons les suites concrètes qui y seront données.

La notion de genre est également très importante en matière de coopération au développement. J'attends toujours le rapport du secrétaire d'État Boutmans au sujet de la Conférence de Pékin. Voici quelques mois, il a signalé que le projet de rapport était prêt et serait incessamment déposé au Parlement. A ce jour, nous n'avons encore reçu aucun rapport au sujet de sa politique en matière de femmes et développement.

Je cite ces éléments uniquement pour souligner que, durant ces derniers mois, beaucoup a été dit au sujet de la politique, mais que, jusqu'à présent, on enregistre peu de résultats concrets et cela m'inquiète. Je demande donc avec insistance au gouvernement de nous transmettre ses propositions en la matière.

Dans la déclaration de politique du premier ministre, les mots « égalité des chances » et « femme » n'apparaissent pas, si ce n'est dans un engagement d'améliorer le statut des conjointes aidantes et des gardiennes encadrées. Cela nous réjouit, mais beaucoup doit encore être fait pour l'égalité des chances en général et cela ne figure pas explicitement dans la déclaration du premier ministre.

Après la Conférence de Pékin+5 et dans le contexte de la marche des femmes, j'avais espéré que la note du premier ministre contiendrait au moins un paragraphe traduisant l'engagement du gouvernement en la matière. Mme la ministre Onkelinx nous l'avait personnellement promis.

Il eût été souhaitable de confirmer cet engagement dans la déclaration de politique gouvernementale du premier ministre et de signaler aux Chambres législatives que cela constituait une priorité du gouvernement.

J'attendais que le premier ministre nous indique qu'il comptait mener une politique ferme prenant en compte la dimension d'égalité des chances entre les hommes et les femmes, que le budget de chaque département concerné serait augmenté et que de nouveaux instruments politiques seraient utilisés. Je pense ici à l'étude d'impact sur les rapports hommes-femmes en ce qui concerne le budget et la politique.

Je signale que l'Association flamande des Villes et Communes organise un cours au plan local dans ce domaine pour les mandataires communaux. Le gouvernement, quant à lui, ne donne aucun signe indiquant qu'il fera le même exercice à l'échelon fédéral.

J'avais espéré que, dans le prolongement de la Conférence de Pékin et les textes des Nations unies, on avancerait une nouvelle méthode de définition des buts et des chiffres à atteindre afin de mesurer et d'évaluer sur le terrain la

vrouwen en mannen, dat het budget zal worden verhoogd, niet alleen het specifieke maar ook dat van elk betrokken departement, en dat nieuwe beleidsinstrumenten zullen worden aangewend. Hierbij denk ik aan gendereffectrapportering op de begroting en op het beleid.

Sta me toe hierbij te vermelden dat de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten een cursus organiseert voor gemeentemandatarissen die hen leert hoe ze op lokaal vlak aan gendereffectrapportering kunnen doen op de gemeentelijke begroting. Terwijl wij cursussen geven aan de nieuwe mandatarissen op gemeentelijk en provinciaal niveau, gaat van de federale regering geen signaal uit om dezelfde oefening te doen op federaal niveau. Laten we ook op dit vlak de locomotief zijn van de dynamiek die een nieuwe beleidsaanpak illustreert.

Ik had gehoopt dat in het verlengde van Peking+5 en de teksten van de Verenigde Naties de nieuwe methodiek van de concrete streefdoelen en concrete streefcijfers naar voren zou worden geschoven, met het doel het gelijkheidsbeleid op het terrein te meten en te evalueren. Dergelijke belangrijke uitspraken had ik verwacht en gewenst in het debat in het verlengde van de beleidsverklaring van de eerste minister. Die hebben we moeten missen. Ik hoop dat ze vandaag worden herbevestigd. Dat zal helaas niet hetzelfde gewicht en dezelfde symbolische waarde hebben, noch hetzelfde engagement van de regering inhouden dan wanneer ze worden vermeld bij de prioriteiten van de regering.

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD). – Het verheugde en verbaasde me te vernemen welke belangrijke maatregelen de eerste minister nog vóór de regeringsverklaring aankondigde ten voordele van het gelijkheidsbeleid voor mannen en vrouwen. Ik zie trouwens niet in waarom alles altijd moet worden herhaald, want een goede toehoorder weet wat hij hoort en bovendien hebben we er de schriftelijke weerslag van ontvangen.

Ik vind dat u de waarheid onrecht aandoet, mevrouw de Bethune.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Waarnaar verwijst u?

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD). – Ik verwijs naar de verklaringen die de eerste minister en minister Onkelinx hebben afgelegd, onder meer in de commissie voor de Binnenlandse Zaken en de Administratieve Aangelegenheden en in het Adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen. Daar werd aangekondigd wat men precies wil doen. Binnenkort zal een 50%-vertegenwoordiging worden bereikt op de lijsten.

Veertig jaar heeft de CVP gewerkt, maar niettemin weinig in beweging gebracht. Nu gebeurt er iets en toch uit u dergelijke kritiek. Ik vind dit totaal ongepast.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Dat is niet correct. Bij het begin van mijn uiteenzetting heb ik gezegd dat ik de aanpassing van de kieswetgeving verwelkom en een debat verwacht. Deze aanpassing is een positief punt, maar niet voldoende om de deelname van vrouwen aan de besluitvorming concreet te maken.

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD). – In het verleden is het altijd bij woorden gebleven, mevrouw de Bethune, en nu zijn

politique d'égalité des chances. J'avais espéré entendre de tels éléments dans le débat qui a suivi la déclaration du premier ministre. Ce ne fut pas le cas, mais j'espère qu'ils seront confirmés aujourd'hui. Ils n'auront toutefois pas le même poids et la même valeur symbolique que s'ils avaient figuré parmi les priorités du gouvernement.

Mme Jeannine Leduc (VLD). – *J'ai été heureuse et étonnée d'être informée des mesures importantes que le premier ministre a annoncées avant la déclaration gouvernementale en faveur de la politique d'égalité des chances pour les hommes et les femmes. Je ne vois pas pourquoi il faut toujours tout répéter, d'autant que nous avons reçu le rapport écrit.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *A quoi vous référez-vous ?*

Mme Jeannine Leduc (VLD). – *Je me réfère aux déclarations du premier ministre et de Madame la ministre Onkelinx en commission de l'Intérieur et des Affaires administratives ainsi qu'au Comité d'avis pour l'égalité des chances pour les femmes et les hommes. On y a exposé tout ce que l'on voulait faire sur le plan concret. Une représentation de 50% sera prochainement atteinte sur les listes. Le CVP a travaillé pendant quarante ans, mais n'a pratiquement rien mis en oeuvre. Maintenant il se passe quelque chose et vous émettez des critiques. Je trouve cela tout à fait incongru.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Ce n'est pas correct. J'ai dit au début de mon intervention que j'étais favorable à la modification de la loi électorale et que j'attendais un débat. Cette modification constitue un point positif, mais elle est insuffisante pour concrétiser la participation des femmes au processus décisionnel.*

Mme Jeannine Leduc (VLD). – *Par le passé, on s'est toujours limité à des paroles, madame de Bethune, et*

we eindelijk aan daden toe.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Dat is niet juist. De quotumwet die vandaag bestaat – de zogenaamde wet-Smet-Tobback – kwam tot stand tijdens de vorige legislatuur en u zult het met me eens zijn dat de huidige doorbraak van vrouwen in de politiek grotendeels aan deze quotumregeling te danken is. We hadden in de voorbije verkiezingen nooit zoveel vrouwelijke kandidaten in alle partijen gehad, indien er geen wettelijke quotumregeling was geweest. De politieke wetenschappen in Europa en de hele wereld tonen aan dat overal werd gewerkt met progressieve quota om zo naar pariteit te groeien. Deze weg werd althans in Noord-Europa gevolgd. Indien we dit jaar nog een kieswet goedkeuren – en ik hoop dat dat met de steun van meerderheid en oppositie lukt – die de 50/50- of 40/60-regel voor kieslijsten invoert, dan zal dat grotendeels te danken zijn aan de stappen die tijdens de voorbije jaren zijn gezet. We moeten objectief zijn. De regering heeft inderdaad een positief initiatief genomen, zoals ik bij het begin van mijn uiteenzetting heb beklemd. U moet ook luisteren naar wat er aan deze kant van de zaal wordt gezegd.

Mevrouw Jeannine Leduc (VLD). – Ik heb goed geluisterd naar wat u hebt gezegd, maar uw kritiek is onterecht.

Mevrouw Magdeleine Willame-Boonen (PSC). – *Mijnheer de voorzitter, is de regering niet in staat om zich te verdedigen zonder de hulp van mevrouw Leduc?*

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid. – *Mevrouw Leduc kan het woord nemen, als zij dat wenst.*

De voorzitter. – Laten we de toon van onze discussies vriendelijk houden. Het is interessant om dit debat te openen en aan de leden de kans te geven het woord te nemen.

Mevrouw Jacinta De Roeck (AGALEV). – Ik denk dat mevrouw de Bethune heel blij is met dit debat. Ze is voorstander van een minidebat en echt debatteren is pas mogelijk als je elkaar kunt onderbreken.

Ik vind het 1/3-quotum zeer goed, maar als vrouwen op de kieslijsten op totaal onverkiesbare plaatsen worden gezet – zoals dat tot nog toe het geval was – dan zijn we daar niets mee. Goed is wel de combinatie van het 1/3-quotum met wat sommige partijen concreet doen. In sommige partijen is de eerste bekommernis nu niet langer hoe er vrouwen op de lijst kunnen komen, maar wel hoe er mannen worden gevonden. In Agalev beginnen we zo stilaan te zeggen: “Stem man nu het nog kan.”

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Dat is een CVP-slogan van enkele jaren geleden. Ik heb een wetsvoorstel ingediend om het ritsprincipe wettelijk verplicht te maken. Daarover zullen we in de commissie kunnen debatteren. Ik weet vandaag nog niet wat het beste middel zal zijn, rekening houdend met de evaluatie van de verkiezingen, maar we moeten de discussie rustig voeren, eerst in de commissie, dan in de plenaire vergadering. De CVP is in elk geval voorstander van het wettelijk verplicht maken van het ritsprincipe. Als we het daar over eens raken, kunnen we een mooie wetgeving maken.

Mevrouw Jacinta De Roeck (AGALEV). – Dat principe

maintenant nous passons enfin aux actes.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Ce n'est pas exact. La loi relative aux quotas, qui existe aujourd'hui sous le nom de loi Smet-Tobback, a vu le jour sous la précédente législature et vous conviendrez avec moi que l'actuelle percée des femmes en politique est en grande partie due à cette réglementation. Nous n'aurions pas eu autant de candidates féminines dans tous les partis si elle n'avait pas existé.*

Si nous adoptons encore cette année une loi électorale introduisant la règle des 50/50 ou 40/60, ce sera dû en grande partie à ce qui a été fait au cours des années précédentes. Le gouvernement a pris une initiative positive, comme je l'ai souligné au début de mon intervention. Vous devez également écouter ce qui se dit de ce côté de la salle.

Mme Jeannine Leduc (VLD). – *J'ai bien écouté ce que vous avez dit, mais votre critique n'est pas fondée.*

Mme Magdeleine Willame-Boonen (PSC). – *Monsieur le Président, le gouvernement est-il incapable de se défendre sans l'aide de Mme Leduc ?*

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi. – *Madame Leduc a le droit d'intervenir, si elle le souhaite.*

M. le président. – *Veillons à préserver le caractère convivial de nos discussions. Il est intéressant d'ouvrir le débat et de donner aux différents intervenants la possibilité de s'exprimer.*

Mme Jacinta De Roeck (AGALEV). – *Je pense que Mme de Bethune est très contente de ce débat. Elle souhaite la tenue d'un mini-débat, mais un vrai débat n'est possible que si chacun peut intervenir.*

Le quota d'un tiers est excellent, mais nous ne pouvons approuver que l'on place des femmes en ordre non utile sur les listes électorales, comme c'était le cas jusqu'à présent.

Dans certains partis, la première préoccupation n'est plus de savoir comment assurer la présence de femmes sur les listes, mais comment attirer des hommes. Chez Agalev, on commence à dire « Votez pour un homme tant que c'est encore possible ».

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *C'est un slogan CVP datant de quelques années. J'ai déposé une proposition de loi visant à imposer légalement le principe de l'alternance. Nous devons mener un débat serein à ce propos d'abord en commission, puis en séance plénière. Le CVP est en tout cas favorable à l'adoption de ce principe.*

Mme Jacinta De Roeck (AGALEV). – *Nous appliquons déjà*

passen wij al toe.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Onze partij doet dat ook al, niet overal, maar wel op verscheidene plaatsen. We zitten op dit vlak dus op dezelfde golflengte.

Ik wil nog even ingaan op de zeer belangrijke problematiek van geweld tegen vrouwen. Mevrouw Onkelinx heeft in haar toespraak voor de Verenigde Naties van 7 juni 2000 uitdrukkelijk gezegd dat de strijd tegen dit geweld een van de drie beleidsprioriteiten moet zijn. Een eerste prioriteit is de aandacht voor gender en vrouwen bij ontwikkelingssamenwerking en het halen van de 0,7%-norm, die vandaag nog altijd niet is bereikt. Op dat vlak moeten dus nog grote inspanningen worden geleverd en de regering kan daarbij op onze steun rekenen. Een tweede prioriteit is de strijd voor de reproductieve en seksuele rechten van vrouwen en een derde prioriteit is dus de aanpak van geweld tegen vrouwen. Ik zal niet alle eisen van de platformtekst van de vrouwenmars opsommen, maar dit is zeker een heel stevige tekst die duidelijk illustreert dat vrouwen en meisjes, ongeacht hun inkomsten, sociale klasse en cultuur, overal ter wereld het slachtoffer zijn van geweldpleging, zowel in huiselijke kring, als in hun gemeenschap, omdat ze tot het vrouwelijk geslacht behoren. Het is dus een algemeen, universeel probleem dat we in alle maatschappelijke klassen terugvinden en dat het resultaat is van historische machtsverhoudingen en culturele elementen die het “minderwaardige” statuut van de vrouw in alle gemeenschappen in stand moet houden. Om dit probleem aan te pakken hebben we een globaal, nationaal actieplan nodig dat kadert in een internationaal actieplan en specifieke middelen op de begroting om de concrete uitvoering ervan mogelijk te maken. Ten slotte moet het gelijkheidsbeleid voor vrouwen dit actieplan mee dragen en ondersteunen. Een dergelijk actieplan gaat van preventie en mentaliteitsverandering tot een effectief en coherent strafrecht en de ontwikkeling en instandhouding van hulpverlening, maar heeft ook betrekking op de effectieve toepassing van de principes van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de VN-verklaringen over vrouwenrechten. Daartoe behoort overigens ook heel concreet de problematiek van het asielbeleid. Ik kijk uit naar de voorstellen die vannacht uit de bus zijn gekomen en vraag me af of het genderspect eindelijk in het asielbeleid zal worden erkend. De vorige regering is daarin niet geslaagd, dat geef ik grif toe, ook al hebben wij, vrouwen van de toenmalige meerderheid, meermaals op dit punt gehamerd.

Als men er nu in geslaagd is het genderelement in de maatregelen van het asielbeleid op te nemen, dan kan men op onze steun rekenen. Hetzelfde geldt voor de regularisatieproblematiek, maar daarop komen we wellicht de volgende weken terug.

Het is ook belangrijk de specifieke situatie van geweld op vrouwen in oorlogstijd te onderkennen. België kan als democratisch land dat deel uitmaakt van de internationale gemeenschap, alleszins bijdragen tot een betere regelgeving.

Een laatste aspect betreft het wetenschappelijk onderzoek rond het fenomeen van geweldpleging tegen vrouwen en hoe men de problematiek kan bestrijden. Ik ga niet dieper in op de platformtekst van de vrouwenmars, maar ik had toch graag van de bevoegde minister vernomen hoe het geweld tegen

ce principe.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – Notre parti l'applique aussi, mais pas partout. Nous sommes donc sur la même longueur d'ondes à ce propos.

Je veux encore revenir sur le problème de la violence à l'égard des femmes. Dans son discours aux Nations unies du 7 juin 2000, Mme Onkelinx a dit que la lutte contre cette violence devait être l'une des trois priorités de la politique. La première d'entre elles est l'attention à apporter aux femmes et à la notion de genre dans la coopération au développement. La deuxième priorité est le combat pour les droits reproductifs et sexuels des femmes et la troisième est la lutte contre la violence à l'égard des femmes.

La plateforme de revendication de la marche des femmes illustre clairement que les femmes et les filles, quelles que soient leur origine, leur classe sociale et leur culture, sont partout dans le monde victimes de violences, aussi bien dans le milieu familial que dans la société, parce qu'elles appartiennent au sexe féminin.

Pour s'attaquer à ce problème, nous avons besoin d'un plan d'action national, s'inscrivant dans un plan d'action international, et de moyens budgétaires spécifiques pour le concrétiser.

Un tel plan va de la prévention et du changement de mentalité à un droit pénal cohérent ainsi qu'au développement et au maintien de l'assistance, mais implique également l'application effective des principes de la Déclaration universelle des droits de l'homme et de la Déclaration des Nations unies sur les droits des femmes. La politique d'asile relève également de ces droits. Je suis curieuse de connaître les propositions qui ont été arrêtées cette nuit, car je me demande si l'aspect « genre » sera finalement reconnu dans la politique d'asile. Le gouvernement précédent n'a pas réussi en la matière, bien qu'en tant que femmes de la majorité de l'époque, nous ayons souvent insisté sur ce point.

Si l'on parvient maintenant à inclure l'élément « genre » dans les mesures prises en matière de politique d'asile, on peut compter sur notre appui. Il en est de même pour le problème des régularisations.

Il faut également distinguer la situation spécifique de la violence à l'égard des femmes en temps de guerre. En tant que pays démocratique faisant partie de la communauté internationale, la Belgique peut apporter sa contribution à une meilleure réglementation en la matière.

Je n'approfondirai pas les revendications de la plate-forme de la marche des femmes, mais j'aimerais que le ministre compétent nous dise comment il compte combattre le phénomène de la violence à l'égard des femmes. Comment la dimension « genre » sera-t-elle intégrée dans la réforme de la police et de la justice ? L'attention nécessaire sera-t-elle accordée à la lutte contre la violence physique ? Quelles mesures seront prises contre le harcèlement moral et la violence au sein de la famille ? Une attention suffisante est-elle accordée à la prévention de la violence ? Les victimes obtiendront-elles suffisamment de soutien pour briser le cercle vicieux de la violence ?

Comment envisagez-vous globalement la lutte contre la

vrouwen planmatig zal worden aangepakt. Hoe zal bij de hervorming van politie en justitie het genderspect worden geïntegreerd? Zal er voldoende aandacht worden besteed aan de bestrijding van fysiek en seksueel geweld? Welke maatregelen zullen er worden genomen ter bescherming van de slachtoffers van *stalking* en intrafamiliaal geweld? Gaat er voldoende aandacht naar de preventie van geweld? Krijgen de slachtoffers de nodige steun om de vicieuze spiraal van geweld te kunnen doorbreken?

Wat is de plaats van de problematiek van geweld tegen vrouwen in het globaal veiligheids-, slachtoffer- en strafrechtbeleid?

Mevrouw Anne-Marie Lizin (PS). – *Er is al veel gezegd en ik zal mijn uiteenzetting openen met een knipoogje naar mevrouw de Bethune. In dezen speelt de Senaat inderdaad ten volle zijn rol. Een mars van verschillende tienduizenden personen, veel meer dan het aangehaalde cijfer van 35.000, rechtvaardigt een debat in deze assemblee. Dit debat heeft plaats in de Senaat en is voor herhaling vatbaar, want al die vrouwelijke betogers hebben er belang bij regelmatig de stand van zaken te maken.*

Als de Senaat dit thema geregeld opnieuw opneemt en bij de regering in herinnering brengt, dan vervult hij zijn rol zeer goed. Mevrouw de Bethune zou er misschien goed aan doen dit ook tegen de heer Dehaene te zeggen. Hij woont immers de discussie over dit zeer belangrijke thema, waaraan wij al zeer lang werken, niet bij. De CVP-fractie zou, mij dunkt, wat meer interesse kunnen opbrengen voor dergelijke materies, zoals mevrouw de Bethune.

Op het einde van de mars hebben wij de doelstellingen ervan uitgelegd aan mevrouw Onkelinx. Ze zijn bekend en bestaan uit een internationaal en vervolgens een nationaal gedeelte.

Het internationale gedeelte is van belang voor ons, al is het moeilijk om er gestalte aan te geven. Een aantal hoofdstukken moeten door Ontwikkelingssamenwerking in begrotingen worden omgezet en de regering moet in de internationale instanties een standpunt innemen, meer bepaald over de Tobinbelasting. Dat veronderstelt op zijn minst een Europese visie en, wat de mensenhandel betreft, de uitvoering van een reeks aanbevelingen van de Senaat.

De regering neemt vandaag in dezen een onvoldoende actieve houding aan. Inzake de filosofie die de basis vormt van de repressie van de mensenhandel, moeten striktere standpunten worden ingenomen; wij denken dan meer bepaald aan het aspect prostitutie.

In het gecoördineerde Europese standpunt, vastgesteld na de top van Tampere over de immigratie, nemen de vrouwen een zeer belangrijke plaats in. De migratiestroom die wij vandaag kennen en die wellicht de belangrijkste is van de moderne wereld, telt heel wat vrouwen. Zij worden uiteraard slechter behandeld dan de mannen, omdat ze minder weerstand bieden en kwetsbaarder zijn. De vrouwen moeten dus een plaats krijgen in het gehele immigratiebeleid.

Ik hoop dat ons land er ooit in zal slagen een quotum te bepalen. In zijn interview voor de RTBF nam de heer De Gucht een cijfer van 25.000 personen in de mond. Welk type vergunning kan worden verleend aan vrouwen, niet alleen uit hoofde van hun gezin, maar ook met het oog op de

violence à l'égard des femmes ?

Mme Anne-Marie Lizin (PS). – *Beaucoup a déjà été dit et je commencerai mon intervention par un élément qui fera sans doute plaisir à Mme de Bethune. En effet, en cette matière, le Sénat remplit tout à fait le rôle qui est le sien. Une marche de plusieurs dizaines de milliers de personnes, ce qui est largement supérieur au chiffre cité de 35.000 participants, justifie pleinement un débat dans une assemblée. Celui-ci a lieu au Sénat et s'y reproduira je pense, parce que l'intérêt de toutes les femmes qui ont manifesté est aussi de faire périodiquement le point sur ce thème.*

Si le Sénat prend régulièrement ce thème en charge, comme un élément de rappel à l'égard du gouvernement, il aura très bien joué son rôle. Mme de Bethune aurait peut-être intérêt à le dire à M. Dehaene. Il faut, je crois, souligner l'absence de ce dernier alors que l'on discute d'un sujet très important, auquel nous travaillons depuis fort longtemps. Le groupe CVP pourrait, me semble-t-il, manifester de l'intérêt au Sénat pour des matières de ce genre, ce qui est bien entendu votre cas, madame de Bethune.

A l'issue de la marche, nous avons toutes exposé les objectifs de celle-ci à Mme Onkelinx. Ils sont connus et se déclinent dans un volet international d'abord et national ensuite.

Le volet international est important pour nous même s'il est difficilement matérialisable. Une série de chapitres doivent se traduire en budgets par la Coopération au Développement et le gouvernement doit prendre position dans les instances internationales sur la taxe Tobin notamment. Cela suppose une vision au moins européenne de la matière et, en ce qui concerne la traite des êtres humains, la mise en œuvre d'une série de recommandations du Sénat.

Le gouvernement n'a pas, aujourd'hui, à cet égard une position suffisamment active. Sur le plan de la philosophie qui sous-tend l'action répressive en matière de traite des êtres humains, des positions plus strictes doivent être adoptées et nous pensons en particulier au volet « prostitution ».

Dans la position européenne de coordination, prise à la suite du Sommet de Tampere sur l'immigration, le volet « femmes » est très important. En effet, le flux migratoire que nous connaissons, et qui est sans doute le plus important du monde moderne, comprend des femmes. Celles-ci sont évidemment plus mal traitées que les hommes, moins résistantes et en situation plus fragile. Il faut donc situer les femmes dans l'ensemble de cette politique d'immigration.

J'espère que notre pays arrivera un jour à définir un quota. Dans son interview à la RTBF, M. De Gucht parlait de 25.000 personnes par an. Quels types d'autorisations peut-on

arbeidsmarkt? Bij het denkwerk over het migratiebeleid moet aandacht gaan naar het genderspect van de immigratie.

Welke doelstellingen van de mars op het nationale vlak zouden wij graag door de regering gepreciseerd zien?

In de eerste plaats vormt de individualisering van de socialezekerheidsrechten een belangrijke doelstelling, die een grondige hervorming van de sociale zekerheid vergt. De werkgroep-Cantillon houdt zich daar onvoldoende mee bezig. Deze werkgroep houdt zich onder andere bezig met de harmonisering van het statuut van de zelfstandigen en dat van de werknemers. Dat is zeer goed, maar zou de regering geen nieuwe werkgroep kunnen oprichten of de opdracht van de bestaande werkgroep niet tot de individualisering van de rechten kunnen uitbreiden? Wij weten dat zulks geleidelijk in zijn werk moet gaan, over een lange periode van 20 à 25 jaar. Een langetermijntiming voor een volledige aanpassing van het concept is onontbeerlijk, als we willen voorkomen dat over twintig jaar een groot aantal vrouwen op pensioengerechtigde leeftijd, met onvolledige loopbanen, loopbaanonderbrekingen, enzovoort, op de drempel van de miserie terechtkomen.

Wij moeten een antwoord bieden op dat probleem. Volgens mij ligt de goede oplossing in de individualisering van de rechten. De begindatum van het nieuwe stelsel moet inderdaad worden bepaald zonder de bestaande rechten, onder andere inzake overlevingspensioenen, te miskennen.

Graag zou ik ook het standpunt van de regering kennen over het statuut van de samenwonende. U zal zich herinneren dat wij ons naar aanleiding van de mars voor de afschaffing daarvan hadden uitgesproken. Een bijzonder overleg heeft hierover plaatsgevonden. Ik lees wel de verklaringen van mevrouw de vice-premier over artikel 80 betreffende het sociaal recht, maar kan zij niet zeggen wat zij van plan is en of zij ooit het concept op zich denkt af te schaffen? Volgens mij zou het sociaal recht hiermee een grote stap vooruit doen.

Het derde punt heeft betrekking op een thema dat uitgebreid aan bod is gekomen: op welke termijn denkt de regering de pariteit voor de overheidsambten en de verkozen mandaten in een wettekst te gieten?

Ik deel de mening van mevrouw Leduc en erken dat er vooruitgang is geboekt. Wij kunnen dat vaststellen, ook al zijn er nuances naargelang het gewest. De vooruitgang is reëel en voelbaar in alle partijen. Toch denk ik dat deze verworvenheden in waterdichte teksten moeten worden verankerd.

Mevrouw de vice-premier, u bent zo vriendelijk geweest om de nota over het spoedig inschrijven van dit punt, die u aan de Senaatsvoorzitter hebt gericht, ook aan mij, als voorzitter van de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden toe te zenden. Wij kunnen deze efficiënte werkwijze alleen maar toejuichen. Ik lees uw nota voor: "In mijn brief van 7 mei 2000 heb ik voor bespreking aan uw Hoge Vergadering een ontwerp van herziening van de Grondwet laten worden tot invoegen van een bepaling met betrekking tot de rechten van vrouwen en mannen, tot de gelijkheid die een gelijke toegang tot effectieve en openbare mandaten bevordert. Ik zou deze tekst graag zo snel mogelijk besproken willen zien."

Mijns inziens moet de Senaat dat werk aanvatten. De

accorder aux femmes, pas seulement au titre de la famille, mais aussi de capacité à occuper des postes de travail ? La réflexion actuellement en cours sur la politique d'immigration comporte un volet « genre » qui doit être pris en compte.

Sur le plan national, quels sont les objectifs de la marche au sujet desquels nous souhaitons que le gouvernement nous apporte des précisions ? En premier lieu, l'individualisation des droits en sécurité sociale est un objectif important, impliquant un travail de fond de la réforme de la sécurité sociale, qui n'est pas clairement pris en compte par le groupe de travail dans lequel siège d'ailleurs Mme Cantillon. Ce groupe veille, entre autres, à l'harmonisation des statuts des indépendants avec ceux des travailleurs. C'est très bien, mais le gouvernement ne pourrait-il pas créer un nouveau groupe de travail ou élargir l'objectif du groupe de travail actuellement à l'œuvre en y insérant le volet individualisation des droits ? Nous savons que cela doit se faire progressivement, sur une longue période, éventuellement de 20 à 25 ans. Un long timing de changement complet du concept est impératif si nous voulons éviter, dans vingt ans de voir arriver à la pension avec des carrières incomplètes, des ruptures de carrières, etc., un très grand nombre de femmes qui se trouveront au seuil de la misère.

Nous devons apporter une réponse à ce problème. Selon moi, la bonne solution passe par l'individualisation des droits. Il est vrai qu'il faut fixer une date de commencement du nouveau système sans nier les droits existants actuellement comme les pensions de survie, notamment.

Je souhaiterais aussi savoir quelle est la position du gouvernement au sujet du statut de cohabitant. Vous vous souviendrez que, lors de la marche, on avait exprimé le souhait de le supprimer. Une concertation spéciale a lieu en cette matière. Je lis bien ce que Mme la vice-première ministre nous dit quant à l'article 80 relatif au droit social mais peut-elle nous faire part de ses intentions et va-t-elle un jour, oui ou non, supprimer le concept comme tel ? Selon moi, ce serait un progrès important du droit social.

Le point trois porte sur un thème qui a été largement abordé : quel délai le gouvernement se donne-t-il pour traduire, sous forme de loi, la parité pour les fonctions publiques et les mandats électifs ?

Je partage le point de vue de Mme Leduc et je reconnais qu'il y a un progrès. Nous le voyons bien, même s'il existe des nuances selon les Régions. Le progrès est réel et l'on sent ce progrès au sein de tous les partis. Je pense toutefois qu'il y a lieu de consolider cet acquis par des textes solides.

Madame la vice-première ministre, vous avez eu l'amabilité de m'envoyer, en ma qualité de présidente de la commission de l'Intérieur, la note que vous adressiez au Président du Sénat à propos de l'inscription rapide de ce point et nous ne pouvons que soutenir cette démarche vraiment efficace. Je vais donner lecture de votre note : « Par courrier du 7 mai 2000, je vous adressais pour examen par votre haute Assemblée, un projet de révision de la Constitution en vue d'y insérer une disposition relative aux droits des femmes et des hommes, à l'égalité favorisant leur égal accès aux mandats effectifs et publics. Je souhaiterais que ce texte puisse être examiné dans les meilleurs délais. »

Je pense que le Sénat doit entamer ce chantier. Il est urgent

commissie voor de Institutionele Aangelegenheden moet dringend de hand aan de ploeg slaan. Ik kan alleen maar aan elk van u vragen ervoor te zorgen dat onze fracties op een spoedig onderzoek van deze tekst van grondwetsherziening aandringen.

Mevrouw Iris Van Riet (VLD). – De VLD-fractie heeft de voorzitter van de commissie voor de Institutionele Aangelegenheden onlangs nog per brief gevraagd het wetsontwerp zonder verwijl op de agenda van de commissie te plaatsen.

Mevrouw Anne-Marie Lizin (PS). – Dat is zeer goed. Aan de andere kant heb ik echter ook gehoord dat minister Vande Lanotte enige twijfels heeft bij het voorstel.

Als de heer Vande Lanotte bedenkingen heeft, zou hij die moeten uitspreken. In alle geval voert de Senaat deze strijd en denk ik, in het licht van wat hier is gezegd, niet dat...

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Heeft de heer Vande Lanotte contact opgenomen met de Voorzitter van de Senaat? Denkt u dat er een alternatieve meerderheid bestaat tussen de regering en het Parlement?

Mevrouw Anne-Marie Lizin (PS). – *Misschien wordt er een poging ondernomen om een macho-meerderheid te vormen om een keuze te dwarsbomen die op regeringsniveau al is gemaakt. Als een rem wordt gezet op concessies die de regering al heeft gedaan, dan moeten de vrouwelijke senatoren dat in het licht stellen.*

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Ik treed mevrouw Lizin volkomen bij. Ik kan haar meedelen dat ook de CVP-fractie een herziening van de Grondwet vraagt en dat ze daartoe zelf ook al een voorstel heeft ingediend. Persoonlijk maak ik wel een paar kanttekeningen bij het voorstel van de regering, maar over de essentie ervan ben ik het helemaal eens. De CVP-fractie pleit er alleszins voor om dit debat zo vlug mogelijk in de Senaat te starten.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid. – *Het ontwerp tot herziening van de grondwet werd door de regering goedgekeurd. De regering heeft dus een zeer progressief standpunt ingenomen. Als minister bevoegd voor gelijke kansen heb ik derhalve mijn werk gedaan. De vrouwelijke senatoren moeten nu hun werk doen, zodat het ontwerp snel door de Senaat wordt besproken.*

Mevrouw Anne-Marie Lizin (PS). – *Inderdaad, en er kan geen sprake van zijn dat een minister laat blijken dat hij het oneens is met de zeer duidelijke keuze van de regering. Ik denk dat het nuttig zou zijn dat te herhalen voor de goede verstaanders...*

Ik kom nu tot het vierde aspect, namelijk het fonds voor alimentatievorderingen.

Ik zal het hierover niet meer hebben, want iedereen heeft zijn standpunt hieromtrent reeds uitvoerig toegelicht. Wat mevrouw Nyssens heeft gezegd, is juist. Toen de heer Anselme minister van Sociale Zaken was, werd 100 miljoen uitgetrokken voor de oprichting van een dienst voor de uitbetaling van onderhoudsgeld. Die dienst is er echter nooit gekomen. Hij kan eventueel een plaats krijgen bij het

que la commission des Affaires institutionnelles s'y attelle. Je ne puis que demander à chacun et à chacune de veiller à ce que nos groupes insistent pour que l'on procède à un examen rapide de ce texte de révision constitutionnelle.

Mme Iris Van Riet (VLD). – *Le groupe VLD a demandé par lettre au président de la commission des Affaires institutionnelles d'inscrire sans délai le projet de loi à l'ordre du jour de la commission.*

Mme Anne-Marie Lizin (PS). – *C'est très bien. J'ai toutefois entendu que le ministre Vande Lanotte avait quelques doutes au sujet de cette proposition.*

Je pense que si M. Vande Lanotte a des réticences, il serait judicieux qu'il nous les formule. Mais en tous cas, à ce stade, le Sénat mène ce combat et je ne pense pas au vu des déclarations entendues ici,...

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *M. Vande Lanotte a-t-il pris contact avec le Président du Sénat ? Pensez-vous qu'une majorité alternative pourrait séparer le gouvernement et le Parlement ?*

Mme Anne-Marie Lizin (PS). – Peut-être y a-t-il une tentative de composition d'une majorité machiste pour empêcher une orientation visiblement déjà acceptée au niveau du gouvernement. Dès lors, je crois que si l'on en arrive à recréer des structures de frein par rapport à des acquis concédés au niveau du gouvernement, il nous revient à nous, sénatrices, de mettre ce phénomène en évidence.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Je me rallie tout à fait à Mme Lizin. Le groupe CVP estime également qu'il faut réviser la Constitution et il a déjà déposé une proposition en ce sens. Personnellement, j'émet quelques réserves au sujet de la proposition du gouvernement, mais sur le fond je suis totalement d'accord. Le groupe CVP plaide pour que ce débat commence dès que possible au Sénat.*

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi. – Bien entendu, le projet de réforme de la Constitution a été adopté par le gouvernement. Il s'est donc montré très progressiste en cette matière. J'ai accompli ma tâche, en tant que ministre en charge de l'égalité des chances. Il revient maintenant aux sénatrices d'accomplir la leur pour que ce soit examiné rapidement au Sénat.

Mme Anne-Marie Lizin (PS). – En effet, et il ne peut être question de voir un ministre manifester son désaccord avec cette orientation du gouvernement qui est très claire. Je pense qu'il serait utile de répéter ceci à bon entendeur...

J'en arrive au quatrième aspect, à savoir le fonds des créances alimentaires.

Je ne reviendrai pas sur ce point car je crois que tout le monde a déjà longuement exposé sa position à cet égard. Il est exact, comme l'a dit Mme Nyssens, qu'avaient été prévus cent millions, lorsque M. Anselme était ministre des affaires sociales, pour la création d'un office des créances alimentaires. Il n'a jamais été mis en place. Il pourrait éventuellement être institué au sein du ministère de la Justice, mais il faut absolument que le gouvernement légifère à ce

ministerie van Justitie, maar de regering moet hiervoor absoluut een wettelijke regeling uitwerken.

Los van het feit dat de vrouwenmars ons eraan herinnert, moet er een statuut worden uitgewerkt voor de begeleide onthaalmoeders. Volgens de tekst van de vice-eerste minister zal er een statuut voor de onthaalmoeders worden uitgewerkt in overleg met de gemeenschappen en gewesten. Er zou dan wel best ook een financiële stimulans komen van de federale overheid, want anders dreigt de discussie over de 0,07% van het fonds opnieuw te beginnen. Vanuit sociaalrechtelijk oogpunt is de huidige situatie van de onthaalmoeders onaanvaardbaar. Bovendien draait het echte probleem in de gemeenten rond het gebrek aan kandidaten voor dit soort werk. Met een correct statuut zouden we de kinderopvang kunnen ontwikkelen en dat is toch de voorwaarde om vrouwen uit werken te kunnen laten gaan. Alles hangt samen. Deze blokkering heeft slechts een geringe financiële weerslag, maar is een rem op de arbeid van de vrouwen. Minister Vandembroucke heeft verklaard dat hij voornemens is hieraan wat te doen. Ik neem daarvan akte, maar zou toch ook de begroting en de voorgestelde timing willen kennen. Het mag dan niet in de beleidsverklaring staan, maar het is wel een eis van de vrouwenmars: overweegt de regering een wetgevend initiatief om de verstoting als reden voor echtscheiding volledig te elimineren? Het is toch fundamenteel dat de gemeenschappen die op ons grondgebied leven, het Belgisch recht respecteren. Mevrouw Van Riet heeft aanvaard dat de delegatie van de Belgische Senaat in Berlijn deze zaak ter harte neemt en heeft aangestuurd op Europees overleg aangezien de verstoting niet alleen in België een reden tot echtscheiding is. Dit is een essentiële kwestie voor alle vrouwen die het slachtoffer zijn van deze praktijk van eenzijdige verbreking van het huwelijk.

Ik juich de inspanningen toe die aan Marokkaanse zijde worden gedaan om een oplossing voor het probleem van de ontvoering van kinderen te vinden. Toch wil ik eraan herinneren dat wij in dit dossier niet in een ondergeschikte positie verkeren, maar als onderhandelende partij optreden.

Het komt erop aan de belangen van kinderen te doen respecteren door ons recht te doen toepassen. Wij willen intermediaire formules vinden. In mei komen mensen van het in de VS gevestigde Internationaal Centrum voor Ontvoerde Kinderen naar ons toe. Wij willen komen tot een wereldwijd aanvaard concept van de bescherming van kinderen en van de toepassing van de Conventie van Den Haag. Mijnheer de minister, wij hopen dat u in maart aanwezig zult zijn op de vergadering in Den Haag over de betere toepassing van de Conventie over de automatische terugkeer van ontvoerde kinderen.

Inzake mensenhandel en prostitutie zou een tekst moeten worden uitgewerkt op basis van de aanbevelingen van de Senaat. Binnen het jaar denken wij een wetsvoorstel te kunnen indienen over de prostitutie, zodat over de verschillende stellingen kan worden gediscussieerd. Ik weet dat een van onze collega's reeds een wetsvoorstel over dit onderwerp heeft ingediend. In dit domein staan alle politie-indicatoren op rood. Er is een betekenisvolle toename van het aanbod, met name op het grondgebied van Brussel, waar de politie toegeeft dat ze overstelpt is.

Men zou de verenigingen moeten kunnen steunen die zich met

sujet.

Indépendamment du fait que la marche des femmes nous le rappelle, un statut des gardiennes encadrées doit être établi. En effet, si selon le texte fourni par la vice-première ministre, un statut pour les gardiennes encadrées sera élaboré en concertation avec les entités fédérées, il conviendrait cependant qu'il y ait un incitant financier fédéral sinon nous n'y arriverons pas, le débat risquant de reprendre autour des 0,07% du Fonds. Or, la situation actuelle des gardiennes encadrées est inacceptable du point de vue du droit social. De plus, dans les communes, le véritable problème qui se pose est la pénurie de candidates à ce type d'emploi. Si un statut correct était instauré, nous pourrions développer la garde des enfants, condition importante pour que les femmes puissent avoir accès au marché du travail. Tout se tient. Ce blocage, qui a pourtant un faible impact financier, freine la mise au travail des femmes. Le ministre Vandembroucke a dit qu'il avait l'intention de faire quelque chose. J'entends bien mais je souhaiterais des précisions sur le budget prévu et le calendrier proposé.

Quoique ce ne soit pas repris dans la déclaration – mais il s'agit d'une demande émanant de la marche des femmes – le gouvernement peut-il envisager une législation éliminant complètement la répudiation comme cause de divorce ? Il est en effet fondamental que les communautés qui vivent sur notre territoire respectent le droit belge. Mme Van Riet a accepté qu'à Berlin, la délégation belge du Sénat reprenne à son compte cette volonté et cherche à obtenir une concertation européenne puisque la répudiation n'est pas une cause de divorce seulement en Belgique. Cette question est essentielle pour l'avenir de toutes les femmes qui sont victimes de ces pratiques unilatérales en matière de rupture du contrat de mariage.

Je tiens à saluer les efforts réalisés par la partie marocaine en ce qui concerne la solution au problème du rapt d'enfants. Je rappelle néanmoins que, dans ce dossier, nous ne sommes pas en position d'assujettissement mais en situation de négociation.

Il s'agit de faire respecter l'intérêt d'un enfant en positionnant le droit qui est le nôtre. En cette matière, nous voulons trouver des formules intermédiaires. Au mois de mai, nous bénéficierons de la présence en ces lieux du centre international pour enfants enlevés dont le siège est américain. Notre volonté est d'aboutir à une conception mondiale de la protection des enfants et de l'application de la convention de La Haye.

Nous espérons votre présence, monsieur le ministre, à la réunion prévue en mars à La Haye, dans le but d'améliorer l'application de cette convention sur le retour automatique des enfants en cas de rapt.

En matière de traite des êtres humains et de prostitution, il conviendrait, comme je l'ai indiqué, d'élaborer un texte en prenant comme base les recommandations du Sénat. Nous pensons aboutir, dans l'année peut-être, à un dépôt d'une proposition de loi sur la prostitution, de manière à pouvoir débattre des différentes thèses. Je sais qu'une de nos collègues a déjà déposé une proposition de loi à ce sujet. Dans ce domaine, tous les indices de police sont au rouge. L'augmentation de l'offre est significative, sur le territoire

deze kwestie bezighouden en die steeds met financiële moeilijkheden te kampen hebben. Wij wensen alleszins een structurele financiering voor de drie verenigingen die ik heb vermeld.

Het asielrecht is een moeilijk onderwerp waarover wij enige verduidelijking hopen te verkrijgen. België moet mijns inziens aan vrouwen asielrecht op het Europees grondgebied verlenen uit hoofde van de niet-discriminatie op grond van geslacht. Ik denk hierbij onder andere aan steniging wegens overspel. Talrijke landen hebben deze toegang reeds verleend. België blijft nog te terughoudend. Wij wensen dat er vooruitgang wordt geboekt.

Het gaat om een volledig programma. Het debat dat de vrouwen nu over deze problemen voeren, is een algemeen maatschappelijk debat dat zijn weerslag heeft op het geheel van de Rijksbegroting.

Het is niet normaal dat zo weinig mannelijke collega's vandaag interesse vertonen voor deze materies, die in de toekomst nog aan belang zullen winnen. Wij hebben in Brussel geen 50.000 personen op de been gebracht om enkele beleidsdetails aan te kaarten, maar omdat het op termijn gaat om de herschikking van alle belangrijke begrotingen - sociale zekerheid, werkloosheid en beschermingsregelingen - en om de algemene sociale visie van onze samenleving.

In mijn ogen heeft de regering betekenisvolle stappen gedaan, maar in de loop van de volgende maanden kunnen wij nog meer aan de eisen van de mars tegemoetgekomen.

Mevrouw Marie Nagy (ECOLO). – *Ik verheug me erover dat we een thema aansnijden dat aan de grondslag lag van de manifestatie te Brussel van talrijke vrouwen die hun solidariteit wilden tonen met de vrouwen in de wereld en voorstellen wilden formuleren om het lot van de vrouw te verbeteren. Dat laat immers overal te wensen over, ook in de ontwikkelde landen.*

Ik richt me eerst tot mevrouw de Bethune. Ik betreur haar gebrek aan waardering voor de inspanningen van mevrouw Onkelinx. We moeten kunnen toegeven dat ook vrouwen samenwerkingsverbanden kunnen sluiten die de zuiver politieke standpunten overstijgen.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – *Ik ben ervan overtuigd dat er een rond een groot aantal thema's een sterke meerderheid mogelijk is, met zowel senatoren van de oppositie als van de meerderheid. Dat belet echter niet dat de CVP-fractie inzake de uitvoering van het beleid kritisch zal opvolgen en de regering tot meer spoed zal aanzetten. Sommige punten van het voorstel zal ze misschien op een andere manier benaderen, mogelijk zelfs betreuren. Dat moet allemaal mogelijk zijn zonder een meerderheid rond het voorstel van de regering in de weg te staan. Persoonlijk heb ik mij in het verleden al herhaaldelijk uitgesproken voor een man-vrouw pariteit in de kieswet. De CVP-fractie zal dat ook nu steunen, net als de herziening van de Grondwet. De meerderheid kan in die kwestie op de CVP-steun rekenen. Als we desalniettemin kritieken naar voor brengen, is dat omdat er naar onze mening te weinig dynamiek aan de dag wordt*

bruxellois notamment, où la police reconnaît qu'elle est pratiquement débordée.

On devrait pouvoir soutenir les associations qui s'occupent de ces matières et qui sont toujours confrontées à des difficultés de financement. Nous souhaitons en tous cas un financement structurel pour les trois associations que j'ai évoquées.

En ce qui concerne le droit d'asile – sujet difficile sur lequel nous espérons quelques clarifications – je pense que la Belgique doit donner aux femmes accès au droit d'asile sur le territoire européen, notamment en vertu de la non-discrimination quant au sexe. Je pense entre autres à la lapidation pour adultère. De nombreux pays ont déjà ouvert cet accès. La Belgique reste encore trop frileuse en la matière et nous souhaitons donc que des progrès soient réalisés.

Il s'agit d'un programme complet. Un débat mené maintenant par les femmes sur ces problèmes est un débat global de société qui porte sur l'ensemble du budget de l'État.

Il est anormal qu'aujourd'hui encore, nos collègues masculins soient si peu nombreux à s'intéresser à ces matières qui seront de plus en plus importantes à l'avenir. Nous n'avons pas déplacé 50.000 personnes dans Bruxelles simplement pour évoquer quelques éléments mineurs des politiques menées mais parce que, à terme, ce qui est en jeu, c'est un rééquilibrage de tous les budgets importants – qu'il s'agisse de la sécurité sociale, du chômage ou des systèmes de protection – et de la vision sociale générale de la société.

A mes yeux, les pas accomplis par le gouvernement sont significatifs mais, dans le courant des prochains mois, je crois que l'on peut encore certainement répondre davantage aux demandes exprimées lors de la marche.

Mme Marie Nagy (ECOLO). – *Je me réjouis que nous puissions aborder un thème qui a motivé le défilé à Bruxelles de nombreuses femmes désireuses de proclamer leur solidarité vis-à-vis des femmes dans le monde et de formuler des propositions destinées à améliorer la condition féminine, laquelle laisse à désirer un peu partout, y compris dans les sociétés avancées.*

Je m'adresserai tout d'abord à Mme de Bethune pour déplorer un manque de reconnaissance à l'égard de l'action de Mme Onkelinx. Il conviendrait d'admettre que les femmes peuvent, elles aussi, conclure des alliances susceptibles de transcender les positionnements purement politiques.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Je suis convaincue qu'une large majorité peut se dégager sur un grand nombre de thèmes. Cela n'empêchera pas le groupe CVP d'inviter le gouvernement à activer la mise en œuvre de la politique.*

Personnellement, je me suis exprimée par le passé pour une parité hommes-femmes dans la loi électorale. Le groupe CVP soutiendra ce point, tout comme la révision de la Constitution.

Je déplore le manque de dynamisme et j'invite le gouvernement à venir présenter rapidement des propositions concrètes au Sénat.

gelegd. Wij hebben het volste recht om daarvoor te pleiten. Wij dringen er bij de regering op aan heel snel met heel concrete voorstellen naar de Senaat komen.

Mevrouw Marie Nagy (ECOLO). – *Mevrouw de Bethune maakt een foute beoordeling door slechte voorbeelden te nemen. De regering heeft een bijzondere inspanning geleverd tijdens de verkiezingscampagne. In de meeste partijen hebben vrouwen geijverd voor een betere vertegenwoordiging van de vrouwen. Mevrouw de Bethune heeft herinnerd aan de initiatieven van mevrouw Smet. Dat is goed, maar ik verkies op het economische en sociale vlak het standpunt van de huidige regering vér boven dat van mevrouw Smet. Die pleitte voor anderhalve tewerkstelling per gezin, waarbij de halftijdse job uiteraard de vrouw toekomt. Die opvatting heeft vele jaren de overhand gehad.*

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Mevrouw Nagy, inzake de sociaal-economische rechten van de vrouwen heb ik heb nog geen enkel concreet voorstel van de regering gezien. Ik verwacht dat we snel het debat voeren...

Mevrouw Marie Nagy (ECOLO). – *De regeringsverklaring voorziet in de afschaffing van de gevolgen die de levenskeuze heeft op het vlak van de fiscaliteit en sociale zekerheid.*

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Ik hoop dat we ook over de problematiek rond de harmonisering van gezin en arbeid een vruchtbaar debat zullen hebben. Bovendien vraagt de CVP-fractie dat de regering een gendereffectenrapport opmaakt over haar fiscale hervorming en dat ze de hervorming en het rapport samen bij de Senaat indient. Dat zou bijzonder interessant zijn.

Mevrouw Marie Nagy (ECOLO). – *Mevrouw de Bethune ondervraagt me over het regeringsbeleid, maar ik kan niet antwoorden, omdat ze me voortdurend onderbreekt.*

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). – De huidige regering heeft een aantal zaken gerealiseerd: door de halvering van de lijststem in het raam van de gemeenteraadsverkiezingen zijn er, in combinatie met de “stem vrouw”-campagne, zeer veel vrouwen verkozen, vooral in mijn partij. Dat mag men zeker niet vergeten.

Onze fractie zal binnenkort een voorstel indienen inzake de herwaardering van het statuut van het gemeenteraadslid. Dat is ook voor de vrouwen belangrijk.

In onze fractie is de volledige pariteit van de kieslijst reeds voorgesteld.

Op Vlaams niveau heeft minister Vogels, lang vóór de verkiezingen, aangekondigd dat de voorzitter van de politieke partij die er in slaagt om het grootste aantal vrouwen te doen verkiezen, een prijs zou krijgen. De heer De Gucht is deze eer te beurt gevallen.

Mevrouw Jacinta De Roeck (AGALEV). – Ik krijg de indruk dat we, in plaats van een mini-debat te voeren, de balans opmaken van het voorbije en het huidige beleid. Het is niet waar dat de vorige regering geen goed werk heeft geleverd inzake vrouwenbeleid. Mevrouw Smet heeft een goede aanzet gegeven, die nu wordt verder gezet. Natuurlijk willen wij vrouwen allemaal een beetje verder gaan en willen

Mme Marie Nagy (ECOLO). – Mme de Bethune fait un mauvais procès, en prenant de mauvais exemples. Le gouvernement a accompli un effort particulier dans le cadre de la campagne électorale. Dans la plupart des partis, les femmes ont travaillé pour améliorer la représentation féminine. Mme de Bethune a rappelé les initiatives de Mme Smet. C’est bien mais, en ce qui me concerne, je préfère de très loin, sur le plan économique et social, la position prise par le gouvernement actuel à celle défendue jadis par Mme Smet, à savoir un emploi et demi par ménage, le demi-emploi étant bien entendu dévolu aux femmes. Cette conception, initiée principalement par Mme Smet, a prévalu pendant de longues années.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Madame Nagy, je n’ai encore vu aucune proposition concrète du gouvernement en matière de droits socio-économiques des femmes. J’attends que nous menions rapidement le débat.*

Mme Marie Nagy (ECOLO). – La déclaration du gouvernement prévoit d’annuler les effets des choix de vie en matière de fiscalité et de sécurité sociale.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *J’espère que nous aurons un débat fructueux sur le problème de l’harmonisation de la vie familiale et professionnelle. Le groupe CVP demande au gouvernement de réaliser un rapport d’incidence de la dimension « genre » sur sa réforme fiscale et de déposer simultanément au Sénat le rapport et la réforme. Ce serait particulièrement intéressant.*

Mme Marie Nagy (ECOLO). – Mme de Bethune m’interpelle au sujet de la politique du gouvernement mais je suis dans l’incapacité de répondre parce qu’elle m’interrompt sans cesse.

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – *Grâce à la diminution de moitié de l’effet dévolutif de la case de tête dans le cadre des élections communales, combinée avec la campagne « votez femme », beaucoup de femmes ont été élues, surtout dans mon parti.*

Nous déposerons prochainement une proposition de revalorisation du statut de conseiller communal, ce qui est aussi très important pour les femmes.

Dans notre groupe, la parité complète de la liste électorale a déjà été proposée.

Au niveau flamand, Madame la ministre Vogels a annoncé longtemps avant les élections que le président du parti politique qui aurait le plus grand nombre de femmes élues recevrait un prix. Cet honneur est revenu à M. De Gucht.

Mme Jacinta De Roeck (AGALEV). – *J’ai l’impression qu’au lieu de mener un mini-debat, nous faisons le bilan de l’ancienne et de la nouvelle politique. Il n’est pas exact que le gouvernement précédent n’a pas fourni du bon travail en matière de politique des femmes.*

En tant que femmes, nous voulons aller plus loin et nous voulons plus de dynamisme. C’est pourquoi nous avons pris

wij allemaal dat er meer dynamiek komt. Daarom is dit gemeenschappelijk initiatief genomen. Het wordt tijd dat, zoals mevrouw Nagy reeds zei, wij vrouwen, uit de meerderheid en uit de oppositie, gezamenlijk de schouders zetten onder hetzelfde project en het dynamisme in het huidige beleid blijven pompen. We zijn op kruissnelheid gekomen. Het wordt tijd dat we in de plaats van de dieselmotor, die al jaren draait als het over vrouwenproblematiek gaat, een even krachtige motor gebruiken als deze die gebruikt wordt bij het beleid dat door de mannen wordt gevoerd. Het beleid moet meer dynamisme krijgen. Dat kan enkel als we er allemaal samen onze schouders onder zetten.

Mevrouw Marie Nagy (ECOLO). – *De beleidskeuzen en de keuzen inzake de strijd tegen grote ongelijkheden in tewerkstelling en economische en sociale aangelegenheden zijn essentiële keuzen. De regering weet dat de vrouwen en de verschillende politieke fracties veel aandacht hebben voor de rechten van de samenwonenden, het probleem van de individualisering in de sociale zekerheid en de opheffing van artikel 80 in de werkloosheidsreglementering, een artikel dat in het bijzonder de vrouwen treft.*

Al die problemen worden aangesneden en de aanwezigheid van vrouwen in de regering, met name die van mevrouw Onkelinx, speelt daarin een belangrijke rol. In plaats van ons daartegen te verzetten, zouden we dit beter erkennen en onze steun geven, zoals de Ecolo-fractie doet.

Ik wou het hebben over het armoedeprobleem en de dualisering, problemen die tijdens de mars van de vrouwen werden aangehaald. Binnenkort moet een evaluatie worden gemaakt van het samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat en de deelgebieden over de armoede. Enkele jaren geleden stelde het Brussels Gewest daarover een verslag op. In 1995 werd een eerste federaal verslag uitgebracht. Het samenwerkingsakkoord komt nu in zijn evaluatiefase. Het is uiterst belangrijk dat, in het verlengde van de vrouwenmars, de federale regering het onderdeel "armoede van vrouwen" ernstig bestudeert. Het is bekend hoe erg de armoede de vrouwen treft.

Ik wijs ook op het probleem van het geweld, in het bijzonder in het kader van het asielrecht. Het is niet eenvoudig om te doen begrijpen dat de Conventie van Genève niet het enige element is waarmee rekening moet worden gehouden bij de toepassing van het asielrecht. Die conventie dateert immers uit een periode waarin de levenskeuze van de vrouwen – de keuze om al dan niet te huwen, de partnerkeuze, enz. – lang niet zo evident was als vandaag. Daarmee moet rekening worden gehouden bij de herziening van het asielbeleid, teneinde het de vrouwen uit de derde wereld mogelijk te maken hun problemen op te lossen en hun land en maatschappij vooruit te doen gaan wat hun rol en hun autonomie betreft. Ik reken op mevrouw de minister om dit voorstel te verdedigen. We zullen volgende dinsdag in de commissie het standpunt van de minister horen. Dit zou een prachtig vervolg zijn op de wereldmars van de vrouwen, die een uiting was van onze solidariteit met de vrouwen van de derde wereld, die soms een uitzonderlijk harde strijd voeren in moeilijke culturele en politieke omstandigheden. Het zou ook aansluiten bij de inspanningen van de minister inzake de vermindering van de arbeidstijd en inzake de

cette initiative commune. Il est temps que les femmes de la majorité et de l'opposition s'attellent au même projet. Nous avons atteint maintenant notre vitesse de croisière. Notre moteur diesel devrait peut-être être remplacé par un moteur aussi puissant que celui qui est utilisé dans la politique menée par les hommes. La politique doit être plus dynamique. Ce ne sera possible que si nous nous serrons les coudes.

Mme Marie Nagy (ECOLO). – Se posait donc la question des choix. À mon sens, ceux-ci sont essentiels, non seulement en matière de décisions politiques mais aussi dans le cadre de la lutte contre de très importantes inégalités en matière d'emploi, en matière économique, en matière sociale.

Les membres du gouvernement le savent, les femmes et les différents groupes politiques sont attentifs à la question des droits des cohabitants, au problème de l'individualisation en matière de sécurité sociale, à la suppression de l'article 80 dans le cadre du chômage, article qui touche essentiellement les femmes.

Toutes ces questions sont abordées et la présence de femmes ministres au sein du gouvernement – je pense notamment à Mme Onkelinx – est un élément important à ce niveau. Au lieu de nous opposer à ce sujet, nous ferions mieux de le reconnaître et d'offrir notre soutien ferme en ce domaine, ainsi que le fait le groupe Ecolo.

J'en viens au problème de la pauvreté et de la dualisation, que vous connaissez bien, madame Onkelinx, et qui a été abordé dans le cadre de la marche des femmes. Je voudrais attirer votre attention sur le fait que très prochainement, il conviendra de procéder à l'évaluation de l'accord de coopération entre l'État fédéral et les entités fédérées sur la pauvreté. Voici quelques années, la Région bruxelloise a établi un rapport à ce sujet. En 1995, un premier rapport fédéral avait été lancé. L'accord de coopération entre dans sa phase d'évaluation. Il est très important, dans le prolongement de la marche des femmes en Belgique, que le gouvernement fédéral étudie sérieusement le volet Pauvreté des femmes. On sait en effet combien celles-ci sont touchées par cette question.

Je voudrais également évoquer le problème de la violence, plus particulièrement dans le cadre du droit d'asile. Il n'est pas simple de faire comprendre que la Convention de Genève n'est pas le seul élément dont il faille tenir compte en ce qui concerne l'application du droit d'asile. En effet, cette convention date d'une époque où la question de la violence par rapport aux choix de vie des femmes – le choix de se marier ou non, le choix du partenaire, etc – n'apparaissait pas de manière aussi évidente qu'aujourd'hui. Ce point doit être pris en considération dans les politiques menées en matière de droit d'asile.

Il est important que le gouvernement introduise cette dimension dans la réforme en cours, et cela pour permettre aux femmes du tiers monde de résoudre leurs problèmes, de faire progresser leur pays, leur société, quant à la conception

werkloosheidsbepalingen, die op de allereerste plaats de vrouwen aanbelangen.

Ik richt me nu tot de minister van Justitie die het probleem van de ontvoering van kinderen heeft aangepakt. Er moeten ook inspanningen komen inzake prostitutie en mensenhandel. De commissie heeft daarover voorstellen uitgewerkt. Nu we het debat voeren over de migratiestromen, zou het aangewezen zijn om in dit kader ook te spreken over de strijd tegen deze kwalen. Wie in de Brusselse straten wandelt, merkt snel de omvang van het probleem in vergelijking met andere Europese landen. De regering beschikt over diverse hulpmiddelen, waaronder het verslag van de senaatscommissie. De minister zou op de ingeslagen weg moeten verdergaan en proberen meer middelen vrij te maken voor de strijd tegen de prostitutie en de mensenhandel.

Tot slot wil ik me erover verheugen dat de rechten van de vrouwen geregeld het onderwerp van een debat uitmaken. Ik ben ook verheugd over de steun die wordt verleend aan hen die het lot van de vrouw hier en in het buitenland willen verbeteren en over onze deelname aan het elan dat de wereldmars van de vrouwen heeft beziel.

Mevrouw Marie-José Laloy (PS). – *Ik ben het in ruime mate eens met de vele belangrijke zaken die hier werden gezegd.*

Ik kom terug op de onthaalmoeders waarover mevrouw Lizin het had.

De opvangstructuren voor de kleinste kinderen zijn om verschillende redenen een nuttig instrument voor de sociale emancipatie van de vrouwen. Op de eerste plaats krijgen veel vrouwen de gelegenheid om te werken of zich te vormen. Dat is het geval voor de talrijke kinderverzorgsters die wij opleiden en die zowel in het noorden als in het zuiden van het land werkloos zijn.

Hoewel de kwaliteit van essentieel belang is, zijn de opvangstructuren ongelijk.

Als Franstalige Gemeenschapminister belast met de opvang van het kind realiseerde mevrouw Onkelinx destijds in overleg met alle betrokken organisaties een kwaliteitscode. Een cruciaal punt daarin was de opleiding van de personen die met de allerkleinsten moeten werken. Ik beweer niet dat de

du rôle qu'elles ont à jouer et de leur autonomie. Je compte sur vous, madame la ministre, pour défendre cette proposition. Nous écouterons, mardi prochain, en commission de l'Intérieur, le point de vue du ministre à ce sujet. La prise en compte de ce point constituerait, à mon sens, un magnifique prolongement de la marche mondiale des femmes. Ce faisant, elles ont montré leur solidarité vis-à-vis des femmes du tiers monde, qui mènent un combat parfois extrêmement dur dans des contextes culturels et politiques difficiles.

Ce serait, en quelque sorte, une suite à donner au travail que vous menez, madame la ministre, concernant la réduction du temps de travail et les dispositions relatives au chômage, qui concernent avant tout les femmes.

Je voudrais maintenant m'adresser au ministre de la Justice, qui s'est attelé au problème du rapt d'enfants. Des efforts doivent également être fournis en matière de prostitution et de trafic d'êtres humains. La commission a élaboré des propositions à cet égard. Puisque nous débattons actuellement des flux migratoires, il serait judicieux d'intégrer dans ces discussions la question des moyens nécessaires pour lutter contre ces situations.

Quiconque se promène dans les rues de Bruxelles se rend rapidement compte de l'ampleur du problème par rapport à d'autres pays européens. Le gouvernement dispose, à cet égard, de nombreux outils de travail – du rapport de la commission sénatoriale, notamment.

Vous avez, monsieur le ministre, ouvert un chantier qu'il conviendrait peut-être de poursuivre en essayant d'accorder plus de moyens à la lutte contre la prostitution et la traite des êtres humains.

J'en termine. J'ai abordé brièvement dans cette intervention un certain nombre de domaines. Je me réjouis en particulier de trois points : du fait, tout d'abord, que le droit des femmes se trouve régulièrement au cœur des débats ; ensuite, du soutien apporté à ceux et à celles qui s'efforcent d'améliorer la condition de la femme chez nous et à l'étranger ; enfin, de notre participation à cet élan vital qui a animé cette marche mondiale des femmes.

Mme Marie-José Laloy (PS). – Beaucoup de choses importantes ont été dites et je les partage dans une large mesure.

Je reviendrai sur un point soulevé par Mme Lizin en ce qui concerne les gardiennes encadrées.

Il est incontestable que les structures d'accueil de la petite enfance sont un outil extraordinaire pour la promotion et l'émancipation des femmes et ce, pour plusieurs raisons. La première est que cette option permet à des femmes d'avoir un emploi, soit de travailler soit de se former. C'est le cas de nombreuses puéricultrices que nous formons et qui sont malheureusement toujours au chômage tant au nord qu'au sud du pays.

Cependant, les structures d'accueil ne sont pas égales. La qualité est pourtant essentielle dans ce domaine. Quand Mme Onkelinx, alors ministre de la Communauté française, était chargée de l'accueil de l'enfance, elle a réalisé, avec toutes les organisations concernées, un code de qualité traitant notamment d'un point crucial, à savoir la formation des

onthaalmoeders niet de noodzakelijke opleiding hebben, maar ze is onvoldoende.

Deze vrouwen mogen geen ander statuut krijgen dan de werknemers in de opvangstructuren van de kleinste kinderen en men mag geen structuren van mindere kwaliteit toelaten die door de Staat op dezelfde manier zouden worden gefinancierd. Volgens mij worden de onthaalmoeders uitgebuit en wentelt de overheid eens te meer een belangrijke taak af op de rug van de vrouwen, zonder hen daarvoor te vergoeden. Ze worden als vrijwilligers beschouwd en aangezien ze niet ingeschreven zijn, hebben ze geen sociale zekerheid en geen bescherming. Er mag geen opvang met twee snelheden zijn en de vrouwen mogen niet langer worden uitgebuit. Ik vraag een behoorlijk loon dat betaalbaar is voor de openbare en de privé-sector en een aangepaste opleiding.

Mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK).

– Naar aanleiding van het debat over armoede en geweld bij vrouwen dat vandaag wordt gehouden, heb ik tientallen krantenartikels gelezen en twee studies doorgenomen, meer bepaald een studie van het Europees vrouwen netwerk en een studie uitgevoerd in opdracht van de KAV. Ik wou de evolutie van de armoede bij vrouwen beter leren kennen.

De krantenartikels die ik heb gelezen, omvatten een tijdsspanne van ongeveer tien jaar. De constante hierbij is dat vooral vrouwen door armoede worden getroffen. Dat is ook in ons land het geval. Verschillende factoren liggen aan de grondslag van de armoede: de scholingsgraad, de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt, de discriminatie tussen mannen en vrouwen op het vlak van het loon, en daarnaast de familiale situatie waarin de vrouw verkeert, waardoor er onder andere generatiearmoede ontstaat.

In het verleden heeft de regering haar beleid vooral toegespitst op één aspect van de armoede, met name de scholingsgraad en de positie van de vrouwen op de arbeidsmarkt. Er werden banenplannen opgezet om vrouwen betere kansen te geven op de arbeidsmarkt. Deze initiatieven waren niet slecht, maar hebben blijkbaar weinig zoden aan de dijk gezet. Het blijkt immers dat ondanks initiatieven zoals de PWA's, die de vrouwen slechts tijdelijk helpen, de armoede bij de vrouwen niet gedaald is. Ook nu blijken zestig procent van de bestaansminimumtrekkers vrouwen te zijn. Er zijn drie groepen van arme vrouwen: een eerste groep zijn de bejaarde vrouwen, een tweede de alleenstaande vrouwen, al dan niet met kinderen. Mijn vraag ging oorspronkelijk over deze tweede groep omdat ik dacht dat zij de grootste groep van arme vrouwen vormden. Er is echter een derde, grotere groep van vrouwen die in armoede leven, en die meestal over het hoofd worden gezien, namelijk de huisvrouwen.

Reeds in 1997 stelde professor Bea Cantilon dat bejaarde vrouwen en alleenstaande moeders een minderheid van de bestaansonzekerere vrouwen vormen. De groep van alleenstaande vrouwen vertegenwoordigt in ons land slechts drie procent van de arme vrouwen. Zij hebben wel een groter risico op bestaansonzekerheid, namelijk 46%. Ik pleit er niet voor om deze groepen niet te helpen. Er moet werk worden

travailleurs de la petite enfance. Je ne veux pas dire que les gardiennes encadrées n'ont pas la formation nécessaire, mais elle n'est pas suffisante.

Il ne faudrait pas donner à des femmes un statut différent de celui qui est accordé aux travailleurs de la petite enfance dans les structures d'accueil et permettre des structures de moindre qualité qui seraient financées de la même manière par l'État. Je considère que les gardiennes encadrées sont exploitées et qu'une fois de plus, l'État se libère facilement d'une tâche importante – l'accueil de la petite enfance – sur le dos des femmes en ne les rémunérant pas, en considérant qu'elles font un travail bénévole, puisqu'elles ne sont pas déclarées, n'ont pas de sécurité sociale et ne sont pas protégées. Mais je demande que les mesures à prendre soient accompagnées d'une obligation de formation. On ne peut pas avoir un accueil de la petite enfance à deux vitesses ni continuer à exploiter des femmes en leur donnant un salaire qui n'est pas décent, une fois de plus. Je préconise donc une rémunération décente – supportable par les responsables publics ou privés – assortie d'une formation adéquate.

Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – *Il ressort des études et des articles de presse que j'ai consultés sur la pauvreté des femmes et la violence dont elles sont victimes que différents facteurs interviennent : la formation, la position de la femme sur le marché du travail, la discrimination entre hommes et femmes en matière de rémunération et la situation familiale.*

Le gouvernement a concentré sa politique sur la formation et la position de la femme sur le marché du travail, notamment par la création des ALE, mais la pauvreté chez les femmes n'a pas diminué.

Il existe trois groupes de femmes pauvres : les femmes âgées, les femmes seules avec ou sans enfants et – les plus nombreuses mais souvent oubliées – les femmes au foyer.

Les femmes seules ne représentent que 3% des femmes pauvres. Bien entendu, il faut aussi les aider et tenter d'éliminer les causes à l'origine de leur situation. Aujourd'hui, il s'agit principalement de femmes divorcées auxquelles l'ex-conjoint refuse de payer la pension alimentaire.

A ce jour, on n'a pas accordé la moindre attention au groupe important de femmes pauvres - 82% - qui travaillent à la maison dans un cadre familial traditionnel et qui sont quotidiennement confrontées à un manque d'argent. Il s'agit presque exclusivement de femmes peu qualifiées et mères de trois enfants ou davantage.

Des études ont été faites sur l'origine de telles situations. Madame le professeur Cantillon s'est penchée sur les chiffres tandis que Mme Kristel Driessens de l'université d'Anvers s'est intéressée aux personnes concernées. Il en ressort que la politique menée vise à rendre ces femmes indépendantes économiquement alors qu'elles-mêmes ne le souhaitent pas. L'aide sociale fonctionne de façon individuelle et n'est pas suffisamment axée sur la famille. Selon Mme Driessens, il faut travailler en concertation avec les personnes concernées en partant de situations existantes.

Au lieu d'apprendre à connaître et de respecter l'univers de ces femmes au foyer peu qualifiées, on les considère du point

gemaakt van het wegwerken van de oorzaken van de armoede waarmee deze groep van vrouwen te maken heeft. Vroeger bestonden de éénoudergezinnen vooral uit weduwen, die met een meestal klein overlevingspensioen moesten rondkomen. Door de evolutie van de maatschappij bestaan éénoudergezinnen nu meer en meer uit gescheiden ouders, waarbij de oorzaak van de armoede van deze vrouwen bijvoorbeeld moet worden gezocht in het feit dat de ex-partner weigert alimentatiegeld te betalen. Mevrouw Nyssens heeft hier reeds over gesproken.

Het is wel frappant dat er tot op heden nog niet de minste aandacht is geschonken aan de groep die 82% van alle arme vrouwen vertegenwoordigt en die is samengesteld uit de vrouwen die thuis werken en in een traditioneel gezinsverband leven. Zij komen in de armoedestatistieken niet voor omdat die betrekking hebben op de mannelijke gezinshoofden.

De man is natuurlijk even arm als zijn vrouw, maar de lasten van de armoede zijn voor haar zwaarder om dragen omdat ze dagelijks met het tekort in de geldbeugel wordt geconfronteerd. Deze groep huisvrouwen is buitenproportioneel vertegenwoordigd in de lage inkomensgroepen. Het gaat bijna uitsluitend om laaggeschoolde moeders met drie of meer kinderen.

Er bestaan studies over de oorzaken hiervan. Terwijl professor Cantillon zich boog over de cijfers en de interpretaties ervan, heeft mevrouw Kristel Driessens, die in het departement Politieke en Sociale Wetenschappen van de UIA werkt aan een doctoraat over armoede en hulpverlening, zich bezig gehouden met de verhalen van de mensen achter die cijfers. Wat blijkt daaruit? Beleid en hulpverleners streven ernaar de vrouwen economisch onafhankelijker te maken, maar dat verlangen leeft bij deze groep niet. De hulpverlening werkt te individueel. Ze is uitgebouwd op maat van de vrouw of man afzonderlijk, maar te weinig op maat van het gezin. Volgens mevrouw Driessens mag men emancipatorisch werken, maar om dat te bereiken moet er, in overleg met de betrokkenen, van bestaande situaties worden uitgegaan.

Teneinde oplossingen te bekomen die voor de betrokkenen aanvaardbaar zijn, moeten beleidsverantwoordelijken en hulpverleners de denk- en leefwereld van laaggeschoolde vrouwen niet alleen leren kennen, maar ook respecteren. Dat is nu precies de fout die het beleid blijft maken. In plaats van respect op te brengen voor de denkwereld van de laaggeschoolde huismoeders, wordt er belerend opgetreden. Er wordt geen rekening gehouden met de situatie die deze moeders wensen, integendeel, alles is erop gericht deze moeders op de arbeidsmarkt te brengen. Als uitgangspunt neemt men de leefwereld van hooggeschoolde vrouwen. Uit de studies van professor Cantillon en mevrouw Driessens citeer ik volgende onthutsende vaststelling: "Bij arme mensen met weinig scholing leven de traditionele rollenpatronen nog zeer sterk. Hun ideaalbeeld is nog steeds vader als kostwinner en moeder als huisvrouw. Dit ideaalbeeld is echter voor velen onbereikbaar."

Uit de studie in opdracht van de KAV bleek dat de noodzaak van een tweede inkomen voor de laaggeschoolde moeders de voornaamste reden is om uit werken te gaan. Ze gaan niet werken voor de status, in mindere mate voor het contact met andere mensen, maar vooral voor het geld om rond te komen

de vue des personnes très qualifiées.

Il ressort d'une étude menée par la KAV que les femmes peu qualifiées travaillent essentiellement pour avoir un deuxième revenu. Mais elles souhaitent combiner leur travail avec leur vie familiale. Elles souhaitent aussi conserver leurs droits aux allocations de chômage ou de remplacement auxquelles elles avaient droit et acceptent dès lors les statuts imposés par les pouvoirs publics – ALE ou article 60 de la loi sur les CPAS – qui n'apportent pas de véritable solution à leur pauvreté.

Vis-à-vis de leurs enfants, ces mères comblent le manque d'argent en laissant passer beaucoup de choses et finissent souvent par être dépassées. Au-delà d'une pauvreté financière, il y a aussi une pauvreté sociale. La solution réside dans le respect de l'univers de ces femmes par le monde politique et les travailleurs sociaux.

Le professeur Cantillon considère l'introduction d'un salaire pour les mères au foyer comme la seule solution. Dans un souci d'équité, il faut cependant veiller à une intervention dans les frais de garde des enfants des personnes qui travaillent.

Ce système offre de nombreux avantages. Les mères travaillent dans leur foyer, ne dépendent plus de la sécurité sociale pour résoudre leurs problèmes financiers et ont droit à la pension.

Des études ont été réalisées et, à présent, il est temps de les mettre en pratique. Je suis très favorable à la proposition de Mme Cantillon. Le Vlaams Blok a déposé une proposition de loi en ce sens à la Chambre et je ferai de même au Sénat.

Nous vivons en ce moment l'évolution de la société industrielle vers une économie de services et l'accent doit être mis sur la qualité de la vie.

in het huishouden. Deze vrouwen zijn zeker bereid om te werken, er zijn trouwens maar weinig vrouwen die niet willen werken, maar ze wensen hun werk met hun gezin te combineren. Ze willen de kinderen zelf naar school brengen en ophalen. Het moet financieel ook iets opbrengen. De meeste laaggeschoolde vrouwen genieten een vervangingsinkomen, een werkloosheidsuitkering of een bestaansminimum. De financiële baten van een bijkomend werk overtreffen niet de lasten van de dubbele arbeid die ze moeten verrichten. Deze vrouwen zullen hun recht op uitkering proberen te behouden en alleen daarom zullen ze de door de overheid opgelegde statuten zoals PWA of de verplichting opgelegd in artikel 60 van de OCMW-wet aanvaarden. Deze statuten bieden echter geen oplossing voor hun armoede. Ze zijn bovendien een zware belasting voor onze sociale zekerheid. Er moet bijgevolg een andere financiering worden gevonden.

Het gezin is de hoofdbekommernis van de grootste groep van arme vrouwen, namelijk de laaggeschoolde huismoeders met drie of meer kinderen.

Ik citeer Kristel Driessens nogmaals: "Een bijkomend probleem voor deze arme gezinnen is dat de moeders graag goede moeders willen zijn. Ze willen hun kinderen iets extra's geven, zoals een dagje aan zee of een bezoek aan de Zoo, maar dit is financieel niet haalbaar. Daarom compenseren ze dit door heel veel door de vingers te zien. Ze willen vooral lief zijn en niet straffen, met als gevolg dat hun kroost hen vaak boven het hoofd groeit."

Er ontstaat dus niet alleen financiële armoede, maar ook sociale armoede. De oplossing ligt niet alleen in individuele hulpverlening, waarbij de vrouw economisch onafhankelijk wordt gemaakt door het vinden van een job en waarbij ze haar denkwereld bijgevolg moet opgeven, maar in het respect van het beleid en van de hulpverleners voor de denkwereld van de laaggeschoolde huismoeders. Niet de denkwereld van deze huismoeders, maar de arrogantie van de beleidsmakers, die oordelen vanuit hun eigen denkwereld als hooggeschoolde, moet worden doorbroken.

Hoe kan de armoede bij deze categorie van vrouwen worden weggewerkt? Professor Cantillon beschouwt het invoeren van een opvoedersloon als de enige mogelijke oplossing. Hiertoe moet evenwel aan twee voorwaarden worden voldaan. In de eerste plaats moet er een tegemoetkoming worden gegarandeerd voor werkende ouders met kinderen om de kosten voor de kinderopvang te dekken, zoniet worden de mensen die blijven werken, benadeeld. Voorts moet het gaan om een tijdelijke uitkering ten einde te voorkomen dat laaggeschoolden voorgoed thuisblijven. Aan de eerste voorwaarde is thans grotendeels voldaan door de subsidiëring en de financiering van de kinderopvang. De uitbouw ervan kan echter nog worden verbeterd.

Het opvoedersloon biedt tal van voordelen. Zo krijgen laaggeschoolde huismoeders een kans om uit de financiële armoede te geraken, met respect voor hun denk- en leefwereld. De sociale armoede wordt niet meer in de hand gewerkt door financiële belemmeringen. De sociale zekerheid hoeft niet te worden betrokken bij het oplossen van de armoede. De betrokken vrouwen zijn niet meer afhankelijk van een vervangingsinkomen, ze ontvangen een inkomen op basis van het werk dat zij in het huishouden presteren en

hebben dus ook recht op pensioen. Uiteindelijk zal de vrouw meer respect krijgen voor het vele onbetaalde werk dat ze uitvoert. De Canadian Feminist Alliance for International Action verwoordde het in haar rapport van 2000 als volgt: "Tot hiertoe heeft de regering meer geïnvesteerd in studies en statistieken en in lonen voor analisten dan dat zij vrouwen die onbetaald werk verrichten, werkelijk heeft gesteund".

Ook bij ons wordt het tijd dat er rekening wordt gehouden met bestaande studies en dat men ernaar handelt. Het zal wellicht niemand verwonderen dat ik de oplossing van professor Cantillon zeer genegen ben. Reeds jaren pleit onze partij voor het invoeren van een opvoedersloon. Het Vlaams Blok heeft hiertoe in de Kamer een wetsvoorstel ingediend. Naar aanleiding van dit debat zal ik een soortgelijk wetsvoorstel in de Senaat indienen.

Tenslotte wil ik even stilstaan bij het ontstaan van de idee voor een Internationale Vrouwendag. Op 8 maart 1908 trokken 15 000 vrouwen door New York City onder het motto "Brood en rozen". Brood symboliseerde economische zekerheid en rozen een betere levenskwaliteit. Men stond toen aan de vooravond van de industriële revolutie, met de overgang van een landbouwmaatschappij naar een geïndustrialiseerde maatschappij, waarbij de rechten van de arbeiders en in het bijzonder die van de arbeidsters moesten worden verdedigd, onder meer door kortere werkdagen te eisen. Thans beleven we de overgang van een industriële samenleving naar een diensteneconomie, waarbij meer aandacht wordt gevraagd voor de levenskwaliteit. Ook nu moeten we niet alleen aandacht hebben voor brood, maar ook voor rozen.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Ik wil erop wijzen dat de CVP-fractie tegen de invoering van een opvoedersloon is omdat dit een risico voor de vrouwen inhoudt. Wij pleiten voor een sterk beleid, dat in de nodige middelen voorziet om gezin en arbeid met elkaar te verzoenen. Zowel vrouwen als mannen moeten de kans krijgen hun loopbaan te onderbreken voor de opvoeding van hun kinderen of om andere redenen. Ze moeten echter steeds een band behouden met de arbeidsmarkt. In de 21ste eeuw moet elke persoon in staat zijn autonoom te leven en voor het eigen gezin in te staan, niet alleen door een taak in het gezin uit te oefenen, maar ook door het verwerven van een inkomen.

Mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – Hiermee bevestigt u dat u geen respect hebt voor de denken leefwereld van de laaggeschoolde huismoeders. U bent het blijkbaar niet eens met mevrouw Cantillon, die nochtans CVP-senator is geweest. Ofwel zegt u dat haar studie niet juist is, ofwel distantieert u zich van haar opvattingen.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Wij willen ook laaggeschoolde huismoeders emanciperen. Ook zij moeten autonoom kunnen leven en op de arbeidsmarkt worden gevaloriseerd. Ook zij hebben het recht zich op elk niveau te ontwikkelen, dus niet enkel binnen hun gezin. Zij moeten hun gezinstaken kunnen uitoefenen, maar moeten tegelijkertijd de kans krijgen volwaardig werk buitenshuis te verrichten en er volwaardig voor te worden vergoed.

Mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – Dit illustreert uw arrogantie. U zegt dat u de laaggeschoolde vrouwen wil emanciperen, maar u doet dit vanuit uw positie

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Je voudrais indiquer que le groupe CVP est opposé à l'introduction d'un salaire pour les mères au foyer car cela représente un risque pour les femmes. Nous plaidons en faveur d'une politique forte qui prévoit les moyens nécessaires pour concilier famille et travail. Aussi bien les femmes que les hommes doivent pouvoir interrompre leur carrière professionnelle pour élever leurs enfants ou pour d'autres raisons. Ils doivent cependant conserver un lien avec le marché du travail. Au 21ème siècle, tout le monde doit être capable de vivre de manière autonome et de répondre aux besoins de sa propre famille.*

Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – *Vous confirmez ainsi que vous n'avez aucun respect pour l'univers des femmes au foyer peu qualifiées. Vous n'êtes manifestement pas d'accord avec Mme Cantillon qui a pourtant été sénatrice CVP. Soit vous dites que son étude n'est pas exacte, soit vous vous distanciez de ses idées.*

Mme Sabine de Bethune (CVP). – *Nous voulons aussi que ces mères au foyer s'emancipent. Elles doivent pouvoir vivre de manière autonome et être valorisées sur le marché du travail. Elles ont aussi le droit de s'épanouir à tous les niveaux, et pas uniquement au sein de leur famille. Elles doivent avoir la possibilité d'accomplir leurs tâches ménagères tout en ayant l'opportunité de travailler à l'extérieur et d'être rémunérées à part entière.*

Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – *Cela illustre votre arrogance. Vous voulez que les femmes peu qualifiées s'emancipent mais vous vous exprimez en tant que*

als hooggeschoolde vrouw. U bent niet in staat zich in te leven in de denkwereld van de laaggeschoolde vrouwen.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Die opmerking laat ik voor uw rekening.

Mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – Dat is dan goed.

Ik zal nu mijn vragen herhalen die ik reeds vorig jaar stelde tijdens de beleidsverklaring van de minister in het adviescomité voor gelijke kansen van mannen en vrouwen. Ik hoop dat ik nu een antwoord zal krijgen, want vorig jaar betoonde de minister enkel minachting door te stellen dat de invoering van een opvoedersloon een terugkeer was naar de drie K's is: kerk, keuken en kinderen. Zij had dus minachting voor de grootste groep van arme vrouwen.

Vormen de huisvrouwen momenteel nog steeds de grootste groep van arme vrouwen in ons land? Beschikt de minister over recente cijfers of moet zij een zoveelste studie laten uitvoeren? Kunnen wij de beschikbare cijfers ook krijgen?

Kent de minister de bevindingen van professor Cantillon en mevrouw Driessens betreffende armoede bij huisvrouwen in een traditioneel gezinsverband? Zo ja, zal zij haar beleid afstemmen op deze bevindingen en respect opbrengen voor de denk- en leefwereld van de laaggeschoolde huismoeders en hun brood en rozen bieden door het invoeren van een opvoedersloon? Zo neen, zal zij dan de bevindingen van de professor nagaan en haar beleid daarop afstemmen?

In een krantenartikel van gisteren stond dat burgemeester Detiège de gerestaureerde gebouwen van Moeders voor Moeders had laten sluiten omwille van vermeende brandonveiligheid en bouwovertreidingen. Deze sociale hulpverleningsorganisatie ontvangt jaarlijks ongeveer 2.000 moeders uit de vierde wereld. Twee dagen voor de 11.11.11-actie kunnen 2.000 arme moeders nergens meer terecht, zagezegd omwille van brandonveiligheid. Is de minister op de hoogte van deze sluiting? Kan ze mij meedelen welke voorschriften niet werden nageleefd? Ligt de oorzaak niet bij een gebrek aan financiële middelen? Meent de minister niet dat, in plaats van het gebouw te sluiten zonder tussenoplossing, de overheid deze organisatie veeleer moet steunen, bijvoorbeeld door extra financiële middelen? Is het beleid er voor alle arme vrouwen of enkel voor politiek correcte minderheidsgroepen?

De heer Marc Verwilghen, minister van Justitie. – Ik verheug mij erover dat vandaag in de Senaat kan worden gediscussieerd over een reeks thema's die de gelijkgerechtigdheid van de vrouw in onze maatschappij op het voorplan zouden moeten brengen. Het is dan ook spijtig dat er vandaag geen bijzonder grote aanwezigheid is geweest voor dit debat. Dat neemt niet weg dat men naar de essentie is gegaan. Ik dank overigens collega Onkelinx dat zij het principe van "ladies first" omkeerde, zodat ik als eerste enkele vragen kan beantwoorden.

Een eerste punt betreft het geweld tegen vrouwen en de mensenhandel in het algemeen.

Hier moet nog heel wat verwezenlijkt worden. Ik wijs erop dat 'col.12' waarover mevrouw de T' Serclaes en mevrouw Lizin het hadden, moet worden herzien. Alle betrokken groepen hebben dit probleem onderzocht en volgden daarbij de

femme très qualifiée. Vous ne pouvez vous mettre dans la peau de ces femmes.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – C'est vous qui le dites.

Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – *Je réitère maintenant les questions que j'avais déjà posées l'année dernière à ce sujet à Madame la ministre au sein du comité consultatif pour l'égalité des chances des hommes et des femmes, mais elle m'avait répondu à l'époque que l'introduction d'un salaire pour les mères au foyer était un retour en arrière. Elle méprise donc le groupe le plus important des femmes pauvres.*

Les femmes au foyer constituent-elles toujours le groupe le plus important des femmes pauvres dans notre pays ? La ministre dispose-t-elle de chiffres récents ou doit-elle faire réaliser une énième étude ? Les chiffres disponibles peuvent-ils nous être communiqués ? Madame la ministre a-t-elle connaissance des études de Mmes Cantillon et Driessens ? Si oui, en tiendra-t-elle compte dans sa politique menée en la matière ? Sinon, s'informerat-elle davantage à ce sujet ?

Dans un journal d'hier, j'ai appris que le bourgmestre d'Anvers avait fermé le bâtiment 'Moeders voor Moeders' soi-disant pour des raisons de sécurité. De nombreuses mères du quart-monde n'ont plus aucun refuge. La ministre est-elle au courant ? Peut-elle nous informer sur les consignes qui n'ont pas été respectées ? La cause n'est-elle pas un manque de moyens financiers ? Les pouvoirs publics n'auraient-ils pas dû envisager de soutenir davantage cet organisme plutôt que de le fermer, sans solution de rechange ? La politique est-elle menée pour tous les pauvres ou uniquement pour des groupes minoritaires politiquement corrects ?

M. Marc Verwilghen, ministre de la Justice. – *Je me réjouis que l'on discute aujourd'hui au Sénat d'une série de thèmes relatifs à l'égalité des chances de la femme dans notre société. Je regrette que les sénateurs ne soient pas massivement présents pour ce débat.*

Un premier point concerne la violence à l'encontre des femmes et la traite des êtres humains en général.

Sur ce point, il reste beaucoup de travail à accomplir. Je souligne que la « col.12 », dont ont notamment parlé Mme de T' Serclaes et Mme Lizin, doit faire l'objet d'une révision. Tous les groupes concernés se sont penchés sur la question,

methode waarvoor in het federale veiligheidsplan werd geopteerd, namelijk eerst de preventieve aanpak, daarna de repressieve maatregelen en ten slotte de hulp aan de slachtoffers.

Met die oefening zijn we nog niet klaar. Wanneer het rapport met het oog op de evaluatie wordt ingediend, zal ik, wat mijn departement betreft, aan het college van procureurs-generaal vragen zich over de 'col.12' te buigen om slagvaardiger te kunnen optreden.

Het fenomeen van de mensensmokkel, waar ook mevrouw de Bethune naar verwezen heeft, neemt steeds meer uitbreiding. Gisteren nog heeft het kernkabinet er speciale aandacht aan besteed. Ik heb daar aangekondigd dat de dienst strafrechtelijk beleid van het ministerie van Justitie een voorstel van beleidsplan heeft uitgewerkt met betrekking tot de mensensmokkel. Het is de bedoeling in samenwerking met de betrokken actoren en met Binnenlandse Zaken deze problematiek verder tuit te spitten.

Dit is in zekere zin het resultaat van de besprekingen in uw commissie, mevrouw Lizin. Wij hebben gepoogd een antwoord te formuleren dat beter op de praktijk is afgestemd. Het spreekt vanzelf dat de nodige middelen ter beschikking moeten worden gesteld. De begroting werd in de Kamer nog niet besproken, maar een bedrag van meer dan 60 miljoen wordt uitgetrokken om de nodige inspanningen te kunnen doen voor de bestrijding van de mensenhandel en de mensensmokkel. Wat het politiewerk betreft, zijn het namelijk vooral de bijzondere praktijken en technieken die resultaten kunnen opleveren.

De drie gespecialiseerde opvangcentra Payoke, Pag-Asa en Sürya ontvangen jaarlijks een dotatie van de Nationale Loterij. Die financiering wordt als onvoldoende beschouwd, vooral door Sürya uit Luik. Er wordt aangedrongen op een meer gestructureerde financiering van deze centra. Dinsdag 14 november 2000 zal op mijn kabinet een nieuwe vergadering plaatsvinden met alle betrokkenen van het federale en van het gewestelijke niveau. Bedoeling is tot een meer doorzichtige financiering te komen, zodat die opvangcentra hun rol naar behoren kunnen vervullen. Aangezien mensenhandel een van de prioriteiten is van het veiligheidsplan, moeten preventie en nazorg maximale aandacht krijgen.

Het tweede thema is het fonds voor alimentatievorderingen.

Sedert het begin van deze legislatuur werden in Kamer en Senaat verschillende wetsvoorstellen ingediend die tot doel hebben een oplossing te bieden voor het probleem van de niet-betaling van onderhoudsgelden.

Sommige voorstellen strekken ertoe een instelling te belasten met het uitbetalen van voorschotten en het innen van alimentatievorderingen. In deze context werd gesproken van de oprichting van een fonds voor alimentatievorderingen bij het ministerie van Justitie.

Verscheidene van die wetsvoorstellen werden onderzocht door de verenigde commissies voor de Justitie en de Sociale Aangelegenheden en door het Adviescomité voor maatschappelijke emancipatie, dat hierover op 29 februari 2000 een advies uitbracht.

Daarin werd een dringende aanpassing van de wetgeving

selon la méthode retenue dans le plan fédéral de sécurité, laquelle prévoit d'abord une approche préventive, ensuite, l'examen de mesures répressives lorsque la prévention n'a pas eu le succès espéré et, enfin, l'aide aux victimes.

Dès que le rapport sur l'évaluation aura été déposé, je demanderai au collège des procureurs généraux de se pencher sur la « col. 12 » pour qu'une action plus énergique soit possible.

Le phénomène de la traite des êtres humains prend de l'ampleur. Le service de la politique pénale du ministère de la Justice a élaboré une proposition de plan en la matière. L'objectif est d'étudier plus avant cette problématique en collaboration avec les acteurs de terrain et le ministère de l'Intérieur.

C'est en quelque sorte le résultat des pourparlers qui ont eu lieu dans votre commission, madame Lizin. Nous avons essayé d'obtenir une réponse plus pratique que par le passé. Il va de soi que des moyens doivent être mis à disposition. C'est la raison pour laquelle, bien que le budget n'ait pas encore été discuté à la Chambre, une somme de plus de 60 millions a été retenue pour permettre les efforts nécessaires dans le volet de la lutte contre la traite des êtres humains et le trafic humain. C'est d'autant plus important que sur le plan policier, ce sont surtout les pratiques particulières des services de police et les techniques spéciales qui doivent nous conduire à des résultats.

Les trois centres d'accueil spécialisés – Payoke, Pag-Asa et Sürya – perçoivent une dotation de la Loterie nationale. Ce financement est toutefois jugé insuffisant, surtout par Sürya à Liège. Aussi, le 14 novembre prochain, toutes les personnes impliquées, tant au niveau fédéral que régional, se réuniront à nouveau à mon cabinet afin de discuter de la mise en place d'un système de financement structuré et transparent, qui devrait permettre à ces centres d'assumer pleinement leur mission. La lutte contre la traite des êtres humains étant l'une des priorités du plan de sécurité, il s'impose d'accorder toute notre attention à la prévention et au suivi de cette problématique.

Le deuxième thème est celui du Fonds des créances alimentaires.

Diverses propositions de lois ayant pour objet d'apporter une solution au problème du non-paiement des dettes alimentaires ont été déposées depuis le début de la présente législature à la Chambre des représentants ou au Sénat.

Certaines de celles-ci visent à créer un organisme chargé d'avancer et de récupérer les créances alimentaires. Dans ce cadre, la création d'un Fonds des créances alimentaires au sein du ministère de la Justice a été évoquée.

Plusieurs des propositions de loi susmentionnées ont été examinées par les commissions réunies de la Justice et des Affaires sociales et par le Comité d'avis pour l'émancipation sociale. Ce dernier a rendu le 29 février 2000 un avis sur la question.

Cet avis préconisait d'adapter la législation de manière

aanbevolen, hetzij door de oprichting van een Federaal Fonds bij het ministerie van Justitie of van Financiën, hetzij door de uitbreiding van het bestaande stelsel bij de OCMW's.

Mevrouw Nyssens heeft gezegd dat dit voor haar een detail is. Het principe is aanvaard en nu moeten we zien hoe we dit gaan uitvoeren. Hoewel het om de tenuitvoerlegging van vonnissen gaat, ben ik geen voorstander van de oprichting van een Nationaal Fonds voor Alimentatievorderingen bij het ministerie van Justitie. Zo een fonds zou een budgettaire meerkost betekenen, want we zouden extra personeel in dienst moeten nemen. Bovendien zijn aan de oprichting van een nieuwe instelling altijd kinderziekten en groeiprocessen verbonden. Voorts denk ik dat het geven van voorschotten en het recupereren van geldsommen veeleer een aspect van de sociale zekerheid is. De oprichting van een fonds bij het ministerie van Justitie zou ook verwarring kunnen doen ontstaan over de rol van de minister van Justitie, want dan zou hem kunnen worden gevraagd een beslissing te nemen in individuele gevallen.

De essentie van de genoemde wetsvoorstellen is dat ze alle drie de invoering beogen van een sociaal recht. Daartoe wordt een organisme gecreëerd dat belast wordt met het voorschieten en recupereren van alimentatiegelden. Ik ben voorstander van het wetsvoorstel tot wijziging van de voorschotten op en invorderingen van onderhoudsgelden georganiseerd bij de wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. Dat voorstel beoogt de oprichting van sociale diensten bij de gemeenten onder de bevoegdheid van het college van burgemeester en schepenen. Het grote voordeel van dit voorstel is dat we gebruik kunnen maken van de bestaande infrastructuur bij de gemeenten. Bovendien staan deze sociale diensten veel dichterbij de bevolking dan een fonds bij een ministerie. Het voorstel van mevrouw Herzet en mevrouw Cahay-André biedt op korte termijn het meeste kans op succes en ook een onmiddellijke return.

Mevrouw Nyssens, u hebt terecht gewezen op de niet-uitvoering van de gerechtelijke beslissingen en op het gerechtelijk aspect van de geschillen met betrekking tot de niet-betaling van alimentatiegeld.

De dienst statistieken van het departement beschikt blijkbaar niet over gegevens over dit onderwerp. Net als u betreur ik deze lacune. Het gemeen recht betreffende de tenuitvoerlegging voorziet in een vrij uitgebreid aantal maatregelen op het vlak van alimentatiegeld.

Ik kan u een kort overzicht geven, maar aangezien u juriste bent, zal ik niet alle mogelijkheden in detail bespreken. Er kunnen burgerlijke en strafrechtelijke sancties worden uitgesproken.

Op burgerlijk vlak gaat het vooral om de klassieke middelen van tenuitvoerlegging. Ik verwijs naar het Gerechtelijk Wetboek. De bepalingen die betrekking hebben op beperkingen en uitsluitingen inzake beslaglegging – niet voor beslag vatbare bedragen of inkomsten – zijn in principe niet van toepassing wanneer het om een vordering van alimentatiegeld gaat. De onderhoudsgerechtigde heeft voorrang op de andere schuldeisers. Hiermee heeft de wetgever bewezen dat hij voorrang verleent aan dit type van

urgente soit par la création, au sein du ministère de la Justice ou du ministère des Finances, d'un Fonds fédéral pour les créances alimentaires, soit par l'extension du régime existant au sein des CPAS.

Le principe étant acquis, nous devons voir maintenant comment le concrétiser. Bien qu'il s'agisse de l'exécution de jugements, je ne suis pas favorable à la création d'un Fonds fédéral pour les créances alimentaires au sein du ministère de la Justice. Indépendamment de la question du surcoût budgétaire, je considère que l'octroi d'avances et la récupération de sommes d'argent relèvent davantage de la sécurité sociale. En outre, la création d'un tel fonds au sein du ministère de la Justice risque de créer la confusion à propos du rôle ministre de la Justice, ce qui pourrait inciter certains à lui demander de prendre position dans des cas individuels.

Par contre, je suis partisan de la proposition de loi visant la mise en place de services sociaux dans les communes, sous la tutelle du collège des bourgmestre et échevins. Cette solution, proposée par Mmes Herzet et Cahay-André, présente le double avantage d'utiliser les infrastructures existantes dans les communes et d'assurer une meilleure proximité des services. Elle offre de réelles chances de succès à court terme.

Madame Nyssens, vous avez, à juste titre, évoqué la non-exécution des décisions judiciaires et l'aspect judiciaire du contentieux du non-paiement des pensions alimentaires.

Le service des statistiques du département ne dispose apparemment pas de données à ce sujet. On peut déplorer cette lacune et je la constate comme vous. Il convient de noter que le droit commun d'exécution offre, dans le domaine des pensions alimentaires, un arsenal de mesures assez étendu.

Je puis vous en donner un aperçu mais comme je sais que vous êtes juriste, je n'entrerai pas dans le détail de toutes les possibilités. Des sanctions civiles et pénales peuvent s'appliquer.

Au niveau civil, il s'agit surtout des voies d'exécution classiques. Je me réfère au Code judiciaire. Il me semble important de noter que les règles relatives aux limitations et aux exclusions en matière de saisies – montants ou revenus insaisissables – ne s'appliquent pas, en principe, lorsque la créance est de nature alimentaire. Le créancier alimentaire bénéficie, en outre, d'une priorité sur les autres créanciers de son débiteur. Cela prouve la volonté du législateur d'accorder une priorité à ce type de créance.

Il existe aussi la délégation des sommes. Cette technique peut

schuldvordering.

De techniek van de overdracht van bedragen kan preventief, maar ook repressief worden toegepast wanneer iemand niet regelmatig betaalt. Onze rechtbanken passen hierbij artikel 203 en volgende van het Burgerlijk Wetboek toe.

Ten slotte kunnen er ook voorschotten op het alimentatiegeld worden uitgekeerd, die vervolgens door het OCMW worden geïnd. Wij willen deze methode uitbreiden om een uitweg te bieden aan de 40% personen die in de problemen komen omdat een vonnis niet wordt nageleefd.

De artikelen 391, 360bis en 490bis van het Strafwetboek voorzien in drie soorten strafrechtelijke sancties.

De algemene formulering van het laatste artikel sluit de toepassing in het kader van het niet-nakomen van de alimentatieplicht niet uit en bestraft de persoon die zijn eigen onvermogen heeft veroorzaakt en zijn verplichtingen niet is nagekomen, met opsluiting.

Ik zal contact opnemen met het college van procureurs-generaal om ervoor te zorgen dat er systematisch wordt vervolgd wanneer de bepalingen van artikel 490bis van toepassing zijn.

Mevrouw Clotilde Nyssens (PSC). – *Ik geef toe dat de dreiging van de gevangenis bestaat, maar in de gevangenis kan men niets verdienen om zijn schulden tegenover zijn kinderen af te betalen.*

De heer Marc Verwilghen, minister van Justitie. – *Dat probleem is al vaak aangehaald. U hebt ook gesproken over het opleggen van een dwangsom, maar deze maatregel heeft geen zin wanneer er een manifeste onwil tot betaling van het alimentatiegeld wordt geconstateerd.*

Ten slotte wil ik nog even ingaan op twee punten die eveneens werden aangeraakt.

Men heeft gesproken over de verstoting en de noodzaak van de schrapping van deze praktijk als middel om een einde te maken aan het huwelijk.

Iedereen is het ermee eens dat de verstoting niet meer van deze tijd is. Daarom staat er daarover een heel helder artikel in het voorontwerp van Wetboek van internationaal privaatrecht. Dat voorontwerp is naar de Raad van State overgezonden en ik hoop op het einde van deze maand of in het begin van volgende maand in het bezit te zijn van zijn advies, zodat ik het voorontwerp opnieuw aan de Ministerraad kan voorleggen.

Deze bepaling biedt dus de waarborg dat de verstoting, die in de rechtspraak vandaag nog als een reden voor echtscheiding wordt beschouwd, dat in de toekomst niet meer zal zijn. De Marokkaanse autoriteiten nemen in dezen eenzelfde standpunt in. Ze wensen ons voorbeeld te volgen en hebben ons gevraagd of ze onze experts kunnen raadplegen. Daarom heeft de gemengde commissie in oktober beslist Belgische en Marokkaanse experts aan te wijzen. Die plegen op dit ogenblik trouwens overleg.

Met betrekking tot de ontvoering van kinderen is Marokko vastbesloten het Verdrag van Den Haag te ratificeren, wat een aanzienlijke vooruitgang in dit dossier zou betekenen.

être demandée préventivement ou par la suite, de manière répressive, quand on constate que quelqu'un n'a pas voulu payer régulièrement. Et je constate que nos tribunaux font application de cet article 203 et des suivants du Code civil.

Il y a enfin l'octroi des avances sur pensions alimentaires et le recouvrement de ces pensions par le CPAS. Nous voulons étendre cette technique pour apporter une solution définitive aux 40% de personnes qui se trouvent dans une situation difficile en raison de la non-exécution d'un jugement rendu.

Il y a trois types de sanctions pénales prévues dans les articles 391, 360bis et 490bis du Code pénal.

Ce dernier article, dont les termes généraux n'excluent pas l'application dans le cadre du non-respect d'une obligation alimentaire, punit d'emprisonnement celui qui a organisé son insolvabilité et n'a pas exécuté les obligations auxquelles il est tenu.

C'est la raison pour laquelle je prendrai contact avec le Collège des Procureurs généraux afin qu'il y ait systématiquement des poursuites quand quelqu'un remplit les conditions nécessaires à l'application de cet article 490 bis.

Mme Clotilde Nyssens (PSC). – Il est vrai qu'il existe cette menace de la prison. Mais ce n'est pas en prison que l'on gagne sa vie pour payer ses dettes à ses enfants !

M. Marc Verwilghen, ministre de la Justice. – Cela a souvent été invoqué. Vous avez aussi parlé d'astreinte mais s'il n'y a pas paiement de la pension alimentaire, que peut encore changer une astreinte quand il y a manifestement un manque de volonté absolu de payer dans le chef de celui qui doit verser la pension alimentaire ?

Je voudrais encore m'exprimer concernant deux points qui ont également été soulevés.

On a évoqué la répudiation et la nécessité de la supprimer comme moyen de mettre fin à un mariage.

Tout le monde est convaincu que la répudiation n'est plus de ce temps. C'est pourquoi dans l'avant-projet de Code de droit international privé, nous avons un article bien clair à ce sujet. Cet avant-projet a été transmis au Conseil d'État et j'attends qu'il nous revienne. J'espère obtenir l'avis du Conseil d'État sur cet avant-projet à la fin de ce mois ou au début du mois prochain de manière à le soumettre à nouveau au Conseil des ministres.

Il y aura donc une disposition bien claire qui offrira toute garantie de ce que la répudiation encore retenue comme cause de divorce par construction jurisprudentielle aujourd'hui ne le soit plus dans l'avenir. Je dois vous dire que les autorités marocaines ont à ce sujet un point de vue semblable au nôtre. Elles souhaitent suivre notre exemple et ont demandé à consulter nos experts. C'est la raison pour laquelle la commission mixte avait décidé au mois d'octobre de désigner des experts belges et marocains. Ces experts se concertent d'ailleurs en ce moment même.

En ce qui concerne les rapt d'enfant, la partie marocaine a la ferme volonté de ratifier la Convention de La Haye. Ce serait un progrès considérable dans ce dossier.

Verschillende senatoren hebben opgemerkt dat vrouwen in het verleden geen toegang hadden tot sommige departementen en overheidsinstellingen. Zo was het voor vrouwen vroeger niet mogelijk om als penitentiair beambte te werken, tenzij dan in een vrouwengevangenis.

In het akkoord dat op 15 juni 2000 met de vakbonden werd gesloten, werd beslist vrouwen gelijke toegang te geven, zelfs tot instellingen waar mannen opgesloten zitten. Het is evident dat bijkomende beschermingsmaatregelen voor de vrouwelijke gevangenisbewaarsters nodig zijn. Een tweede voorbeeld heeft betrekking op de politiediensten. Artikel 129 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst op twee niveaus, stipuleert dat de toegang tot het politieambt op gelijke wijze voor mannen en vrouwen in de federale en lokale politie tot stand moet worden gebracht. Woorden en principes volstaan evenwel niet. Ze moeten in de praktijk worden toegepast. Binnenlandse Zaken moet dat volgen omdat de organisatie van de politiediensten onder de bevoegdheid van dit departement valt. Ik ben ervan overtuigd dat met die twee beslissingen belangrijke stappen zijn ondernomen en dezelfde weg zal worden bewandeld als voor de penitentiair beambten, zodat we niet meer moeten zeggen "Woman is the nigger of the world", hoe mooi dat lied van John Lennon ook klonk.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid. – *Ik verheug mij over het buitengewone succes van de Wereldvrouwenmars, vooral in Brussel, waar tienduizenden vrouwen zich verzameld hebben rond de thema's die prioritair zijn voor de emancipatie van de vrouwen.*

Mijn departement heeft aan deze mars veel aandacht besteed. Wij hebben dit initiatief ook gesteund. Ik dank de Conseil des femmes francophones en de Nederlandstalige Vrouwenraad, die de verschillende verenigingen hebben begeleid en gestimuleerd en op die manier een belangrijke bijdrage hebben geleverd tot het welslagen van de mars. Samen met de eerste minister heb ik, als minister bevoegd voor het gelijkheidskansenbeleid, vertegenwoordigsters van deze verenigingen en raden ontvangen om te luisteren naar hun uiteenzettingen over de onzekerheid en het geweld, de belangrijkste thema's van de vrouwenmars.

Doordat deze mars vóór het regeringsconclaf over de begroting 2001 en de opstelling van het meerjarenplan plaatshad, was het voor ons gemakkelijker een "vrouwelijk" accent te doen leggen op de genomen beslissingen. Ik heb in één enkel document de vorderingen verzameld die wij in antwoord op de eisen van de vrouwen hebben bekomen. Ik zal ze hier niet allemaal herhalen, maar kan u verzekeren dat ze betrekking hebben op alle sociaal-economische domeinen waarin de regering in de komende jaren zal innoveren.

Om de doelstellingen die binnen de twaalf actiedomeinen van het eisenplatform van de conferentie van Peking werden vooropgesteld te bereiken, heeft de regering zich, op mijn verzoek, ertoe verbonden om jaarlijks minstens één strategische doelstelling inzake gelijkheid vast te leggen die in de loop van de bepaalde periode door elk betrokken departement moet worden bereikt.

Na een eerste bespreking op de Ministerraad van 25 oktober jongleden, zal voor het einde van de maand november een

Plusieurs sénateurs ont rappelé que, par le passé, les femmes n'avaient pas accès à certains départements ou institutions et qu'elles ne pouvaient, par exemple, être agent pénitentiaire, sauf dans les prisons pour femmes.

Je tiens à souligner que l'accord conclu le 15 juin 2000 avec les syndicats prévoit l'égalité d'accès pour les femmes, y compris aux emplois dans les institutions d'enfermement pour hommes. Dans ce cas précis, il faut évidemment prévoir des mesures de protection supplémentaires pour les surveillantes.

Un autre exemple est celui des services de police. La loi du 7 décembre 1998 organisant la police intégrée prévoit l'égalité d'accès des hommes et des femmes aux fonctions de police. Il appartient au département de l'Intérieur de veiller à la mise en application concrète de ce principe.

Je suis persuadé que ces deux exemples montrent la voie à suivre pour que l'on ne puisse plus dire, comme dans la chanson de John Lennon, « Woman is the nigger of the world. »

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi. – Je salue le succès extraordinaire de la marche des femmes, spécialement à Bruxelles où des dizaines de milliers de femmes se sont rassemblées autour de thèmes prioritaires pour l'émancipation des femmes.

Mon département a été très attentif à cette marche. Nous avons d'ailleurs soutenu cette initiative de la société civile, représentée par quelque soixante associations. Je remercie aussi le Conseil des femmes francophones et le Nederlandstalige Vrouwenraad qui ont encadré et dynamisé l'ensemble des associations et contribué ainsi au succès de la marche. Avec le premier ministre, j'avais, en ma qualité de ministre de l'égalité des chances, reçu des représentantes de ces associations et des conseils pour entendre des exposés sur la précarité et la violence qui étaient les thèmes principaux de la marche des femmes. Cette marche se déroulant avant le conclave gouvernemental sur le budget 2001 et la confection du plan pluriannuel, nous avons pu plus facilement imposer un accent « femme » dans les décisions prises. Vous savez que j'ai rassemblé dans un document unique toutes les avancées obtenues en réponse aux revendications des femmes. Je ne reprendrai pas ici l'ensemble de ces décisions, mais sachez quelles couvrent tous les champs socio-économiques dans lesquels le gouvernement innovera dans les années à venir.

Pour réaliser les objectifs retenus dans les douze champs d'action de la plateforme de revendications de Pékin, le gouvernement s'est engagé, à ma demande, à définir annuellement au moins un objectif stratégique en matière d'égalité, objectif qui doit être atteint au cours de la période envisagée par chaque département concerné.

Après une première discussion au conseil des ministres le 25 octobre dernier, un plan stratégique sera adopté avant la fin de ce mois. Tous les départements étant concernés, les

strategisch plan worden goedgekeurd. Aangezien alle departementen hierbij betrokken zijn, zullen de doelstellingen betrekking hebben op het geheel van de interventiedomeinen die in het actieplatform van Peking werden vastgelegd, namelijk gezondheid, armoede, geweld. Er zal een structuur worden uitgewerkt om te waken over de toepassing, de opvolging en de evaluatie van het plan.

Wij willen echt ingaan op de noodzaak van een mainstreaming-beleid.

Het platform situeerde de eisen enerzijds op het sociaal-economische vlak en anderzijds op het vlak van de vrouwen die slachtoffer zijn van geweld, alhoewel beide aspecten in vele gevallen met elkaar verbonden zijn.

Ik zal in het kort enkele wegen schetsen die de regering wil bewandelen om een antwoord te bieden op deze twee reeksen eisen van de vrouwen. Ik begin met de werkgelegenheid.

De vragenlijst inzake gezinsleven en beroepsactiviteiten, waarover mevrouw Van Riet het had, kwam er naar aanleiding van een beslissing van de Europese Raad van 2 december 1998. Er werd overeengekomen dat de jaarlijkse evaluatie van de uitvoering van het actieprogramma van het Actieplatform dat werd goedgekeurd tijdens de Wereldvrouwenconferentie van Peking in 1995, voorstellen zal bevatten voor een eenvoudig geheel van indicatoren en referentie-indexen.

Op 22 oktober 1999 heeft het Finse voorzitterschap een eerste reeks indicatoren met betrekking tot de participatie van vrouwen aan de macht en de besluitvorming voorgesteld. Deze reeks werd door de raad goedgekeurd. Er werd eveneens beslist dat de volgende reeks indicatoren, die onder het Frans voorzitterschap zal worden vastgelegd, betrekking zal hebben op de harmonie tussen gezinsleven en beroepsactiviteit. Naar alle lidstaten werd een vragenlijst verstuurd. België heeft die na overleg tussen de federale overheid en de gemeenschappen en de gewesten ingevuld. Het Franse voorzitterschap heeft de resultaten van deze vragenlijst voorgesteld tijdens de informele raad van ministers die voor het gelijkkansenbeleid bevoegd zijn, van 27 oktober jongstleden te Parijs.

Met de samenkomst van de Raad voor werkgelegenheid en sociale aangelegenheden van 28 november in het vooruitzicht, wordt momenteel een resolutie besproken waarin een lijst van goed te keuren indicatoren zal worden overgenomen inzake de overeenstemming van het gezinsleven met het beroepsleven, evenals de thema's die voor de volgende indicatoren worden voorgesteld. Onder het Belgische voorzitterschap en na overleg met het Zweedse voorzitterschap zullen de indicatoren met betrekking tot de loonverschillen worden voorgesteld.

Dan kom ik bij de beoogde maatregelen van de regering inzake de combinatie van het beroeps- en privéleven. De regering is haar verbintenissen in de regeerverklaring nagekomen met het plan voor de herschikking en de inkorting van de arbeidsduur. Dit plan voorziet in de invoering van een tijdskrediet en van de vierdagenweek, de verlenging van het vaderschapsverlof en de hervorming van het educatief verlof om de toegang tot halftijdse arbeid mogelijk te maken. Andere maatregelen, zoals de ontwikkeling van de

objectifs fixés porteront sur l'ensemble des domaines d'intervention définis dans la plateforme d'action de Pékin, à savoir la santé, la pauvreté ou encore la violence. Une structure sera élaborée pour veiller à l'application, au suivi et à l'évaluation de ce plan.

Il s'agit vraiment d'une volonté de répondre à ce que l'on appelle communément la nécessité d'une politique de mainstreaming.

Comme je l'ai dit tout à l'heure, la plate-forme situait le champ des revendications, d'une part, sur le plan socio-économique et, d'autre part, sur le plan de la situation des femmes victimes de violences, étant entendu que, dans nombre de cas, ces deux aspects sont liés.

Je reprendrai en résumé quelques-unes des orientations du gouvernement pour répondre à ces deux champs de revendications des femmes. Je commencerai par l'emploi.

Le questionnaire sur la vie familiale et la vie professionnelle, dont a parlé Mme Van Riet, se situe dans le cadre de la décision du Conseil européen du 2 décembre 1998. Il a été convenu que l'évaluation annuelle de la mise en œuvre du programme d'action de la plateforme d'action adoptée lors de la Conférence mondiale des Femmes à Pékin en 1995 comprendrait des propositions concernant un ensemble simple d'indicateurs et d'indices de référence.

Le 22 octobre 1999, une première série d'indicateurs relatifs à la participation des femmes au pouvoir et à la prise de décision ont été présentés par la présidence finlandaise et approuvés par le Conseil. Il a également été décidé que les indicateurs suivants, à définir sous la présidence française, porteraient sur la conciliation de la vie familiale et de la vie professionnelle. Un questionnaire a été envoyé à tous les États membres. La Belgique y a répondu après concertation entre le fédéral et les entités fédérées. Sur la base des réponses reçues, la présidence française a présenté les résultats lors du Conseil informel des ministres chargés de la politique l'égalité des chances, qui s'est tenu le 27 octobre dernier à Paris.

Dans la perspective du conseil Emploi et Affaires sociales du 28 novembre prochain, une résolution est actuellement en discussion. Celle-ci reprend la liste d'indicateurs à adopter en matière de conciliation vie familiale - vie professionnelle ainsi que les thèmes proposés pour les prochains indicateurs. Je puis déjà vous annoncer que sous la présidence belge, après concertation avec la présidence suédoise, les indicateurs présentés seront ceux relatifs aux inégalités salariales.

J'en arrive aux mesures envisagées par le gouvernement en matière de conciliation de la vie familiale et de la vie professionnelle. Le gouvernement a concrétisé ses engagements dans sa déclaration gouvernement au moyen du plan d'aménagement et de réduction du temps de travail, lequel prévoit l'instauration d'un crédit temps et de la semaine de quatre jours, l'allongement du congé de paternité et la réforme du congé éducation pour permettre l'accès au travail à mi-temps. D'autres dispositions, comme le développement des services de proximité, les mesures en faveur des oubliés de la croissance et la lutte contre les

buurtdiensten, maatregelen ten voordele van diegenen aan wie de economische groei is voorbijgegaan en de bestrijding van de werkloosheidsvallen, zullen deze initiatieven aanvullen.

Met betrekking tot de impact van het startbanenplan op de vrouwelijke werkgelegenheid en de evaluatie die ervan kan worden gemaakt, dient in de eerste plaats te worden onderstreept dat in een jaarlijkse evaluatie door de Nationale Arbeidsraad is voorzien. Een eerste evaluatie zal gebeuren in juni 2001. Bij deze evaluatie zal er een analyse worden gemaakt van de weerslag op de werkgelegenheid voor jonge vrouwen en, indien nodig, zullen bijsturingsmaatregelen worden genomen.

Ik kan u als primeur meedelen dat wij op 31 oktober 2000 reeds 30.000 startbanen geregistreerd hadden. Daarvan gaan er 13.000 naar jonge vrouwen, van wie 6.900 geschoold of hooggeschoold en 6.000 laag- of ongeschoold zijn. Er zijn ongeveer evenveel geschoolde jonge vrouwen als jonge mannen in dienst genomen: 55% mannen tegenover 45% vrouwen. Voor de laaggeschoolden krijgen we een verhouding van twee tegen één, of 65% mannen tegenover 35% vrouwen. De impact van het gebrek aan scholing is voor de jonge vrouwen dus nog groter dan voor de jonge mannen.

De op 17 oktober jongstleden door de regering aangekondigde initiatieven betreffende een gemeenschappelijke structuur voor de betaalde opleiding en de erkenning van de in de loop van de jaren verworven kwalificaties zijn al correcties om de vastgestelde onevenwichtigheid weg te werken. Ik kijk met veel belangstelling uit naar de evaluatie van de sociale partners.

Voor de omzetting in intern recht van richtlijn 97/81 van 15 december 1997 van de Raad, die een einde wil maken aan de discriminatie van deeltijdwerknemers, werd reeds een eerste stap gedaan met de sluiting van de collectieve arbeidsovereenkomst 35bis van 9 februari 2000 in de Nationale Arbeidsraad.

De Nationale Arbeidsraad heeft in zijn advies aan de bevoegde overheid gevraagd het nodige te doen om dit principe op te nemen in een algemene wettekst die betrekking heeft op alle deeltijdwerknemers, maar ook op alle vormen van werkgelegenheid zoals bedoeld in de algemene Europese richtlijn, met strikte naleving van deze laatste.

Op basis van dit advies heb ik mijn administratie verzocht een wetsontwerp voor te bereiden voor de omzetting van de richtlijn. Dat wetsontwerp is door de inspecteur van Financiën goedgekeurd. De gebruikelijke procedure - advies van de minister van Begroting, indiening in het Parlement, enzovoort - is aan de gang en zal weldra afgerond zijn.

Ik geef u ook wat meer uitleg over het advies van de Nationale Arbeidsraad over de verkleining van de loonverschillen tussen mannen en vrouwen en de eventuele aanbevelingen aan de sociale partners om tijdens de onderhandelingen over het interprofessioneel akkoord aan dit probleem aandacht te besteden. In maart 2000 heb ik aan de Nationale Arbeidsraad een advies gevraagd over de stand van zaken betreffende de verbintenis die door de sociale partners in het interprofessioneel 1999-2000 werd aangegaan om over te gaan tot de herziening van de functieclassificatie in de sectoren waarin de bestaande systemen aanleiding gaven tot loondiscriminaties ten opzichte van de vrouwen en

pièges à l'emploi compléteront ces initiatives.

Pour ce qui est de l'impact des conventions de premier emploi sur l'emploi des femmes et l'évaluation qui peut en être faite, je rappellerai tout d'abord qu'une évaluation par le Conseil national du travail est prévue annuellement. Elle sera réalisée pour la première fois en juin 2001. Dans cette évaluation, une analyse de l'impact sur l'emploi des jeunes femmes est prévue avec, si nécessaire, l'adoption de mesures correctrices.

Je vous annonce en primeur que nous avons pu collationner quelque 30.000 conventions « premier emploi » à la date du 31 octobre 2000. Treize mille concernent des jeunes femmes dont 6.900 qualifiées ou très qualifiées et 6.000 peu ou pas qualifiées. En ce qui concerne les qualifiées, le recrutement est quasi équivalent au nombre de jeunes hommes recrutés : 55% d'hommes pour 45% de femmes ; en ce qui concerne les moins qualifiées, nous sommes dans un ratio de deux pour un, soit 65% d'hommes pour 35% de femmes. L'impact du manque de qualifications est donc plus sensible pour les jeunes femmes que pour les jeunes hommes.

Les initiatives annoncées le 17 octobre dernier par le gouvernement relatives à la mise en place d'un tronc commun de la formation rémunérée, d'une part, et la mise en place d'un dispositif de certification des compétences acquises tout au long de la vie via le portefeuille des compétences, d'autre part, sont dès à présent des mesures correctrices de nature à rencontrer le déséquilibre constaté. J'attendrai bien entendu avec beaucoup d'intérêt l'évaluation que les partenaires sociaux vont devoir faire.

Par rapport à la transposition de la directive 97/81 du 15 décembre 1997 qui veut mettre un terme aux discriminations à l'encontre des travailleurs à temps partiel, une première étape est déjà intervenue par la conclusion, au sein du Conseil national du travail, de la convention collective de travail 35bis du 9 février 2000. Dans son avis, le Conseil national du travail a demandé à l'autorité compétente « d'entreprendre le nécessaire pour que ce principe soit repris dans un texte légal dont le champ d'application soit général et couvre ainsi l'ensemble des travailleurs à temps partiel mais aussi toutes les conditions d'emploi telles que visées par la directive européenne et ce, dans le strict respect de celle-ci. »

Sur la base de cet avis, j'ai demandé à mon administration de rédiger un projet de loi destiné à transposer la directive. Ce projet a reçu l'aval de l'inspecteur des Finances. La procédure – avis du ministre du Budget, dépôt au parlement – suit son cours et devrait aboutir prochainement.

Je voudrais à présent fournir quelques précisions quant à l'avis du Conseil national du travail sur la diminution des différences salariales entre les hommes et les femmes et d'éventuelles recommandations aux partenaires sociaux pour qu'ils accordent leur attention à ce problème lors des négociations sur l'accord interprofessionnel. En mars 2000, j'ai demandé un avis au Conseil national du travail sur l'état d'avancement de l'engagement pris par les partenaires sociaux dans l'accord interprofessionnel 1999-2000 de procéder à des révisions de classification de fonctions dans les secteurs où les systèmes en vigueur aboutissent à des discriminations salariales vis-à-vis des femmes et sur les

over de terzake te nemen initiatieven. Bovendien hebben de diensten van mijn departement een stand van zaken gemaakt op basis van de antwoorden die door de voorzitters van de paritaire comités werden verstrekt. Deze stand van zaken werd ter informatie naar de Nationale Arbeidsraad gestuurd. Er wordt dus aan gewerkt. Er bevinden zich echter heel wat obstakels op het terrein en de financiële weerslag is ver van verwaarloosbaar. Ik zei zo-even dat België gebruik zal maken van zijn voorzitterschap van de Europese Unie om de diverse indicatoren te bekijken, maar het is hoe dan ook absoluut noodzakelijk een functieclassificatie op te stellen om een einde te maken aan de loonverschillen die op het terrein tot 20% kunnen oplopen. In de nieuwe programmering 2000-2006 van het Europees Sociaal Fonds werd voorzien in de financiering van acties voor de uitwerking van genderneutrale classificatiesystemen. Het Fonds heeft al verschillende projecten ontvangen die nu ter goedkeuring aan het beheerscomité moeten worden voorgelegd.

Armoede is een fenomeen dat in een hoogontwikkelde samenleving als de onze niet thuishoort. Wanneer blijkt dat specifieke groepen een verhoogd risico lopen om in armoede terecht te komen, moeten die prioritair worden benaderd.

De cijfers geven jammer genoeg aan dat vrouwen een verhoogd risico lopen. Uit cijfers van het Centrum voor Sociaal Beleid valt af te leiden dat wanneer het armoederisico globaal 100 bedraagt, wat staat voor 7,7% arme huishoudens, vrouwen 156 scoren, of 12%, en mannen 84, of 6,5%.

De cijfers van januari 2000 geven aan dat van de 80.633 bestaansminimumgerechtigden 56,1% vrouwen zijn. Bijna een derde van deze groep zijn alleenstaanden met kinderlast.

In de globale en integrale uitbouw van een armoedebeleid wordt dan ook aandacht gegeven aan genderspecifieke fenomenen. België heeft zich daartoe specifiek geëngageerd in het kader van de opvolging van het actieplatform van Peking. Een vertaling van dit engagement is terug te vinden in het onlangs door de regering goedgekeurde actieprogramma tegen armoedebestrijding.

De aandacht voor genderspecificiteit wordt ook doorgetrokken in concrete maatregelen. Bij de tewerkstelling van een bestaansminimumtrekker of van een begunstigde van een gelijkwaardige sociale hulp door een OCMW, in het kader van artikel 60, §7, werden in het kader van het lenteplan verschillende maatregelen als incentive goedgekeurd. Aldus worden de tegemoetkomingen van de Staat in alle gevallen berekend op basis van het hoogtepercentage, ongeacht het aantal begunstigden.

In het federaal onderdeel van het actieprogramma zijn ook eenoudergezinnen, een groep waar vrouwen in de meerderheid zijn, als specifieke groep aangewezen. In het kader van de problematiek van het onderhoudsgeld werd afgesproken dat in de loop van 2001 adequate maatregelen zullen worden genomen om de betaling van de alimentatietoelage te verzekeren. Bovendien zullen bijkomende maatregelen, beperkt in tijd en afhankelijk van het inkomen, worden uitgewerkt om eenoudergezinnen te helpen een crisissituatie of een overgangssituatie door te komen.

Voorts wil ik er ook op wijzen dat een premie voor

initiatieven à prendre en la matière. En outre, un état des lieux a été effectué par les services de mon département sur la base des réponses fournies par les présidents des commissions paritaires ; il a été transmis pour information au Conseil national du travail. Les travaux sont donc en cours. Toutefois, la problématique est délicate. Nous constatons sur le terrain la présence de nombreux freins et, en outre, l'impact financier est loin d'être négligeable. J'ai mentionné tout à l'heure que la Belgique entendait mettre à profit sa présidence de l'Union européenne pour prendre en considération les divers indicateurs mais, quoi qu'il en soit, il est impératif d'effectuer un travail relatif à la classification de fonctions pour mettre un terme aux inégalités salariales qui peuvent atteindre 20%, sur le terrain. Par ailleurs, le financement d'actions pour l'établissement de systèmes de classification neutres en termes de genre est prévu dans le cadre de la nouvelle programmation 2000-2006 du Fonds social européen. Le Fonds a déjà reçu plusieurs projets qui doivent à présent être soumis à l'approbation de son comité de gestion.

La pauvreté est un phénomène qui n'a pas sa place dans notre société hautement développée. Quand il apparaît que des groupes spécifiques courent un risque plus élevé de tomber dans la pauvreté, il s'impose de s'en occuper en priorité.

Il ressort des chiffres du « Centrum voor Sociaal Beleid » que si le risque de pauvreté global équivaut à 100 – ce qui correspond à 7,7% de ménages pauvres – celui des femmes s'élève à 156, soit 12%, et celui des hommes à 84, soit 6,5%.

Les chiffres montrent qu'en janvier 2000, parmi les 80.633 personnes bénéficiant du minimum d'existence, 56,1% sont des femmes, dont quasiment un tiers sont isolées avec des enfants à charge.

Dans l'élaboration globale et intégrale d'une politique de lutte contre la pauvreté, une attention particulière sera accordée aux questions relatives à la problématique de l'égalité entre hommes et femmes. La Belgique s'y est d'ailleurs engagée dans le cadre du suivi de la plateforme d'action approuvée à Pékin en 1995.

Une traduction de cet engagement se retrouve, par exemple, dans le volet fédéral du Programme d'action national pour la lutte contre la pauvreté, récemment approuvé par le gouvernement.

L'attention réservée à cette question spécifique de l'égalité hommes-femmes se traduit aussi par des mesures concrètes. A l'occasion de l'embauche d'un bénéficiaire du minimum de moyens d'existence ou d'un bénéficiaire d'une aide sociale équivalente accordée par le CPAS, en application de l'article 60, §7, divers incitants ont été approuvés dans le cadre du programme de printemps. De ce fait, dans tous les cas, les interventions de l'État sont calculées sur la base du pourcentage, indépendamment du nombre de bénéficiaires.

Dans le volet fédéral du programme d'action, les familles monoparentales, dont les femmes constituent la majeure partie, sont considérées comme un groupe spécifique. Le gouvernement s'est engagé à prendre des mesures efficaces au cours de l'année 2001 afin d'assurer le paiement des pensions alimentaires. Des mesures supplémentaires, limitées dans le temps et en rapport avec le revenu, seront en outre élaborées afin de permettre aux familles monoparentales de

kinderopvang werd ingevoerd in het kader van de werkloosheidsreglementering.

In het kader van de bestrijding van de werkloosheidsvallen heeft de regering een eenmalige premie van 30.000 frank ingevoerd voor de alleenstaande werklozen met kinderen, die het werk hervatten.

Ik kan nog meer voorbeelden geven in verband met de banenplannen en de strijd tegen de werkloosheidsvallen. Wij hebben geprobeerd de situaties te achterhalen waarin vrouwen wegzinken, onder meer wat de armoede betreft. In het kader van de plannen voor de activering van de werkloosheidsuitkeringen hebben wij beslist dat de vrouwen die vroeger gewerkt hebben, maar die hun beroepsloopbaan hebben onderbroken om de kinderen op te voeden, op dezelfde wijze als de uitkeringsgerechtigde werklozen voor de banenplannen in aanmerking komen.

Zoals de minister van Financiën ongetwijfeld uitvoerig heeft uitgelegd, zullen wij bij de fiscale hervorming steun verlenen aan de gezinnen, zowel aan de traditionele als aan de eenoudergezinnen.

Een harmonieus leven binnen en buiten de werkkring vormt een bijzonder aandachtspunt. De sociale partners werken hieraan in het kader van de voorbereiding van het interprofessioneel akkoord en de regering legt er aanzienlijke sommen voor op tafel. Dit beantwoordt aan het eisenpakket van de vrouwen in het platform van Peking.

Wij zullen nog meer initiatieven nemen om tegemoet te komen aan de eisen van dit platform. De discussie over het opvoedersloon, een minder emancipatorisch denkspoor, is niet aan de orde.

Voor de vragen in verband met gezondheid en ouderdom verwijs ik naar de beleidsverklaring van de federale regering. Ze belooft maatregelen om de steeds toenemende afhankelijkheid bij de ouderen op te vangen. Meer dan 11% van de personen boven 65 jaar verliezen een deel van hun zelfstandigheid. Er is een algemene aanpak vereist, die zowel inspeelt op de vraag en het aanbod van diensten als op een solidaire kostendekking. Wij hebben hiervoor, samen met de verschillende bevoegde kabinetten en in overleg met de gemeenschappen, al heel wat gedaan. De minister van Sociale Zaken zal u binnenkort op de hoogte brengen van de conclusies over deze onderhandelingen.

Er worden gesprekken gevoerd met de gemeenschappen en gewesten omdat de algemene sociaal-economische toestand een invloed heeft op de gezondheid. Bijgevolg moeten er maatregelen genomen worden op het vlak van huisvesting, onderwijs en werkgelegenheid. In een beleid dat tot doel heeft de sociaal-economische voorwaarden en de gezondheid te verbeteren, moet er een transversale discussie met alle verantwoordelijken op het terrein op gang worden gebracht.

Er werd gesproken over de mentale gezondheid. De mentale gezondheid is inderdaad de psychologische kracht van het individu om zich tegen fysische of psychische aandoeningen te verweren of te beschermen.

De mentale gezondheidszorg bestaat in de eerste plaats uit het bevorderen van de kwaliteit van de dagelijkse menselijke

faire face à une situation de crise ou de transition.

En outre, une prime pour garderie d'enfant a été introduite dans la réglementation relative au chômage.

Pour ce qui est de la lutte contre les pièges à l'emploi, le gouvernement a prévu une prime unique de 30.000 francs pour les chômeurs isolés ayant des enfants à charge et qui reprennent le travail.

Je pourrais continuer la liste ; ce sont des exemples concernant les plans d'emploi et la lutte contre les pièges à l'emploi. Nous avons essayé de traquer les situations dans lesquelles les femmes s'enlisent, notamment sur le plan de la pauvreté. Dans le cadre de l'ensemble des plans d'activation des allocations de chômage, nous avons considéré que les femmes dites « rentrantes », c'est-à-dire celles qui ont travaillé mais qui ont interrompu leur activité pour s'occuper de leurs enfants, pouvaient bénéficier de l'ensemble des plans d'emploi, de la même manière que les femmes en situation de chômage. Nous avons fait preuve de la volonté de les amener à se réinsérer sur le marché du travail, lorsqu'elles le souhaitent.

Par ailleurs, et mon collègue ministre des Finances en aura certainement largement parlé, nous avons voulu, dans le cadre de la réforme fiscale, apporter des appuis aux familles, complètes ou monoparentales.

Ainsi que je l'ai dit, la volonté d'harmoniser la vie – au travail ou hors travail – fait l'objet d'une attention particulière. Actuellement, les partenaires sociaux y travaillent d'arrachepied dans le cadre de la préparation de l'accord interprofessionnel, avec des montants non négligeables mis sur la table par le gouvernement. Cela faisait partie des demandes émises par les femmes et reprises dans la plateforme de Pékin.

Nous avons essayé d'apporter des débuts de réponses dans tous les domaines de revendications visés par cette plateforme. Nous devons poursuivre dans cette voie. Dans cette perspective, la discussion sur une prime d'éducation, qui constitue une piste beaucoup moins émancipatrice, n'est pas à l'ordre du jour.

En ce qui concerne les questions liées à la santé et au vieillissement, la déclaration de politique fédérale du gouvernement prévoit « d'apporter des réponses adaptées au nouveau risque social que constitue la dépendance ». En effet, on constate que plus de 11% des personnes de plus de 65 ans connaissent aujourd'hui une perte d'autonomie. Cela suppose une approche globale agissant à la fois sur la demande et l'offre des services et sur une couverture solidaire des coûts. Dans ce cadre, un travail est réalisé, associant différents cabinets compétents en la matière, en concertation avec les Communautés qui, d'une façon ou d'une autre, sont intéressées à ce débat.

J'espère que prochainement, mon collègue, ministre des Affaires sociales, pourra vous fournir des conclusions sur les négociations en cours.

Des discussions ont lieu avec les Communautés et les Régions, sachant que la situation socio-économique générale conditionne « l'état de santé ». Dès lors, il faut procéder à un travail de *mainstreaming* et prendre des dispositions qui concernent tant le logement que l'enseignement ou l'emploi.

relaties.

In de beleidsnota over de gezondheidszorg die thans wordt voorbereid, wordt de destigmatisering van de geesteszieken beschouwd als een belangrijk element. Aangezien deze zieken een erg kwetsbare groep vormen en nog te vaak worden uitgestoten, verdienen ze bijzondere aandacht. Wanneer ze voldoende aandacht en een aangepaste zorg krijgen, kunnen ze nochtans nog een actieve rol spelen in de maatschappij.

De toenemende complexiteit van het leven en de stress vragen van het individu een verhoogd weerstandsvermogen. Uit een recente gezondheidsenquête blijkt dat 6% van de bevolking een depressie heeft gehad en dat 9% twee weken vóór de enquête op medisch voorschrift psychofarmaca heeft genomen. Wij hebben gevraagd dat in de toekomstige enquêtes zou worden gekeken naar de relatie tussen het geslacht en sommige aandoeningen, waaronder de depressie.

In de diverse doelgroepen, namelijk kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen, moet er trouwens ook nog een transversaal onderscheid "vrouwen" komen. Op die manier kunnen nog meer specifieke maatregelen worden genomen.

Tot slot verwijs ik nog naar de invoering van de maximale gezondheidsfactuur, waardoor de persoonlijke bijdrage van de patiënt beperkt wordt en er met het inkomen rekening wordt gehouden. Dit is uiteraard een algemene maatregel, maar ze kan een essentieel instrument worden in de strijd tegen de negatieve relatie tussen armoede en gezondheidszorg. De vrouw zal hiervan de eerste begunstigde zijn.

Op de vragen van mevrouw Lizin heeft de minister van Justitie al in ruime mate geantwoord.

In opdracht van de minister van Sociale Zaken onderzoekt mevrouw Cantillon met haar groep op dit ogenblik de aanpassing van de sociale zekerheid, onder meer in het licht van de veranderingen die in de levenswijzen en de familiestructuren zijn opgetreden. Mevrouw Lizin vraagt dat deze groep eveneens zou nadenken over het specifieke probleem van de individualisering van de sociale rechten. Ik zal dat uitdrukkelijk vragen de ministers Vandembroucke en Gabriëls.

Mevrouw Lizin vraagt de schrapping van het begrip "samenwonende". Dit staat niet in de regeringsverklaring, maar we mogen ook niet hypocriet zijn. Ik twijfel eraan dat er daarvoor bij een stemming in iedere fractie een meerderheid kan worden gevonden. In plaats van dit probleem te ontkennen of het voor me uit te schuiven, geef ik de voorkeur aan een "beleid van kleine stappen".

Wij hebben bij iedere opmaak van de begroting maatregelen genomen om de levensvoorwaarden van de samenwonenden te verbeteren. Door een versoepeling van artikel 80 hebben we ook de werkloosheidsuitkering kunnen optrekken. Vroeg of laat zal de discriminatie ten opzichte van de samenwonende op dit vlak dan ook helemaal verdwijnen.

Mevrouw Lizin stelde een vraag over de onthaalmoeders en in dat verband wees Laloy op het probleem van de opleiding.

Wij hebben in de Kamercommissie voor Sociale Zaken onlangs een discussie gevoerd over de situatie van de vrouw in de werkloosheid en het statuut van de onthaalmoeders. De

La politique visant à améliorer les conditions socio-économiques et, au-delà, la santé, doit pouvoir être discutée de manière transversale avec tous ceux qui ont des responsabilités en la matière.

La question du traitement de la santé mentale a également été évoquée. La santé mentale est effectivement la force psychologique qui permet aux individus de se défendre ou de se prémunir contre les maladies, les problèmes et les troubles psychologiques.

Les soins de santé mentale comprennent, en premier lieu, la recherche de la qualité des relations humaines au quotidien.

Dans la note de politique sur les soins de santé actuellement en préparation, la déstigmatisation des individus présentant des troubles psychiques et psychiatriques est considérée comme un des éléments importants à prendre en considération. Les patients en psychiatrie nécessitent un surcroît d'attention étant donné qu'ils représentent un groupe vulnérable et qu'ils souffrent encore trop souvent d'une exclusion de fait, alors qu'ils peuvent avoir un rôle actif dans la vie en société, à condition toutefois de bénéficier de l'attention, de l'accompagnement et des soins nécessaires.

Par ailleurs, la complexité croissante de la vie actuelle de même que le stress exigent des individus une capacité de résistance accrue. Selon l'enquête de santé récemment effectuée en Belgique, 6% de la population ont souffert de dépression et 9% ont pris, sur prescription médicale, des psychotropes dans les deux semaines précédant l'enquête. Il est important, dans les prochaines enquêtes de santé, de lier le sexe à certains critères ou à des syndromes, parmi lesquels la dépression. Un travail a été demandé en ce sens.

Il reste par ailleurs à établir, au sein des groupes cibles qui ont été définis, à savoir les enfants et les jeunes, les adultes et les personnes âgées, une distinction transversale « femmes », de manière à pouvoir, le cas échéant, prendre des mesures spécifiques, quel que soit le profil de la personne faisant l'objet de l'enquête en question.

Enfin, je vous rappelle que le programme d'action prévoit l'installation d'une facture de santé maximale, où les cotisations personnelles pour les prestations de l'assurance maladie obligatoire ne dépasseront pas une limite de dépenses raisonnables et où il sera tenu compte du revenu. Il s'agit bien entendu d'une mesure globale, susceptible de devenir un instrument essentiel dans la lutte contre la relation négative entre pauvreté et soins de santé. C'est donc une mesure qui concerne tout le monde, mais dont les femmes seront les premières bénéficiaires, au vu de la situation socio-économique qui est la leur dans notre pays.

Mme Lizin a posé une série de questions auxquelles M. le ministre de la Justice a déjà largement répondu.

En ce qui concerne la sécurité sociale, Mme Cantillon et son groupe, à la demande du ministre des Affaires sociales, étudient actuellement les questions de l'adaptation de la sécurité sociale, notamment en fonction des transformations intervenues dans les modes de vie et les structures familiales. Ce groupe pourrait également être invité à réfléchir, me dites-vous, madame, sur la problématique spécifique de l'individualisation des droits sociaux. J'en formulerai la demande expresse auprès des ministres Vandembroucke et

minister van Sociale Zaken zal voor de onthaalmoeders een voorstel van statuut uitwerken en ik zal aan zijn zijde staan. De werkloosheidsreglementering bevat al enkele bijzondere bepalingen. Wanneer zij hun activiteit als onthaalmoeder stopzetten, hebben zij gedurende negen jaar toegang tot de werkloosheidsregeling.

De situatie is natuurlijk niet volmaakt, maar ik maak er een punt van om de perverse effecten van de werkloosheidswetgeving weg te werken.

Ik verheug mij over de houding van de regering. Ik heb de moeilijke besprekingen bijgewoond die mevrouw Smet in 1992 organiseerde over de "een derde – twee derde" regel. De maatregelen die destijds werden uitgewerkt, waren een eerste belangrijke stap. Deze discussie wordt voortgezet en het verheugt me dat de voltallige regering niet alleen de herziening van de Grondwet heeft aanvaard, maar ook de wetten om meer vrouwen op kieslijsten te plaatsen en te laten verkiezen.

Ik stel voor de stand van zaken op te maken wanneer de samenstelling van de schepencolleges en de OCMW-bureaus bekend zal zijn. Het is weliswaar goed dat er meer vrouwen zitting hebben in gemeente- en provincieraden, maar ze moeten ook de gelegenheid krijgen beleidsverantwoordelijkheid op zich te nemen.

De heer Boutmans zal verslag uitbrengen over de ontwikkelingssamenwerking. Ik kan nu al meedelen dat ik het initiatief genomen heb om mij samen met de ministers van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking te bezinnen over de rol van de vrouw bij alles wat te maken heeft met preventieve diplomatie en ontwikkelingssamenwerking. Dat heeft al resultaten opgeleverd.

Ik geef een concreet voorbeeld. Tijdens een recente reis naar Marokko heb ik in de moskee mijn schoenen uitgedaan, zoals er ook wordt gevraagd om niet in short de Sint Pietersbasiliek in Rome te bezoeken. Ik vind dat heel normaal. Mijn hele delegatie, de journalisten inbegrepen, was overigens verbaasd vast te stellen welke uitzonderlijk rol de vrouw speelt in de snelle ontwikkeling van Marokko. Om het te zeggen met de woorden van de Marokkaanse koning: "In Marokko schuilt er een NGO in iedere vrouw". Zij leveren inderdaad een bijzondere bijdrage tot de ontwikkeling van hun land en de verbetering van het statuut van de vrouw.

Twee NGO's ontvingen in het kader van dit akkoord met Ontwikkelingssamenwerking al een toelage. De ene houdt zich bezig met de alfabetisering van jonge meisjes in landelijke gebieden, de andere met de sociale en professionele integratie van ongehuwde moeders.

Ik zal samen met de heren Michel en Boutmans het begrip "vrouw" effectief integreren in het beleid dat wij zullen voeren. Tijdens het Belgisch voorzitterschap zullen wij, met het akkoord van de Europese Commissie en de Belgische regering, een specifiek aspect van het Barcelonaproces realiseren, namelijk de organisatie van een euro-mediterrane conferentie over de sociale en professionele integratie van de vrouw. In het kader van het Barcelonaproces kan een specifiek budget voor de professionele integratie van de vrouw worden vrijgemaakt.

Gabriëls.

Vous avez évoqué la suppression de la notion de cohabitant. D'une part, ce point ne figure pas dans la déclaration gouvernementale mais, d'autre part, comme je le dis souvent, il faut éviter l'hypocrisie. Est-on certain d'obtenir un vote majoritaire à cet égard au sein de chaque groupe ? J'en doute. Au fait de négliger cette question ou de la postposer, j'ai préféré une « politique des petits pas ».

Nous avons, à chaque établissement de budget, obtenu une amélioration des conditions de vie des cohabitants en matière de chômage, avec un assouplissement très large de l'article 80, et l'augmentation des allocations de chômage accordées dans le cadre de cet article.

Cela prouve l'existence, dans ce domaine, d'une démarche qui, en ce qui me concerne, doit tôt ou tard aboutir à l'abandon de cette notion de cohabitant.

Vous avez également posé une question au sujet des gardiennes encadrées. Mme Laloy a, elle aussi, évoqué ce point et abordé le problème de la formation de ces femmes, dont le rôle est tellement important.

Nous avons eu une discussion récente en commission des Affaires sociales de la Chambre. Il y a la situation des femmes face au chômage et le statut des gardiennes encadrées. Dans le cadre des conclusions du conclave, le ministre des Affaires sociales – et je serai à ses côtés – a décidé de travailler sur une proposition de statut pour les gardiennes encadrées. Par ailleurs, en ce qui concerne le chômage, la réglementation contient déjà certaines particularités. Ainsi, pendant neuf ans, les gardiennes encadrées ont accès au chômage lorsqu'elles cessent cette activité. Certes, il convient de reconnaître des imperfections et une série d'effets pervers. Je m'emploie actuellement, quel que soit le statut qui sera décidé et qui est un point prioritaire, à gommer ces effets pervers dans la législation du chômage. Il s'agit d'un dossier global, mais qui comporte deux portes d'accès pour améliorer la condition de ces femmes.

Je tiens enfin à souligner ma satisfaction quant à l'attitude du gouvernement face à ces questions. J'avais assisté aux discussions que Mme Smet avait organisées en 1992 sur la règle un tiers – deux tiers. Je sais combien ce fut difficile. Les décisions qui avaient été prises à l'époque constituaient déjà un premier pas non négligeable. Nous poursuivons ce débat et je me réjouis que le gouvernement, dans son entièreté, ait accepté non seulement la révision de la Constitution déjà sur le bureau du Sénat, mais également ces lois qui vont, me semble-t-il, permettre d'accélérer le phénomène que l'on a pu constater à l'occasion des élections communales, c'est-à-dire un nombre beaucoup plus important de femmes sur les listes et donc d'élues.

A cet égard, je vous proposerai de faire le point, lorsque l'on connaîtra la composition des collèges et des bureaux des CPAS. En effet, c'est bien d'être élue, de faire partie des conseils communaux et des conseils provinciaux, mais il est au moins aussi important, voire plus, d'avoir accès aux postes de responsabilité au sein des exécutifs communaux et provinciaux.

En ce qui concerne la coopération au développement, M. Boutmans fera son rapport comme prévu, mais je puis vous

In overleg met de deelregeringen en in het kader van de interministeriële conferentie over gelijkheid zal een globaal plan zal worden goedgekeurd ter bestrijding van het geweld tegenover vrouwen. Dat plan omvat de evaluatie van de bestaande wetgeving en haar toepassing, de organisatie van preventiecampagnes, de verbetering van de opleiding van het personeel dat de eerste hulp verleent, de erkenning van het slachtoffer en de behandeling van de daders. Vanaf 14 november zouden een ontwerp van algemene oriëntatienota en de kalender aan bod moeten komen.

Ik zal mijn collega's voorstellen in 2001 twee gezamenlijke campagnes te lanceren. Een van de campagnes zal voorop stellen dat geweld tussen echtgenoten krachtens de wet van 24 november 1997 een strafbaar feit is. Ik ben er trouwens van overtuigd dat we moeten doorgaan met campagnes ter bestrijding van seksistische vooroordelen en dat we die vooral tot de prille jeugd moeten richten. Mijn collega's van de deelstaten daar zeer gevoelig voor zijn en een samenwerking tussen alle beleidsniveaus zal zeer nuttig zijn.

Inzake de ongewenste intimiteiten op de werkvloer, waarmee de vrouw – volgens de briefwisseling die ik ontvang en de evaluaties die werden gemaakt – toch nog altijd het vaakst wordt geconfronteerd, zal ik tegen het einde van het jaar een wetsontwerp indienen.

Natuurlijk is alles nog niet perfect, maar toch dank ik de eerste minister en de regering voor hun steun in de bevordering van de emancipatie van de vrouw. Dit is slechts een begin, maar ik hoop u jaar na jaar nieuwe initiatieven te mogen aankondigen die bewijzen dat België de vaste wil heeft een land te worden waarin de gelijkheid van de vrouw geen ijdel begrip is.

dire que j'ai pris dès à présent l'initiative, avec les ministres des Affaires étrangères et de la Coopération au développement, d'avoir une réflexion « femmes » pour tout ce qui concerne la diplomatie préventive, la coopération au développement. Nous constatons déjà des premiers résultats. Je vous donne un exemple très concret : je me suis rendue avec une délégation au Maroc. J'ai effectivement retiré mes chaussures, au même titre qu'il est demandé de ne pas porter de short à la Basilique Saint-Pierre de Rome. J'y vois un simple respect du sacré qui n'engage pas au-delà. Je trouve cela bien normal. Pour le reste, cette mission extrêmement intéressante a démontré, une fois de plus, combien le rôle des femmes est important dans le développement. Toute l'équipe présente, notamment les journalistes, était stupéfaite de voir le rôle exceptionnel joué par les femmes dans un pays qui évolue considérablement. Je vous citerai cette expression de Sa Majesté le Roi : « Au Maroc, il y a une ONG en toute femme. » On pourrait le dire tant elles sont actives sur le terrain pour faire progresser le développement et le statut des femmes.

Deux ONG ont déjà fait l'objet d'une intervention grâce à cet accord avec la Coopération au Développement. L'une s'occupe d'alphabétisation, notamment des jeunes filles en milieu rural, ce qui constitue un véritable problème dans ce pays, tandis que l'autre s'occupe de l'insertion socioprofessionnelle des mères célibataires qui y connaissent un statut difficile.

Les exemples concrets offrent de petits éclairages mais, avec MM. Michel et Boutmans, nous voulons véritablement intégrer l'option « femmes » dans l'ensemble des politiques qui seront menées. Sous la présidence belge, avec l'accord de la Commission européenne et du gouvernement belge, nous comptons développer un aspect spécifique du processus de Barcelone, en ce sens qu'une conférence euro-méditerranéenne sur l'insertion socioprofessionnelle des femmes sera organisée. Cette conférence permettra de dégager un budget spécifique dans le cadre du processus de Barcelone, au profit de l'insertion professionnelle des femmes. C'est vraiment là une réponse à ce qui doit être une évolution dans la notion de Coopération au Développement.

J'ajoute qu'un plan global de lutte contre la violence à l'encontre des femmes sera adopté en concertation avec les entités fédérées, dans le cadre de la conférence interministérielle sur l'égalité. Ce plan comprendra l'évaluation des législations existantes et de leur application, l'organisation de campagnes de prévention, l'amélioration de la formation du personnel amené à intervenir en première ligne, la reconnaissance de la victime et le traitement des auteurs. Un projet de note d'orientation générale ainsi que le calendrier devraient normalement être discutés dès ce 14 novembre.

Je proposerai à mes collègues de mettre en place ensemble deux campagnes en 2001. L'une d'entre elles rappellera que la violence entre conjoints est un délit punissable aux termes de la loi du 24 novembre 1997. Par ailleurs, je suis persuadée qu'il faut continuer à mener des campagnes pour lutter contre les préjugés sexistes, campagnes particulièrement orientées vers les plus jeunes. Je sais que mes collègues des entités fédérées sont réceptifs à ces projets et qu'une collaboration entre tous les niveaux de pouvoir s'avérera profitable.

Mevrouw Meryem Kaçar (AGALEV). – Ik dank de vice-eerste minister en de minister voor hun omstandig antwoord. Vooral de hervorming van de arbeidsorganisatie is belangrijk en bij de algemene evolutie op dit punt zullen vrouwen uiteindelijk gebaat zijn. Hierbij wil ik mijn geloof uitdrukken in een constructieve samenwerking waarmee we zeker belangrijke stappen vooruit zullen doen. Ook de dynamiek in het gelijkheidsbeleid kunnen we vanuit de Senaat zeker steunen.

Mevrouw Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – Ook ik dank vice-eerste minister Onkelinx voor haar antwoord. Eindelijk heb ik een, zij het gedeeltelijk antwoord op mijn vragen gekregen. Ik heb daarin gehoord dat één derde van de arme vrouwen alleenstaande moeders zijn. Ik vraag me af wie de overige twee derde vrouwen in de armoede zijn. De minister heeft een aantal genderspecifieke oplossingen naar voren gebracht, zoals een uitbreiding van artikel 60 van de OCMW-wetgeving, het zogenaamde lenteplan, een premie voor kinderopvang, 30.000 frank voor vrouwen die het werk hervatten. De belangrijkste doelstelling van minister Onkelinx is dus vrouwen terug op de arbeidsmarkt te brengen. Dan kom ik tot de kern van mijn betoog. Misschien kan de minister zich moeilijk inleven in de leef- en denkwereld van laaggeschoolde moeders, maar het is hun wens voor hun kinderen te kunnen zorgen. Een premie voor opvoeding vindt de minister enerzijds veel minder emancipatorisch, maar anderzijds wil ze wel een statuut voor onthaalmoeders. Moeders die kinderen van anderen opvoeden, krijgen dus wel een statuut, moeders die hun eigen kinderen willen opvoeden, krijgen dat nog niet. Ik zal dus alle huismoeders oproepen om zich als onthaalmoeder in te schrijven. Zo krijgen ze uiteindelijk een statuut en kunnen ze hun eigen kinderen opvoeden.

Mevrouw Anne-Marie Lizin (PS). – Ik onthoud de suggestie om de vice-eerste minister uit te nodigen op een vergadering van de commissie voor de Binnenlandse Zaken en de Administratieve Aangelegenheden teneinde de stand van zaken te kunnen opmaken voor de gemeenteraden in de brede zin van het woord en de executieven. We zullen bij die gelegenheid ongetwijfeld kunnen onderzoeken hoe we daarin verder kunnen vooruitgaan.

Mevrouw Sabine de Bethune (CVP). – Het verheugt me dat vice-eerste minister Onkelinx de aanzet tot een mainstreamingbeleid geeft. Als ik het goed begrepen heb, zal hiervoor een plan worden uitgewerkt met per departement een

En ce qui concerne la problématique du harcèlement sur le milieu du travail, laquelle ne concerne pas seulement les femmes encore qu'elles soient souvent plus particulièrement visées, à en croire les courriers que je reçois et les évaluations qui sont faites, je déposerai vers la fin de l'année un projet spécifique sur la table du gouvernement.

Evidemment, tout n'est pas parfait dans le meilleur des mondes. Cependant, je tiens à remercier le premier ministre et l'ensemble du gouvernement de soutenir cette démarche d'émancipation des femmes. Ce n'est qu'un début mais j'espère pouvoir, année après année, vous apporter des nouvelles comme celles dont je vous ai fait part aujourd'hui et qui me permettront de dire que la Belgique s'inscrit résolument dans cette volonté d'être un pays où l'égalité des femmes n'est pas un vain mot.

Mme Meryem Kaçar (AGALEV). – Je remercie la vice-première ministre et le ministre de leur réponse détaillée. La réforme de l'organisation du travail servira assurément la cause des femmes. Une collaboration constructive est indispensable pour progresser. Aussi, nous soutiendrons la politique de l'égalité des chances.

Mme Gerda Staveaux-Van Steenberge (VL. BLOK). – Je remercie également Mme Onkelinx de sa réponse. La vice-première ministre a exposé un certain nombre de solutions prenant en compte l'égalité entre hommes et femmes. Son objectif principal est de réintroduire les femmes sur le marché de l'emploi. Elle semble avoir du mal à admettre que les mères peu qualifiées souhaitent s'occuper elles-mêmes de leurs enfants. La ministre estime qu'une prime à l'éducation a un effet peu émancipateur, mais elle veut un statut pour les gardiennes d'enfants. Les mères qui élèvent les enfants des autres reçoivent un statut, alors que celles qui veulent élever leurs propres enfants se le voient refuser. Je conseillerai dès lors à toutes les mères au foyer de s'inscrire comme gardienne d'enfants. Cela leur assurerait un statut tout en leur donnant la possibilité d'élever leurs propres enfants.

Mme Anne-Marie Lizin (PS). – Je retiens la suggestion d'inviter Mme la vice-première ministre à une séance de la commission de l'Intérieur, à la rentrée de janvier, pour pouvoir faire le point en ce qui concerne les conseils communaux au sens large et les exécutifs. Cela nous donnera sans doute l'occasion d'examiner comment l'on peut continuer à progresser dans ces matières.

Mme Sabine de Bethune (CVP). – Je me réjouis que Mme Onkelinx donne une impulsion à cette politique de l'égalité entre hommes et femmes. J'ai noté qu'un plan définissant des priorités stratégiques par département sera élaboré. Il serait

strategische prioriteit. Dat is een goed begin om structureel een mainstreamingbeleid uit te werken. Het zou interessant zijn over de inhoud van dit plan een debat te kunnen voeren.

Ik kijk ook uit naar het plan van de minister rond geweld tegen vrouwen. Een globaal plan hiervoor beantwoordt zeker aan een nood en ik ben benieuwd naar de concrete inhoud ervan.

Tot slot roep ik de vice-eerste minister op ook rond besluitvorming een dergelijk plan te maken. Het volstaat volgens mij niet aan wetgevend werk te doen. Wetgevend werk is de eerste stap, maar we moeten ook naar andere, begeleidende maatregelen zoeken en op dit punt een globaal plan uitwerken.

– **Het incident is gesloten.**

De voorzitter. – We zetten onze werkzaamheden voort vanmiddag om 15 uur.

(De vergadering wordt gesloten om 13.25 uur.)

Berichten van verhindering

Afwezig met bericht van verhindering: mevrouw De Schamphelaere, wegens ambtsplichten, de heren Geens, Wille, Remans, Kelchtermans en Moreels, in het buitenland.

– **Voor kennisgeving aangenomen.**

intéressant d'y consacrer un débat.

J'attends également avec impatience de pouvoir prendre connaissance du plan relatif à la violence à l'égard des femmes.

Je demande également à la vice-première ministre de prévoir un plan consacré à la participation au processus décisionnel. Le travail législatif est un premier pas, mais il doit être complété par des mesures d'accompagnement s'inscrivant dans un plan global.

– **L'incident est clos.**

M. le président. – Nous poursuivrons nos travaux cet après-midi à 15 h.

(La séance est levée à 13 h 25.)

Excusés

Mme De Schamphelaere, pour devoirs de sa charge, MM. Geens, Wille, Remans, Kelchtermans et Moreels, à l'étranger, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

– **Pris pour information.**